01-KAPAK .qxp_Layout 1 26-12-2024 10:57 Pagina 1

yaşamınızda yeni bir sayfa

Newaya Jin

Ocak 2025 SAYI: 238

Paris şehitleri Özgürlük ahdimizdir

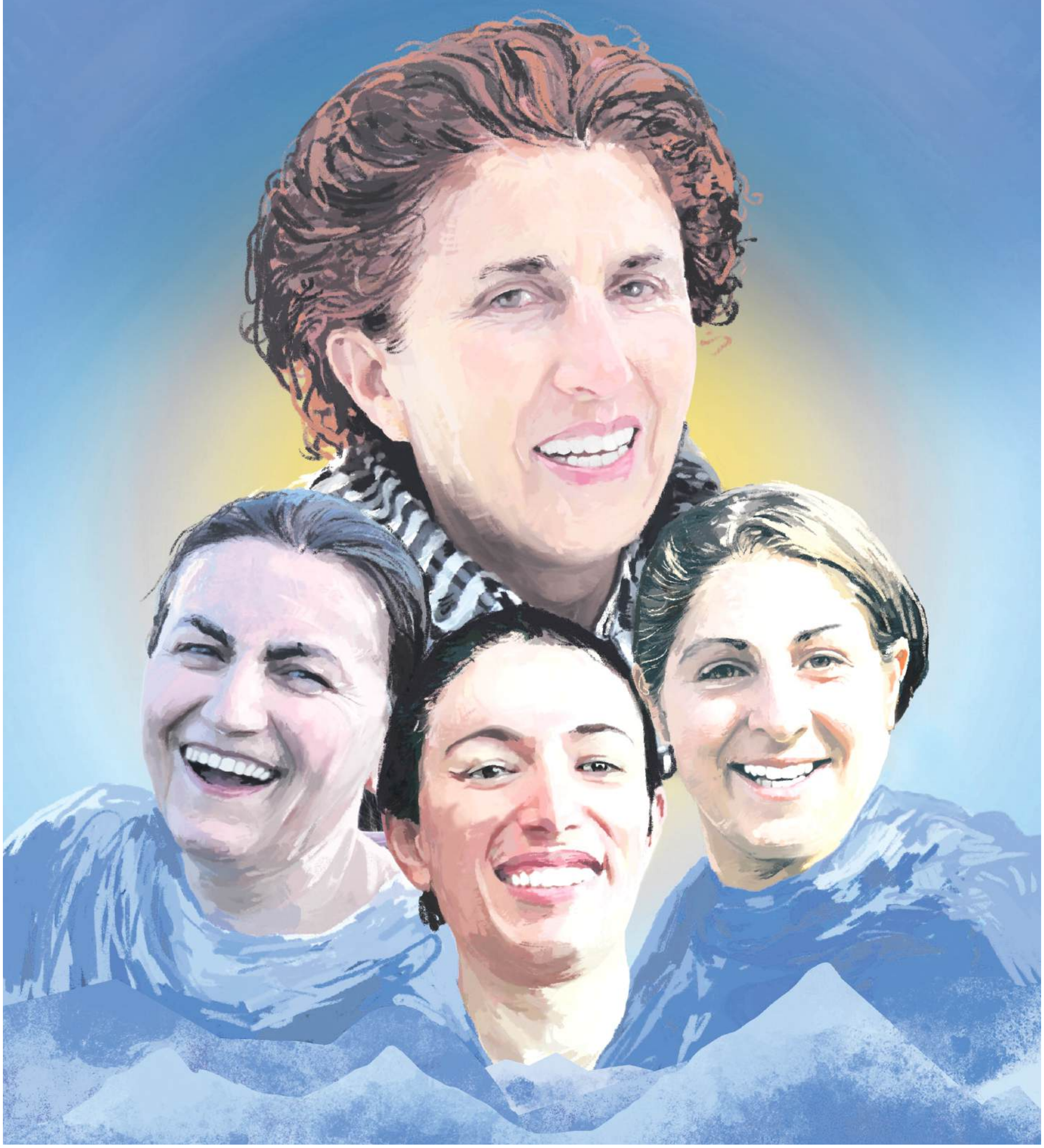

Gündüz uykusu beyne iyi geliyor

University College London'da yapılan bir araştırmaya göre düzenli olarak gündüzleri uyumak beynimize iyi geldiği gibi beynin boyutunun da büyük kalmasını sağlıyor.

Gündüzleri uyuklayanların beyinlerinin 15 santimetreküp daha büyük kaldığı tespit edildi; bu da yaşlanmanın 3-6 yıl ertelenmesi anlamına geliyor.

Ancak bilim insanları uyku süresinin yarım saatten daha az tutulması gerektiğini aktarıyor.

Uyumanın kritiği

İş hayatı çoğu kişi için böyle bir fırsatın yaratılmasına imkan vermese de gündüzleri uyumanın kilo vermek ya da spor yapmaktan çok daha kolay bir yöntem olabileceği belirtildi.

Bebekken beynin gelişimi için gündüz uyumak çok kritikken, yaş aldıkça bu uygulama terk ediliyor.

Daha çok emeklilikte şekerlemeler geri geliyor. Beyin yaş aldıkça doğal olarak küçülüyor, ancak şekerlemenin Alzheimer gibi hastalıkların önüne geçip geçmediğini bulmak için daha çok araştırma yapmak gerekiyor. Araştırmacılara göre kötü uyku zamanla beyne ve beyin hücrelerine zarar veriyor.

■ BBC

Biliyor muydunuz?

✦ Köpek balıklarında kemik bulunmaz. Köpek balıklarının iskeletleri, kemiğe göre çok daha hafif ve esnek olan kıkırdak yapıdadır.

✦ En uzun mesafe göç eden hayvan rekoruna sahip kutup sumruları, üreme alanları olan Grönland'dan ağustos ayında ayrılıp kışı Antarktika'da geçirdikten sonra mayıs sonu-haziran başında tekrar Kuzey Kutbu'na döner. Kutup sumruları bu uzun göç yolculuğu boyunca 80 bin kilometreden fazla yol kateder.

✦ Develer yaklaşık bir hafta boyunca su içmeden hareket edebilir. Bu durumun nedeni develerin kırmızı kan hücrelerinin hayli esnek ve oval biçimde olmasıdır. Develer susuz kalıp kanları koyulaştığında, oval şekilli hücreler, kanın damarlarda daha kolay akmasını ve çok ince damarlarda bile hareket etmesini sağlar.

✦ Yaşlılarda sıkça görülen Alzheimer hastalığı, beyindeki sinir hücrelerinin ölmesi sonucunda beynin giderek küçülmesi ve işlevlerini yerine getirememesinden kaynaklanır.

Yapay deriyle yaraları iyileştirdiler

Sevilla'daki Virgen del Rocio Hastanesi, İspanya'da ağır yanıklarda hızlı ve etkili yara iyileşmesi için yapay insan derisi kullanan ilk hastane oldu.

Vücudunun yüzde 75'i yanmıştı

İspanya'nın güneyindeki Algeciras'da yaşayan Fran Fernandez'in bir patlama sonucu vücudunun yüzde 75'inde yanıklar oluştu. Hastaneye vardığında kendisine en fazla 48 saat ömür biçilmişti. Ancak bir düzineden fazla ameliyat ve deri nakli ile iyileşti.

Yenilikçi bir tedavi

Deri nakillerinin uygulanmasında görev alan hastanenin cerrahlarından David Rodriguez, naklin tedavi sürecini hızlandıracağına ve derinin olmadığı bölgelerde enfeksiyon riskini en aza indireceğine inanıyor.

Yaşam kalitesini artırıyor

Bunun yanısıra, tedavinin başka faydaları da var. Yapay deri her hastanın özel ihtiyaçlarına göre uyarlanarak uyumluluk ve entegrasyonu artırıyor. Bu ilerleme aynı zamanda ek bir nakil ihtiyacını azaltıyor ve iyileşme süresini kısaltarak hastaların yaşam kalitesini artırıyor. Virgen del Rocio Hastanesi tarafından gönderilen örneklerden bugüne kadar 12 metrekareden fazla yapay insan derisi üretti ve tedavi edilen 18 hastaya yanık ünitesinde başarıyla nakletti.

■ Euronews

Tarihte bu ay

9 Ocak 2013 PKK kurucularından Sakine Cansız, KNK Paris Temsilcisi Fidan Doğan ve Gençlik Hareketi üyesi Leyla Şaylemez Paris'te katledildi.

4 Ocak 2016 DBP PM üyesi Sêvê Demir, Halk Meclisi Eşbaşkanı Pakize Nayır ve KJA aktivisti Fatma Uyar Silopi Karşıyaka Mahallesi'nde katledildi.

15 Ocak 1919 Rosa Lüksemburg ve Karl Liebknecht kaldıkları evde milisler tarafından tutuklandı. 15 Ocak 1919'da Karl Liebknecht ağır işkencelerden sonra vurularak öldürüldü. Rosa Lüksemburg ise işkence edildikten sonra vuruldu ve Landwehr Kanalı'na atıldı.

28 Ocak 2002 İnsan hakları savunucusu Ayşenur Zarakolu 28 Ocak 2002'de yaşamını yitirdi.

Kalbimizin kendi 'beyni' var

Karolinska Enstitüsü ve Columbia Üniversitesince yürütülen yeni araştırma, kalbin mini bir beyninin olduğunu gösteriyor; kalbin atışını kontrol eden kendi sinir sistemi var. Zannedilenden çok daha değişik ve karmaşık olan bu sistemin daha iyi anlaşılması, kalp hastalıklarında yeni tedavilere yol açabilir.

Kalp atışının kontrolü

Bilim insanları artık kalbin, ritmini kontrol yönünden çok önemli olan kendine ait karmaşık sinir sistemi olduğunu keşfetmiş.

İsveç'teki Karolinska Enstitüsünün Sinir bilim Bölümü'nde çalışan ve çalışmaya öncülük eden doçent Konstantinos Ampatzis durumu şöyle açıklıyor:

"Bu 'küçük beynin', kalp atışını sürdürme ve kontrol etmede kilit bir rolü var. Beynin hareket ve nefes alma gibi ritmik fonksiyonları düzenlemesi gibi o da kalp atışını düzenliyor."

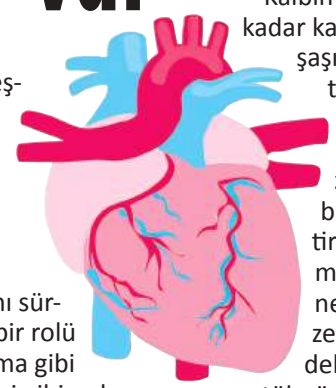

Yeni terapi hedefliyoruz

"Kalbin içerisindeki sinir sisteminin ne kadar karmaşık olduğunu gördüğümüzde şaşırmıştık" diyor Ampatzis. "Bu sistemin daha iyi anlaşılması, kalp hastalıklarına dair yeni fikirler edinmemize yol açabilir ve düzensiz kalp atışı gibi hastalıklar bakımından yeni tedavilerin geliştirilmesine yardımcı olabilir." Çalışma, insanların kalp atış hızı ve genel kalp fonksiyonuyla güçlü benzerlikler sergileyen bir hayvan modeli olan zebra balığı üzerinde yürütülmüş. "Şimdi kalbin beyninin gerçek beyinle etkileşime girerek egzersiz, stres veya hastalık gibi farklı koşullar altında kalp fonksiyonlarını nasıl düzenlediğini araştırmaya devam edeceğiz. Kalbin sinir ağında meydana gelen bozulmaların, farklı kalp bozukluklarına nasıl katkı yaptığını inceleyerek yeni terapi hedefleri belirlemeyi amaçlıyoruz" diyor Ampatzis.

■ Popsci

Kış aylarında Omega-3 takviyesi önemli

Soğuk kış aylarında, düşük sıcaklıklar, az güneş ışığı ve artan hastalık riski, sağlıklı yaşam için ekstra önlemlerin alınmasını gerektirir. Bu açıdan Omega 3 yağ asitlerinin kış aylarında kullanılması birçok sağlık avantajı sunabilir.

Kış aylarında Omega-3 eksikliği

Omega-3 yağ asitleri vücut için temel besin maddelerinden biridir. En yaygın olanları EPA (eikosapentaenoik asit) ve DHA (dokosahekzaenoik asit) olarak bilinir. Bu yağ asitleri, vücutta doğal olarak üretilemez. Bu nedenle dış kaynaklardan alınmaları gerekmektedir.

Kış ayları genellikle taze sebzelerin ve meyvelerin tüketiminin azaldığı, güneş ışığından yeterli miktarda faydalanmanın zor olduğu bir dönemi temsil eder. Bu durum, Omega-3 alımının azalmasına ve eksikliğe neden olabilir. Omega-3 eksikliği; depresyon, zayıf bağışıklık sistemi, kalp rahatsızlıkları ve hafıza sorunları gibi bir dizi sağlık sorununa yol açabilir. Bu da kış aylarında yaygın olan soğuk algınlığı ve grip gibi hastalıklara karşı direnci azaltabilir.

Omega-3'lerin antiinflamatuar özellikleri, vücutta oluşan iltihabı azaltabilir ve kış aylarında ortaya çıkabilen iltihabi durumlarla mücadeleye yardımcı olabilir. Kışın güneş ışığından yeterince faydalanamamak depresyon riskini artırabilir. Omega-3 takviyeleri, depresyon ve ruhsal sağlık sorunlarıyla mücadelede etkili olabilir.

Omega-3'ün koruyucu etkisi

Omega-3 yağ asitleri, kalp sağlığını destekleyerek kış aylarında artan kardiyovasküler risklere karşı koruyucu bir etki sağlayabilir. DHA, özellikle beyin sağlığı için önemlidir. Omega-3 takviyeleri, konsantrasyonu artırabilir, hafızayı güçlendirebilir ve bilişsel fonksiyonları destekleyebilir.

Balık yağı Omega-3'leri en zengin kaynaklardan biridir. İdeal Omega-3 takviyesi, hem EPA hem de DHA'yı içeren ve bu yağ asitlerini dengeli bir şekilde sağlayan bir formülasyona sahip olmalıdır.

Kış aylarında vücudunuzun gerekli bütün Omega-3 ihtiyacını karşılayabilecek Orzax Ocean Plus kullanarak vücudun ihtiyacı olan Omega 3 miktarını karşılayabilirsiniz.

■ Gercekbilim

Yürüyen devrimci asalet:

Sakine Cansız

● Çiğdem Doğu*

Sakine Cansız ismi, Kürdistan'da özgür kadınlık kimliğinin doğuş ismidir. Ki doğan bu kimlik, büyük bir direniş ve mücadele sonucu ortaya çıktığı için kendi sınırlarını da aşıp Ortadoğu ve dünya kadınları için de bir kimlik haline gelmiştir. Hepimize örnek olan, bilinç, sevgi, umut ve mücadele kaynağı olan Sakine arkadaşı ve birlikte şehit düştüğü Fidan ve Leyla arkadaşları şehadetlerinin 12. yıldönümünde, yine Kadın Hareketi öncülerimizden Evîn Goyî'yi şehadetinin 2. yıldönümünde büyük sevgi, minnet ve özlemle anıyorum.

Sakine arkadaş PKK'nin ilk kuruluş aşamasından itibaren mücadele içerisinde yer alıp özgür Kürtlük ile özgür kadınlık hakikatini kendinde sentezleyen bir çizgiyi, kimliği ifade etmiştir.

> Toplumsal kavganın tam da ortasında boy veren o derin asaleti görülmeye ve tanınmaya değerdi. Kürdistan'ın en zorlu dik dağları, tepeleri kadar dik yürüyüşüyle adeta dağlarla yarışırdı.

İki kimliğin en özlü temsili

Tarihsel içeriğine baktığımızda, hem Kürtlük ve hem de kadınlık, esasında evrensel potansiyel ve dinamikleri barındıran gerçekliklerdir. Tarih boyunca Kürtlükte ve kadınlıkta ortaya çıkan gelişme veya gerilemeler hiçbir zaman kendisiyle sınırlı kalmamış, bilakis sınırlarını aşan, sınırlar ötesine taşan gelişmelere yol açmıştır. İşte Sakine arkadaşın şahsında bu her iki kimlik en özlü, en güzel ve anlamlı bir biçimde bütünleştiği için, O'nun söylediği her söz, attığı her mücadele adımı, geliştirdiği her direniş, hem özgür Kürtlüğün ve hem de özgür kadınlığın büyümesine, gelişip yayılmasına yol açmıştır. Çocukluğundan, genç kızlığından itibaren asi, ele avuca sığmaz karakteriyle geleneksel aile, feodal kültür, cinsiyetçiliğe karşı bir duruş içinde olan Sakine arkadaş, Önder Apo ve Kürt Özgürlük Hareketi çizgisiyle buluştuğunda özgürlük arayışını yeni bir mecraya akıtmıştır. Ve bu yeni mecrada özgürlük arayışı; ideoloji, partileşme ve örgütlülük bilinciyle buluşup süreklilik ve zafer tarzına dönüşmüştür.

Kadın devriminin tohumlarını attı

Önce Apocu grup içinde, daha sonra Kürt Özgürlük Hareketi'nin kuruluş ve gelişim aşamalarına en aktif ve etkili bir biçimde katılarak kadın öncülüğünü gerçekleştirmiştir. Hareket henüz grup aşamasında iken özellikle kadınların bu mücadeleye katılması açısından özel bir duyarlılığı ve çabası olmuştur. Önder Apo bu nedenle kadınla ilgili konular ve sorumluluklarda Sakine arkadaşı hep muhatap aldı. Bu anlamda Kürt Özgürlük Hareketi içinde gelişen kadın mücadelesinin tohumlarının Sakine arkadaşın kişiliğinde ve katılımında saklı olduğunu muhakkak belirtmek gerekir. O dönemin Kürdistan ve kadın gerçekliğini göz önünde bulundurduğumuzda bunun ne kadar isabetli bir belirleme olduğunu görebiliriz. Önder Apo'nun Sakine arkadaşın şahadetinden sonra belirtmiş olduğu "Sakine'nin hayatı örnektir. Kadının özgürleşmesi, Sakine'nin mücadelesidir" tespiti, bu gerçeği çok çarpıcı bir biçimde ifade etmektedir. Sakine arkadaş grup aşamasında rol oynadı, PKK'nin kuruluş kongresine katılarak tarihi bir katılım gerçekleştirdi, ardından düşmanın gelişen operasyonlarında tutuklanarak zindanda tarihi bir direniş geliştirdi. Bu direniş, PKK'nin PKK olmasında, PKK'nin bir kadın partisi olmasında ve yine gerilla atılımının kadın renginde gelişmesinde itici güç ve köprü olma rolü oynadı. Kadın tarihimizden çok iyi biliyoruz ki gerilla mücadelesi, mücadeleyi dağa taşırma, tartışma ve kararlaşmasının yaşandığı süreçlerde, feodal, kadının savaşabileceğine, direnebileceğine inanmayan erkek yaklaşımları vardır. 'Kadınlar dağa gitsin mi gitmesin mi' tartışması vardır. Bu tartışmada Önder Apo kadınların savaşabileceğine dair güven içindeyken ve desteklerken, erkek arkadaşlarda ağırlıklı inanmayan, şüpheyle bakan yaklaşımlar ön plandadır.

Direnişi kadınlara cesaret verdi

Kadın açısından da istek olmakla birlikte bir özgüven sorunu vardır. Ancak Sara arkadaşın zindanlardaki korkusuz ve kahramanca direnişi, kadınların da gerillalaşması, dağa çıkması açısından güven verici, daha cesaretlendirici bir etki yaratmıştır. Bu direniş aynı zamanda kadınların dağda mücadele yürütme kararlılığı ve talimatı olmuştur. Nasıl ki Mazlumların, Ferhatların ve Hayrilerin direnişi, Kürdistan'da gerilla mücadelesinin temel itici gücü ve talimatı olmuşsa, Sakine arkadaşın zindan direnişi de kadın yoldaşların dağla gerilla olarak buluşması açısından cesaret ve güç veren, umut yaratan itici güç olmuştur. Bu nedenle YJA STAR aynı zamanda Sakine yoldaş demektir; O'nun yılmaz, cesaretli, bilinçli ve baş eğmeyen duruşu YJA STAR'ın yenilmeyen kimliği haline gelmiştir.

Kürdistan'da bir Sakine efsanesi

Kürdistan gibi bir coğrafyada daha yaşarken bir kadın kahraman haline gelmek herkese nasip olmaz. Sakine arkadaşın Amed zindanlarında eşi benzeri görülmemiş işkencelere karşı bir kadın olarak boyun eğmez direnişi, faşistleri yargılayan söz ve bilinç gücü, akıllara durgunluk veren cesareti, inadı, ısrarı, Kürdistan'da bir Sakine efsanesine yol açtı. Bu büyük kadın yiğitliği, yurtsever ailelerde bir Sakine dönemini geliştirdi. Yurtsever ailelerin birçoğu doğan kız çocuklarına Sakine ismini vermeye başladılar. Ki bunun çok büyük bir anlamı vardır. Sakine arkadaş daha yaşarken onurlu kadın kimliğiyle, direnişiyle, tarzıyla, üslubuyla ismini çoğaltabilmeyi başaran bir arkadaştır. "Kadının adı yok" denildiği bir dönemde, kadının adının nasıl var olduğunu, var olacağını kanıtlayan bir hakikati yaratmıştır. Bu, öyle söylenildiği veya yazıldığı gibi kolay değildi elbette. Yurtseverlikle kadın özgürlük bilinci Sakine arkadaşın çizgisinde buluşarak, Kürt kadınının adını, varlığını, bedenini ve ruhunu var etti, anlamlaştırdı, güzelleştirdi.

Hem kavga hem sevgi kadını

"Hep kavgaydı yaşamım" cümlesiyle yaşamını özetleyen Sakine arkadaş, Kürdistan'da bir kadının en küçük bir kazanımı bile kavgayla kazanacağının derin farkındalığını yaşadı. O'nun bu büyük kavgası bir kişiden çıkıp milyonlarca kadının kavgasına dönüştü. O'nun kavgası düşmanlarına karşı tavizsiz, sürekli ve intikam doluyken, yoldaşlarına ve dostlarına karşı anlam, sevgi ve saygı doluydu. Bitip tükenmeyen bir enerjiyle, heyecan ve coşkuyla, daha doğrusu aşkla çalışmalara katılmasını; yoldaşlarına tutkusunu, dağlara, topraklarına, topraklarının ağacına, suyuna, çiçeğine aşkını hakkıyla anlatmak çok zor. Tanrıçaların o müthiş diyalektiğini, hem düşmanlarına korku salan ve hem de toplumuna sevgi saçan, çözüm yaratan diyalektiğini kişiliğinde çok anlamlı bir biçimde yaratmıştı. Mütevazi, insanı ve toplumu tüm çeşitliliğiyle, farklılığıyla kavrayan ve yüreğine alabilen, sevgisini de eleştirilerini de hiçbir biçimde esirgemeyen, devrimciliği çok ince bir terazi ayarında insandan doğaya her şeye, her zaman ve mekana uyarlayabilen bir kadın kimliği. Bir insanın anlamlı yaşam hakkını koruyup savunduğu kadar bir çiçeğin, bir dalın, bir hayvanın yaşam hakkını da koruyup savunan bir incelik...

Kusursuz bir güzellik arayışı

Büyük bir titizlik; kendisinden başlayarak yaptığı her işi, yaşadığı ortamı, yoldaşlarını temiz tutma felsefesi... Büyük bir etikle kusursuz güzellik arayışı ve hayata geçirme çabası...

Dinmek bilmeyen, yerinde durmayı bilmeyen bir enerji yoğunluğu. Usta bir ilişki sanatçısı. Yaman bir kavgacı. Önder Apo'yu kavrama yetkinliği, çabası, ideolojik, politik hakimiyeti, buna göre süreçleri ve yaşananları doğru okuyabilme gücü... Öğretmenliğini göstermeden usta bir öğretmen, doktorluğunu göstermeden usta bir doktor, iktidar olmadan yoldaşlarına güç olan, pusula olan, yaralarına derman olan bir yoldaş.

İnsanın yüreğindeki, ruhundaki gölgeleri, karartıları gören ve ışığıyla aydınlatan, sıcaklığıyla kavrayan bir göz. İnsanın içini ısıtan ses tınısı, söz gücü, sevgiye akan dil ustalığı... Bir de asaleti. Saçından ayak tırnaklarına kadar kavga ve sevgi dolu olan kişiliğinin duruşunda, davranışında, sesinde, tarzında ve yürüyüşünde yarattığı o asalet. Saraylarda değil toplumsal kavganın tam da ortasında boy veren o derin asaleti görülmeye ve tanınmaya değerdi. Kürdistan'ın o en zorlu dik dağları, tepeleri kadar dik yürüyüşüyle adeta dağlarla yarışırdı.

'Beni dağlar korur'

Sakine yoldaşla ayrılırken son görüşmemizde "Beni en iyi Kürdistan dağları korur" demişti. En büyük aşkından, dağlardan, topraklarından uzaklaşıyor olmak, büyük bir acıydı O'nun için. Kapitalist modernitenin başkentlerinden birinde Türk faşist güçlerince katledilmesi, bizler için çok ağır ve büyük bir acı oldu. Ancak Sakine arkadaşın bizlere öğrettiği, acıları daha büyük mücadele gücüne dönüştürmek, inatla, ısrarla başarıya kilitlenmektir. Şimdi biz Sakine arkadaştan aldığımız güçle, bilinçle, cesaret ve umutla mücadelemizi daha büyütmeye, O'nun tohumlarını atıp büyüttüğü kadın özgürlük mücadelesini dünyanın her yerine yaymaya çalışıyoruz. Kadın ordulaşması gibi, kadın partileşmesi, kadın konfederalizmi, Jineolojî de Sakine demektir. Sakine yoldaş ölümsüzlüğünü bir de yaratmış olduğu bu kadın mücadelesiyle, bu mücadelenin yayılması ve etkili hale gelmesiyle ispatlamıştır. O ölümsüzlüğüyle kadınlara, halklara yol göstermekte, yolu aydınlatıp güzelleştirmektedir. Bu yolda O'nunla yürümek ise coşkulu, aşklı ve başarılı yürümektir. O'na, arkadaşlığına, yaşam ve mücadele tutarlılığına layık olmak bir onurdur.

Sakine, Fidan, Leyla ve Evîn arkadaşların anılarına özgürlükçü, eşitlikçi ve anlamlı bir dünya inşa etmenin mücadelesini başarıya taşıyarak cevap olacağımız çok açık ve net bir gerçektir. Bu sözü bir kez daha veriyoruz.

KJK Yürütme Konseyi Üyesi

Mücadelenin dervişiydi

● Mücadelenin dervişi gibiydi. Yeri gelirdi, bir çocuğun yatağına sıkışıp uyurdu.

● Sessizliği birikiminden gelen bir olgunluk, ermişlikti.

● Kadınlara hep güç verirdi. Hep daha fazlasını yapmaya motive ederdi.

● **Aylin Acar**

Takvimler 23 Aralık 2022'yi gösterdiğinde Kürtler, Paris'in orta yerinde ikinci kez vuruldu. Bir kez daha topluma yol gösteren bir kadın öncü Evîn Goyî (Emine Kara), sanatçı Mîr Perwer ve yurtsever Abdurrahman Kızıl katledildi. Her üçü de sürgün geldikleri Paris'teki Kürt toplumu için bir rol modeli oldular. Mîr Perwer topraklarından uzakta da olsa köklerine, kültürüne bağlılığın; Abdurrahman Kızıl yurtseverliğin özünün temsiliydi. Evîn Goyî ise, Kürt kadınlarına özgürlük bilincini, tutkusunu taşıdı. Paris'te kapı kapı dolaştı; kadınların deyimiyle gönüllere aktı, mütevaziliğiyle onlardan biri oldu. Katliamın ikinci yılında Evîn'i anlatırken gözleri değil sadece; hafızaları O'nun anıları, yürekleri katliamcılara öfkeyle dolu. Biz susalım onların yürekleri konuşsun, biz susalım onların sözleri ayna tutsun bu satırları okuyanları Evîn'le buluştursun…

Hasret Koçgiri:

"Yeni bir arkadaş geldi, yaralı ve hastaymış" dediler. Bir süre sonra derneğe geldi. Evîn'in farklı bir mütevaziliği vardı. Vücudundaki onca darbeye rağmen, gece gündüz durmadan bu mücadelenin aktarılması için çalıştı, didindi. Mücadelenin dervişi gibiydi. Yeri gelirdi, bir çocuğun yatağına sıkışıp uyurdu. Bizlere mihman olur, yaşadıklarını anlatırdı saatlerce. Evîn'in tavırları, hitabı hepimizde çok derin izler bıraktı.

"Cigera min" diyordu hep. O söz her aklıma düştüğünde hala benim ciğerim sızlar. Gerçekten seni kendi ciğerinin yerine koyardı. Seni öyle görürdü. O'nun hikayesini nasıl anlatsak… Kadınlar için, bu dünya için onca yıl verdiği mücadele, sonrasında 'özgürlük, eşitlik, demokrasi'yi simgesi haline getiren bir yere Evîn'i sığdıramamak, O'nu koruyamamak… Saralar'dan sonra ikinci bir kadın katliamıydı. Kürtler Türkiye'de katlediliyor, Rojava'da katlediliyor, İran'da darağaçlarına gönderiliyor. Bu zihniyet, bu komplocu zihniyet Kürtleri hiçbir yerde yaşatmıyor. Avrupa'da demokrasinin merkezi denilen yerde de iki kez katledildik. 'Demokrasi' dedikleri sadece Avrupalılar, Fransızlar için var. Kürtler için yok. Bu katliamla bu mesajı verdiler. Evîn ki, kadınların özgürlüğü için, demokrasi için o kadar mücadele vermişti. Bedenine o kadar darbe yemişti. Bunu sadece Kürdistan için yapmadı. Dünya halkları için, dünyadaki bütün kadınlar katledilmesin, insanca bir yaşam yaşasın diye bu mücadeleyi yürüttü.

Bu yaşamın önemini daha iyi anladık

Evimize geldiğinde sohbet ettiğimizde "benim arkadaşlarım o kadar zorluk çekiyor benim bedenimin her yeri yaralarla da dolsa ben mücadeleden geri durmayacağım" diyordu.

Belki de bu yüzden buralara sığdıramadılar. Kapitalist modernite insanlığın en büyük düşmanı diyordu, Önderlik. Evîn de bize bunu anlatmaya çalışıyordu. Bizler Evîn katledildikten sonra bu yaşam şeklinin ne kadar önemli olduğunu, bunun kapitalist sistemle çarpıştığını, bundan dolayı onları hedef aldıklarını daha fazla farkettik aslında. O'nunla katledilen arkadaşları da anmadan geçemeyeceğim. Mir, çok gençti. Kendi kültürel çalışmaları için bedel ödeyerek buraya gelmişti. Abdurrahman amca da onca bedel ödemişti, emekçi, fedakardı. Fransa, katliamın üçüncü yılına girerken hala bize bir açıklama yapmıyor. Sorularımızın cevaplarını bekliyoruz. Bu katliamların hesabını sormaktan vazgeçmeyeceğiz.

Gözümüzden gönlümüze aktı

Heval Evîn, bizim bir canımızdı. İnandığımız değerlerde yaşayan her şey bizim için bir 'can'dır. Evîn de çok büyük bir candı. Bir Alevi olarak "ölürse ten ölür, canlar ölümsüzdür" deriz. Bir de deriz ki, "gözümüzden gönlümüze aktı." Bizim için Evîn sadece bedenen aramızdan ayrıldı. Gönlümüzde, mücadelemizde hep olacak. Dünyanın neresinde olursa olsun kadın katliamlarının durması için ortak bir mücadele yürütüceğiz. Bize gösterilen yol; ya öleceksiniz, ya direneceksiniz! Bizler de direneceğiz, direneceğiz. Saralar, Evînler bize bunu öğretti.

Zozan Goyî:

Heval Evîn'i üç yıl önce tanıdım. Yani şehadetinden bir süre önce… Bir kadın halk toplantısı vardı. Sürgündeki Kürt kadınlarının sorunları tartışılıyordu. Orada beni daha yakından tanımak için nereli olduğumu sordu. Aynı bölgeden olduğumuzu öğrenince Goyî aksanıyla konuşmaya başladık. "Neden daha fazla katılmıyorsun, burada kendi halkın için daha fazla şey yapabilirsin. Köklerini, aileni biliyorum" dedi. Zamanla komelde daha fazla zaman geçirmeye başladık. Kadın çalışmalarına O'nun etkisiyle girdim diyebilirim. Heval Evîn'in üzerimde çok emeği, etkisi var. O'nu hastaneye götürdüğümde bedenindeki yaraları gördüm. Şarapnel parçalarını gördüm.

Etrafında bir toplumsallık oluştu

O güne kadar da saygım vardı, ama o izleri görünce daha başka sorguladım kendimi. 'Bu arkadaşlar böyle kurşunlara karşı durmuş bizim özgürlüğümüz için, biz ne yapıyoruz ki' dedim kendi kendime. Duruşu, sohbeti, kadınlara karşı sevgisi, toplum içinde yaratmaya çalıştığı ortam beni çok etkiledi. Gelir gelmez etrafında bir toplumsallık oluşturdu. Kadınlara hep güç verirdi. Seni hep daha fazlasını yapmaya motive ederdi. Hiçbir zaman bir kadına sesini yükselttiğini görmedim. Yanlışını görse dahi bazen saatlerce anlatır, izah eder sen bir daha öyle bir hataya düşmezdin. O'nu tanımanın ayrıcalığını, onurunu taşıyoruz. O'nun bıraktığı yerden devam etmek boynumuzun borcu.

Evîn Ceylan:

Paris'e ilk geldiğinde bir kadın toplantısında tanıştık. İlk dikkatimi çeken; sakinliği, sessizliği idi. Bir konuşma yaptı. Hemen fark ediyordun içindeki o tutkuyu sana da aktarmak istediğini. Tutku dediğim kadının özgürlüğüne olan tutkusu… Sonra ara ara karşılaştık. Daha yakından tanıdıkça sessizliğinin birikiminden gelen bir olgunluk, ermişlik olduğunu hissettim. Mütevazi kişiliğiyle toplum içinde de bir ağırlık yaratmıştı. Genelde çocuklarımla derneğe giderim. Çocuklara yaklaşımı da dikkatimi çekmişti. Çocukların ilgi alanlarını soruyordu. Nerede karşılaşsak çocukları sorardı. Sohbeti çekiciydi. Hep dinlemek isterdim. Evime de konuk oldu. Geldiğinde çocuklarla zaman geçirdi. Çocuklar da O'nu sevmişti. Ailenden biri gibi hissettirirdi sana. Seni düşünüyor, çocuklarını düşünüyor. Büyük ailenin bir parçası olduğunu hissettiriyordu. O'nu her gördüğümde o yakınlığı hissettim. Ve şehadetini duyduğumda da aileden birini kaybetmiş gibi oldum.

Rojbîn'le Evîn'in benzerliği

Dili de çok sadeydi. Bir şeyleri aktarırken çok açık bir dil kullanıyordu. Olaylara hangi pencereden bakabiliriz, ihtiyacımız olan şey ne, bunları vermeye çalışıyordu. Bir Kürt kadınının farkındalığı, duruşu, onlarca yılın mücadelesini geleceğe taşıma uğraşı çok içtendi. Aslında biraz Rojbîn'e de benzettim. Rojbîn (Fidan Doğan) de çok mütevaziydi. Sohbet ederken seni incitmemeye çaba harcardı. Hem çok heyecanlıydı ama aynı zamanda çok mütevazi idi. Kürt kadınlarına saldırı onların temsil ettiği düşüncenin, duruşun karakterini ortaya koyuyor. Rojbînler, Evînler, Ronahîler, Saralar şahsında Kürt kadınının mücadelesine yapılan bir saldırı Paris katliamları. Kürt kadınlarının değiştirmek istediği şeyler onları korkuttu. Kalbinden vurmak gibi bir şeydi. Bugün bir yerlerde Jin-Jiyan Azadî sloganı yankılanıyorsa bu, onların verdiği mücadele sayesindedir.

Cesaretlerine hayranım

Paris 10. Bölge Belediye Başkanı görevini yürüten Alexandra Cordebard, kadın ve insan hakları alanındaki duyarlılığı ile tanınıyor. Kürt halkıyla ve Kürt kadınlarıyla dayanışma içinde olan Cordebard, Rojava'ya insani yardım kampanyaları düzenleyenlerin başında geldi. İkinci Paris Katliamı'nda olay yerine ilk gidenler arasında yer alan Cordebard, 23 Aralık 2022'den bu yana anma etkinlikleri, büyük Paris yürüyüşlerine katılıyor. Katliamın ikinci yılında Newaya Jin'e konuşan Paris 10. Bölge Belediye Başkanı Cordebard, her iki katliamın faillerinin yargılanmasına dönük taleplerin karşılanmadığının altını çizdi ve dava üzerindeki 'devlet sırrı' kararına dikkat çekti. "Adaletin sağlanması için devlet sırrının kaldırılmasını talep ettiğimi belirtmeliyim" diyen Cordebard sözlerini şöyle sürdürdü:

Türk devletine net tavır alınmalı

"Fransa (kamuoyu) her zaman Kürtlerin yanında oldu. Anne Hidalgo (Paris Büyükşehir Belediye Başkanı), Rémi Féraud (senatör) ve diğer siyasi figürlerle birlikte, Fransız siyasi aktörlerinin bu sürece daha fazla katılım göstermesi için mücadele ediyoruz. Ancak hükümetlerimiz, özellikle Türk devletinin gerçekleştirdiği zulüm ve katliamlar konusunda daha net tavır almalı."

Jin-Jiyan-Azadî sloganının tüm dünyada yankılandığı bir dönemde, bu slogana hayat veren felsefenin öncülerinden biri olan Evîn Goyî'nin hedef alındığını hatırlattığımız Belediye Başkanı Alexandra Cordebard şöyle konuştu: "Kadınlar, Kürt kadınları mücadeleci ve ön saflarda yer alıyorlar. Cesaretlerine büyük hayranlık duyuyorum ve Evîn Goyî'nin katledilmiş olması beni özellikle derinden etkiliyor."

Özellikle Kürt Kadın Hareketi'nin giderek daha sistematik bir şekilde hedeflenmesi oldukça ideolojik-siyasi bir yaklaşım ve hegemon sistemin küresel düzeyde kendisine en büyük tehlikenin nereden geldiğini görmesinden kaynağını almaktadır.

Yeni dönemin savaş tarzı ve Paris katliamları

Rûşen Samsat

Kapitalist modernite hiçbir liberal söylem-ideolojiye ve uluslararası kurumsal nizam ve hukuk çerçevelerine ihtiyaç duymaksızın, çok açık ve yıkıcı bir varlık/yokluk savaşı yürütmekte. En çarpıcı olanı; kadın hareketlerine karşı geliştirilen kırım, baskı, suikast ve şiddet sarmalıdır.

Yeni yüzyıl bütün çarpıcılığıyla kendisini her açıdan görünür kılarak somut bir şekilde hissettiriyor. Gümbür-gümbür geliyor demek yerindedir. Geçen yüzyılın hegemon ideolojik-politik yapıları, kalıpları ve kurumsal nizamı yerini büyük bir hızla yeni yapılara ve kurumsallıklara bırakmaktadır. Kurumsallıklar derken; aslında uluslararası hukuk ve alışılagelmiş yapılar, ilke ve ölçüleri kastetmiyoruz.

Esasında geçen yüzyılın bilinen, açık olan nizam-resmi ilişki-anlaşma ve ölçülerinden ziyade, küresel düzeyde örtülü-gizli askeri-istihbari ve operasyonel işbirliği, geçici veya kalıcı ortaklıklar temelinde yapılar oluşmaktadır. Geçmişin diplomasisi günümüzde askeri-istihbari ve operasyonel ilişkiler ve mali operasyonlar sistematiğine dönüşmüştür. Eskiden de kimi askeri-istihbari ortak operasyon koordinasyonları veya birimleri vardı devletler arasında, fakat bunların bile işleyişi ve hareket alanları ve yöntemleri sıkı denetim çerçevesinde uluslararası hukuklara bağlanmış durumdaydı.

Uluslararası ilişkilerin dönüşümü

Bu geçiş döneminde bunların hepsi rafa kaldırılmış durumdadır. İstihbarat örgütleri arasında, hatta resmi istihbarat örgütleri de değil, direkt çok gizli, resmi olmayan örtülü, hiçbir uluslararası hukuk bağlayıcılığı olmayan, fakat devletler eliyle oluşturulmuş kontra-paramiliter yapılar eliyle ortak uluslararası operasyonlar yapılabilmektedir.

İstendiği ve çıkarları uyuştuğu noktada; bütün devletlerin böylesine geçen yüzyıldan bildiğimiz hukuk normlarına göre illegal yapılar ve bunların yaptığı işler vardır. Eskiden de vardı, fakat gelinen aşamada "uluslararası ilişkiler" dediğimizde bunun içeriği ve biçimi tamamen askeri-istihbari ve operasyonel bir ilişki sistematiğine dönüşmüştür.

Liberal argümanlar bile ortadan kalktı

Dönüşümün niteliği/derinliği ve çapı oldukça sarsıcı. Kapitalist modernite neredeyse hiçbir liberal söylem-ideolojiye ve uluslararası kurumsal nizam ve hukuk çerçevelerine ihtiyaç duymaksızın, çok açık ve yıkıcı bir varlık/yokluk savaşını yürütmektedir. Geçen yüzyılın "sosyal devlet", "insan hakları", "toplumsal ve kültürel haklar", "uluslararası hukuk normları" gibi liberal burjuva ideoloji argümanları ve bunun üzerine şekillenen bütün kurumsallıkları ve normları yerle bir edilmekte. "Ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı"ndan tutalım, bu hakka bina edilen ulus-devlet yapıları bir çırpıda darmadağın edilebilmektedir.

Gelişmelerin odağındaki Ortadoğu

2020'lerin başından itibaren bu dönüşüm bütün hızıyla ve giderek tüm bünyeyi sararak ortaya çıkmaktadır. Bu gelişmelerin en dikkat çekici ve bütün gözlerin de üzerinde olduğu bölge kuşkusuz Ortadoğu'dur. Ulus-devlet yapıları dağıtılmakta, onbinlerce insan soykırıma uğramakta, uluslararası veya ulusal çapta hukuk normlarının tümüyle neredeyse ortadan kaldırıldığı, halkların her türlü demografik, kültürel ve toplumsal kırımlara uğradığı, sistematik kadın kırımının geliştirildiği bilinmektedir.

Fakat kapitalist modernite merkezlerinin de bu konuda yaşadığı şeyin, geçen yüzyılın çözülme/çöküş süreci olduğu açıktır. Bunun somut örnekleri çok fazla.

Kadın hareketleri hedefte

Fakat en çarpıcı olanı esasta kadın hareketlerine karşı geliştirilen siyasi-kültürel ve ideolojik kırım ve bununla bağlantılı gelişen baskılar, suikastler ve şiddet sarmalıdır.

Avrupa istihbarat örgütleri dünyanın her yerinde kadın hareketlerine karşı geliştirilen siyasi suikastlarde, özellikle kadın hareketlerinin öncülerine dönük istihbarat çalışmalarında ve operasyonlarda kesinlikle önemli bir rol sahibidir. Hatta bunu söz konusu devlet ile maddi çıkarlar-ihaleler, rüşvetler de dahil olmak üzere istişare ederek yürüttüklerini bilmek gerekiyor. Bu konularda Almanya, Fransa, İngiltere ve giderek Hollanda istihbaratları çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu yöntemlerin ve ortak operasyonel çalışmaların daha fazla geliştirileceğini öngörebiliriz.

İstihbarat örgütleri yan kol gibi çalışıyor

9 Ocak 2013'teki Paris'te Kürt Kadın Özgürlük Hareketi'nin kurucularından Sakine Cansız, Fidan Doğan ve Leyla Şaylemez yoldaşlar şahsında gerçekleştirilen kadın katliamı, 23 Aralık 2022'de yine Paris'te Kürt Kadın Hareketi'nin öncülerinden Evîn Goyî yoldaş ile birlikte Kürt yurtseverleri Mir Perwer ile Abdurrahman Kızıl'ın katledilmesi böylesi operasyonların somut örnekleridir.

10 yılı aşkın bir süre üzerinden geçmesine rağmen, hala herhangi bir yargılamanın yapılmadığı bilinmektedir.

Çok özenle her iki katliamda da suçun ve suçlunun gerçek tespiti yapılmamaktadır. "Tetikçi"ye atfedilen; bireysel suç kapsamında bırakılmakta, dolayısıyla katliamın arkasındaki uluslararası istihbaratların ortak işbirliği, illegal yapılanmaları ve ortak çıkarları özenle gizlenmeye çalışılmaktadır.

Bunun katliama varmamış, fakat giderek Avrupa'daki Kürt yurtsever halkına ve kurumlarına karşı baskı, kriminalize etme, terörize etmeyi içeren saldırılar daha fazla artmaktadır. Avrupa istihbarat örgütleri adeta faşist-soykırımcı Türk devletinin bir yan kolu gibi Avrupa'nın ortasında kendi hukuklarını da hiçe sayarak saldırı gerçekleştirebilmektedir.

Aynı düğmeye basılmışçasına operasyonlar

Neredeyse Hitler faşizminin SS'ini aratmayacak yöntemlerle, gecenin bir yarısı kapı-pencere kırılarak özel kuvvetlerle baskınlar yapılmakta, insanların gözü korkutulmaya ve mücadeleden vazgeçirtilmeye çalışılmaktadır. Tam da faşist soykırımcı TC'nin Kürdistan'da geliştirdiği saldırı dalgasına paralel bir zamanlama ve biçim ile aynı düğmeye basılmışçasına bunlar yapılmaktadır. Başta Paris katliamları olmak üzere, bütün bu saldırılar araştırılsın, kesinlikle arkasında TC'nin bir şekilde -ihalelerle, rüşvetle veya siyasi tavizler vererek- bu ülkelerin istihbaratlarıyla veya gizli birimleri ile somut operasyon için anlaşmaları vardır.

İdeolojik bir tehdit olarak görülüyor

Özellikle Kürt Kadın Hareketi'nin giderek daha sistematik bir şekilde hedeflenmesi oldukça ideolojik-siyasi bir yaklaşım ve hegemon sistemin küresel düzeyde kendisine en büyük tehlikenin nereden geldiğini görmesinden kaynağını almaktadır.

Kürt Kadın Özgürlük Hareketi'nin küresel düzeyde yarattığı ideolojik-siyasi etki, genel Kürt Özgürlük Hareketi'nin toplumsal gelişimi üzerindeki etkisi, yine erkek-egemenlikli, iktidarcı sistemin temelini oluşturan kadın köleliğini kökünden sarsması-sorgulatması ve radikal mücadele perspektifini somut ortaya koyması, Kürt Kadın Hareketi'ni ve genel olarak da devrimci kadın öncülerine karşı saldırılar daha sistematik bir şekilde geliştirilmektedir.

Daha fazla örgütlenme daha fazla öz savunma

Başta Kürt Kadın Özgürlük Hareketi olmak üzere, bütün kadın hareketlerinin bu saldırılar karşısında daha fazla örgütlü ve birlikte ortak öz savunmalarını geliştirme ve mücadeleyi yükseltme sorumluluğu vardır. Kuşkusuz bu tür uluslararası operasyonlar ve saldırılar karşısında hukuk zemininde mücadele yol ve yöntemlerini daha fazla geliştirmek gerekiyor. Bu konuda hukuk mücadelesinin önüne bilinçli bir şekilde devasa bürokratik engellerden oluşan bir duvar örülmektedir. Buna karşı hukuk mücadelesini daha geniş ve toplumsal zemine yayarak geliştirmek önemli olmaktadır. Geçen yüzyıldan kalan liberal mücadelenin en önemli sivil toplum alanı olarak "insan hakları" kurumları ve mücadele perspektifini gözardı etmemek lazım. En geniş toplumsal-siyasal kesimlerin desteğini, aynı zamanda en geniş kamuoyuna ulaşma ve duyarlılık yaratmak anlamında bu alanlarda güçlü bir mücadele ve eylem perspektifini de oluşturmak önemli olmaktadır.

Bir günde sönümlenen gündemler

Bununla birlikte bu tür eylem ve mücadele zeminlerinin erkek egemenlikli-iktidarcı sistem tarafından hızla sönümlendirildiğini, kalıcılaşması, örgütlü gelişimi ve toplumsallaşması engellenerek sonuç almaması için işleyen bir öğütücü çarkın oluşturulduğu belirtilebilir. Dolayısıyla bir günde hızla dünyanın baş gündemi haline gelen dünyanın herhangi bir yerindeki dehşet düzeyindeki "insan hakları ihlalleri", ertesi gün olmamış gibi sönümlendirilmektedir. Birçok uluslararası insan hakkı ihlali raporlarda işlenmekte; biraz çalışma ile başta BM olmak üzere uluslararası kurumların gündemlerine koyulabilmektedir.

Fakat bu ihlal, kırım ve insanlık suçları olduğu yerde kalmakta; ikinci gün böyle bir gündem hiç olmamış gibi sonuçsuz bırakılmaktadır.

Hukuk mücadelesi toplumsallaşmalı

Bunun yeni yüzyılda erkek egemenlikli ve iktidarcı sistemin geliştirdiği halklara, doğaya ve kadına karşı savaş yöntemleri ve tarzı ile bağları olduğu açıktır. Dolayısıyla kadın özgürlüğünün her açıdan kendini bu yöntemler karşısında öz savunmasını örgütlü ve bilinçli bir şekilde geliştirmesinin aciliyeti her zamandan daha fazladır. Bunun en önemli ayağı kuşkusuz kadın özgürlüğünün kendisini toplumsallaştırması ve her alanda öz savunmasını geliştirmesidir. Hukuk mücadelesini de bu çerçevede ele almak gerekiyor. "Avrupa'dır, insan hakları, hak hukuk sistemi vardır" dememek lazım.

Ataerki, devlet ve kapitalizm, hakikati yüzlerine vuran bu cesur kadınları tehlikeli görüyor. Onlardan ölesiye korkuyor.

Düzeni korkutan kadınlar

Bu yazı kaleme alındığında 2024'ün son günlerini yaşamaktaydık. Hüzünler ve umutlar, zemheri ayazı gibi esiyor ve kar taneleri gibi uçuşuyor zihnimizde, yüreğimizde. Kendimizi ardımızda bıraktığımız yılın değil, yılların hesabını yaparken buluyoruz. Bizim en uzun gecemiz başlıyor; 23 Aralık'tan 9 Ocak'a kadar süren...

Suyu kesemez ya insan, zamanı da kesemiyor. Bir yıldan diğerine geçen o saniye geçmişin acılarını sağaltmıyor. Hatırlıyor insan. Biz kadınlar hatırlarken, geçmişi düşünürken hep aynı kavşakta karşılaşıyoruz. Örgütlenmiş saf kötülüğün ve arsız adaletin demokrasi ve insan hakları maskesiyle dolaştığı bu kaosun merkezinde buluşuyoruz; bizi can evimizden vurdukları Paris'in sokaklarında...

9 Ocak 2013'ten 23 Aralık 2022'ye aynı acıda birleşen kadınlar var. Sakine Cansız'ın duruşu, aurası, konuşması ve kavgasının iz bıraktığı herkes burada. Fidan Doğan'ın gülümseyişini unutamayan dostlar, Leyla Şaylemez'in enerjisine hayran kalan genç kadınlar... Evîn Goyî'nin evlerine konuk olduğu Kürt kadınları burada. 29 Mart 1988'de katledilen Dulcie September için adalet arayan kadınlar da burada.

Keskin soğuk gibi bilendik

Hatırlamak mı demeli buna? Zira insan unuttuğunu hatırlar. Hepimiz oradayız, o andayız. Ne geçen yıllar, ne sonuna yaklaştığımız yıllar sağaltmış acımızı; ne de adaletin yakasına yapışmaktan vazgeçmişiz. Zemheri ayazından değil adaletsizlikten üşüdüğümüzü fark etmişiz. Keskin soğuk gibi bilenmişiz. Kuru soğukta parlayan gökyüzü kadar netleşmiş bildiğimiz, anladığımız.

Haskar Kırımızıgül

Değil on iki yıl, on iki bin yıl geçse de unutulmamalı, üzeri örtülmemeli. Paris'te ya da başka bir ülkede yerin yedi kat dibinde de olsa adaleti yakasından tutup getirmeli. Bunun için kelimeler biriktirmeli, bilinçlenmeli, bağ kurmalı, hesap sormalı. Katiller nereye gitse uykuları bölünmeli, nereye baksa yüzüne 'sen katilsin' diye haykıran birileri olmalı. Unutmadıklarımızı kimse unutmasın, bildiklerimizi herkes öğrensin diye anlatmalı.

Acı, öfke ve direncin birleştiği yer

Hepimiz oradayız, o kavşakta. Bizi acının, öfkenin ve direncin birleştiği bu yol ayrımında buluşturan kadınları tanırsak, neden katledildiklerini de anlarız diye düşünüyoruz. Cevabını hep birlikte arıyor ve buluyoruz.

Hepsi kader, zorunluluk diye kabullenen ne varsa buna karşı çıkacak cesareti göstermekle kalmayıp çevresine de aşılayan kadınlardı. Ataerk, devlet ve şiddet ittifakının devreye koyduğu planları alt üst eden çıkışlar yaptılar. Kartel-ler, paramiliter güçler, devlet erkanı, istihbarat servisleri, çeteler, çok uluslu şirketler, faşizmin canileştirdiği psikopatlar, din kisvesi adı altında zihinleri bulandıranlar... Kısacası adına ne derse densin ataerkinin tüm maskeleri ardındaki gerçeği gören keskin gözleri vardı hepsinin. Sadece yakın tarihten birkaç örnek:

Tüm gayesi görevini yapmaktı Daphne'nin

Daphne Caruana Galizia (Malta): Daphne, gazeteciydi. Tüm gayesi görevini yapmak, hakikati ortaya çıkarmaktı. Panama ve Malta'da ucu devletin üst kademelerine kadar varan yolsuzluk skandallarını açığa çıkardı. Vergi kaçıranların, kara para aklayanların ve onlara çanak tutan devlet erkinin uykularını böldü. 16 Ekim 2017'de aracına konulan bombanın infilak etmesi sonucu katledildi. Şöyle diyordu Daphne: "Kanıtın yokluğu, yokluğun kanıtı değildir."

Kast sistemine boyun eğmeyen Gauri

Gauri Lankesh (Hindistan): Gauri, kast sistemine ve sağ politikaya karşı yaptığı eylemler ve yazdığı yazılarla tanındı. Herkesin boyun eğdiği düzenin sahipleri derhal susturulmasını buyurdu. Tutuklandı, yargılandı. 5 Eylül 2017'de evinin önünde kurşunlanarak katledildi.

Çetelerin uykusunu kaçıran Miroslava

Miroslava Breach Velducea (Meksika): Gazetecilik mesleğini yapması uyuşturucu kartellerinin, fuhuş çeteleri, yaygın kadın cinayeti failleri-nin, hatta yolsuzluklara karışan Meksika cumhurbaşkanının uykularını böldü. 23 Mart 2017'de sekiz kurşunla katledildi.

Gözaltında kayıpların iz süreni Sabeen

Sabeen Mahmud (Pakistan): İnsan hakları savunucusu ve sivil toplum aktivistiydi. Ülkenin en zengin topraklarına sahip olduğu halde en yoksul kesim olan Beluc halkının mücadelesiyle dayanışması da bundandı. Gözaltında kaybedilen oğlu için mücadele eden Belluc aktivist Mama Qadeer'in yapacağı seminer, Pakistan'ın en seçkin Lahoor Üniversitesi'nde son anda yasakladığında koşulsuz şartsız işlettiği kafenin kapılarını açtı. Sabeen şöyle diyordu: "Korku sadece kafanızın içindeki bir çizgidir o çizginin neresinde olmak istediğini seçebilirsin. Korkunun seni kontrol etmesine izin veremezsin."

Kömür madenlerine karşı duran Fikile

Fikile Ntshangase (Güney Afrika): Fikile Ntshangase, KwaZulu-Natal'da Somkhele yakınlarındaki bir kömür madeninin genişletilmesine karşı verilen mücadelenin önde gelen seslerinden biriydi. Yöneticisi olduğu Mfolozi Topluluğu Çevresel Adalet Örgütü (MCEJO) ile birlikte kömür madeninin etik dışı çalıştığına dair raporlar hazırladı. 22 Ekim 2020'de katledilmeden kısa bir süre önce şirket yöneticileriyle yaptığı bir görüşmede şöyle demişti: "Halkımı satamam. Gerekirse halkım için ölürüm."

Yolsuzlukları deşifre eden Babita

Babita Deokaran (Güney Afrika): Sağlık Bakanlığı'nda mali muhasebe müdürü iken 20 milyon dolar tutarında COVİD 19 tedariği ile ilgili bir yolsuzluğu açığa çıkarmıştı. Soruşturma devam ederken Ağustos 2021'de evinin önünde katledildi.

Kürt kadın hareketinin farklı kıtalarla teması sayesinde tanıdığımız isimler de var. Berta Caceres, Marielle Franco gibi...

Deniz Poyrazlardan Ayşe Abdulqadir'lere...

Ve biz Kürt kadınlarının yaşadıkları... Bizden ölesiye korkuyorlar ve nefret ediyorlar. Bizim var olduğumuz yerde faşizme, ataerkiye, sömürge sistemine ve eşitsizliğe yer olmadığını biliyorlar. Bizleri bir "Kadın Partisi" olarak "en tehlikeli organizasyon" olarak gördükleri zamandan beri yoldaşlarımız Paris'te, Rojava'da, Bakur'da, Başûrê Kurdistan'da, Rojava'da ve Suriye'de katledildi. Başûr'da katledilen Nagehan Akarsel, Gulistan Tara, Hero Bahaddin, Feryal Suleyman Halid; Bakur'da Sevê Demir, Pakize Nayır, Fatma Uyar, Deniz Poyraz; Rojava'da Hevrin Xelef ve daha geçtiğimiz haftalarda, 2024 Aralık'ında Minbic'de katledilen Qamer El Sod, Ayşe Abdulqadir ve İman; son olarak onların sesini duyurabilmek için haber yaparken hedef olan Cihan Bilgin, Nazım Daştan...

Ve daha onlarcasından korkuyorlar. Onlar sistem içinde yolunda gitmeyen şeyleri deşifre etmekle kalmadılar, sistemi tümden değiştirmeye odaklandılar. Siyasetten, bilime, öz savunma anlayışından, gazeteciliğe ve daha birçok alana kadar alternatif bir sisteme öncülük edip toplumsallaştırdılar.

Katliamların ortak noktası

Katliamların birleştiği temel noktaya gelince... Nerede, ne zaman ve nasıl katledildiklerine değil neden katledildiklerine odaklanmamız lazım. Ataerki, devlet ve kapitalizm, kadınları kendisi için bir tehlike görüyor. Bu cesur kadınlardan ölesiye korkuyor. Kurulu düzenlerinin sarsılmaz olduğunu ilan ederlerken hakikati yüzlerine vuran; kirli ilişkilerini ortaya seren, kurallarını ayaklar altına alan bu kadınlar, korkunun zerresinin okunmadığı gözlerle, maskenin ardındaki yüzlere bakıp 'seni görüyorum' diyor.

Azalmıyor çoğalıyoruz

Varlıkları ve yaptıkları başka kadınlara cesaret aşılıyor. Güç veriyor, ilham oluyor. Sistemin onları susturmak için türlü vaatlerine ve tehditlerine aldırmadan amaçlarına yürüyorlar. Sade, hesapsız ve netler. Düzenin her türlü aldatıcılığına karşı koruyucu bir zırh takmışlar sanki. Sayılarını azaltmak istedikçe çoğalıyorlar. Yaşamları gibi ölümleri de mücadeleye çağırıyor kadınları. Fiziki olarak yok edilmeleri ve ardından gelen adaletsizlik; düşlerinin, istemlerinin pratikleşmesini engellemiyor. Ardlarında bıraktıkları acı ve öfke dahi güce dönüşüyor.

Bu bağları kaderimize ortak aramak, yaslanıp ağlayacak bir omuz bulmak için kurmuyoruz. Yoldaşlarımızı bizden ayıranlardan hesap sormak için güç biriktirelim, kadın katliamlarının koordinasyon merkezi olan ataerkil sisteme karşı adalet mücadelemizi ortaklaştıralım diye. İntikamımızı kadın öncülüğünü toplumsallaştırarak, sisteme öfkemizi bileyerek, uykularımızı haram edenlerin uykularını bölerek alalım diye. Korktukları kadınların ardıllarının adalet arayışı sürsün, kadın devrimi iddiası keskinleşsin, kazanımları artsın, direnen ve boyun eğmeyen kadınlara ilham olsun diye... O zaman yine ve daha gür söyleyelim: İntikamımız kadın devrimi olacak.

Gazeteci Cihan Bilgin, 19 Aralık 2024'te çalışma arkadaşı Nazım Daştan'la birlikte Tişrîn Barajı yolunda, Türk devletine ait silahlı insansız hava aracı saldırısı sonucu hayatını kaybetti.

*** Katledilen kadınların yaşam hikayelerini aktarımda, Fidan Yıldırım'ın Newaya Jin'in Portre bölümü için hazırladığı yazılardan yararlanılmıştır.**

Aydınlığın yüzü Rojbîn

● Deniz Ömürcan

PKK kurucularından Sakine Cansız (Sara), Kürdistan Ulusal Kongresi-KNK Paris Temsilcisi Fidan Doğan (Rojbîn) ve Kürt Gençlik Hareketi üyesi Leyla Şaylemez (Ronahî) arkadaşların katledilmesinin 12. yılını geride bırakmaya hazırlanıyoruz.

Paris katliamında namert kurşunların hedefi olan Fidan Doğan-Rojbîn, 17 Ocak 1982'de Maraş'ın Elbistan ve Nurhaq ilçeleri arasında bulunan Malê Butan köyünde dünyaya geldi. 9 yaşına kadar köyünde yaşamış, Maraş katliamı ardından ailesiyle Fransa'ya göç etmek zorunda kalmıştı. Komünal damarın en güçlü olduğu köy topluluklarından edinilen ortakçılık, paylaşım, ahlaki ve politik toplum değerleri Rojbîn'in kişiliğinde somut olarak yansımasını bulmuştu.

Avrupa'ya gittikten sonra da kapitalist modernitenin merkezinde, kendi olmakta-xwebûn ısrarcı oldu. Bu ısrarı O'nu 16 yaşında iken Kürt komünalitesinin yeniden canlandırıldığı Kürt dernek çevreleri ile ilişkilenmeye götürdü. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın uluslararası bir komplo ile Türkiye'ye kaçırılmasından sonra "gün ahlaki ve politik toplumun öncüsü olan Önder Apo'ya sahip çıkma günüdür" inancıyla onurlu bir Kürt kadını olarak duruşunu netleştirmiş ve demokratik uygarlık nehrinde soluksuz bir koşu ile ana tanrıçaların izinden yürüyenlerden olmuştu.

Ruhsal güzelliğin dışa yansıması

İnsanı güzelleştiren, yaşamına değer katan şey bilinçli emek olsa gerek. Emeği var eden, oluşturan ve yaratıcı kılan yan, onun bilince ve iradeye dayalı olmasıdır. Rojbîn arkadaş da o irade ve bilinci gösteren arkadaşlardan biri olarak kendini var edebilmiş ve emeğe dayalı güzelliklerin timsali olmuştur. "Bir insanın özüne bakmak, onun iç güzelliklerini görmekten geçer" derler. İşte Rojbîn arkadaş ruhsal güzelliğini, duygusal zenginliğini davranışlarında, eyleminde ve sözünde yansıtan biriydi.

Sözün gereğine sadık

Ağız dolusu gülüşü içtenliği ile uyumlu ve inancının büyüklüğü ile sarsılmaz bir bütünlük oluştururdu. Sabırsız değildi ama tez canlıydı. Bu, mücadele için yapılacak çok iş olduğunu düşünmesinden; bunu layıkıyla yapmak, hep daha fazlasını yapabilmek isteminden kaynaklıydı. Ertelememe, disiplin, planlı hareket etme ve başarıyla tamamlama O'nun kişiliğinin önemli bir yanıydı. Sözün gereğine sadık kalırdı hep. Bunun için zamanla yarıştı, yapılması gerekeni hep en iyi şekilde yaptı. Rojbîn denince samimiyet kadar güvenilirliğin akla gelmesi bundandı.

Örgütledi, eğitti, yetiştirdi

İlk diplomasi iki insan arasında kurulan ilişkinin sürdürülebilmesi çabasıdır; aradaki bağın sağlam temellere oturtulması sürecidir. İnsanın insanla iletişimi aslında böyle bir diplomatik başarıdır. Söz söyleme ustalığı kadar, ikna ve rızayı da kapsar. Dolayısıyla diplomasiyi devletçi algı ile, iki güç arasında yürütülen 'karşılıklı tavizler ve kazanımlar' olarak anlamak, 'aba altından sopa gösterme' esprisiyle yaklaşmak aslında diplomasinin doğasına terstir. Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın dediği gibi dostluklar kapsamında diplomasi önemli bir araç olarak rol oynayabilir ve oynamalıdır da.

Rojbîn de diplomasi çalışmalarını bu karaktere uygun olarak yürüten, irade tanıma ve karşılıklı çoğalma temelinde geliştiren biriydi. Kürdistan Enformasyon bürosunun örgütlü kimliği ve adıydı. Rojbîn ile o çalışma bütünleşmişti. Emekle o özdeşliği yaratmıştı.

Sistemin 'diplomat' anlayışını, bürokratik, 'elit' yapısını kırmak için çaba harcadı. Toplumsal alanda çalışan birinden farksız, ev ziyaretleri yaptı, eğitimler verdi, bildiriler yazdı, komiteler oluşturdu. İyi bir diplomasinin yolunun yetkin, bilinçli, yaratıcı insandan geçtiğine inanarak bu komiteleri eğitti, bilinçlendirdi. Önemli olanın ideolojik ve felsefik bakış açısı olduğunu, pratik zorluklarla baş edebilmenin, sistemin tuzaklarına düşmemenin yolunun da burdan geçtiğini bilerek hareket etti.

Sivil toplum örgütleri, sendikalar, çevre hareketleri, kadın hareketleri, gazeteciler; kadın özgürlük bakış açısını taşıyabileceği, özgürlüğe, demokratik örgütlenmeye inanan herkese ulaşmaya çalıştı.

KNK'nin Paris Temsilcisi olarak bir ulusun devlet kurma temelindeki arayışlarının diplomatlığını yapmadı; demokratik konfederal çizgiyi geliştirmeyi esas aldı. Kürdistan kongre örgütlenmesinin demokratik ve özgürlükçü karakterini halklara, kadınlara taşıdı.

52 günlük açlık grevi

Rojbîn, Avrupa'da birçok merkezi eylemin hazırlık komitelerinde ve örgütlenmelerinde de yer aldı. İkna dili güçlü, yaratıcı ve inisiyatifli tarzıyla sorun çözen biri olarak ilk akla gelenlerden biriydi.

Bunun en çarpıcı örneklerinden biri Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'la görüşmelerin kesildiği, tecrit politikaları ile izolasyonun derinleştiği 2012 yılında Türkiye ve Kürdistan'daki siyasi tutsakların başlattığı açlık grevine paralel olarak Avrupa'da başlatılan açlık grevi süreciydi. Hazırlık komitesinde yer alan Rojbîn, 52 gün boyunca Strasbourg'ta bu eylemin uluslararası alandaki sesi oldu. Siyasi, diplomatik, eylemsel ve tüm pratik ihtiyaçlar için büyük bir emek harcadı. Açlık grevindeki 15 arkadaşın ruhsal, fiziksel neye ihtiyacı varsa onu tamamlama çabasını verdi.

Olmaza yer yok

O'nun kitabında olmaz diye bir şey yoktu.

Eylemin yeri için Strasbourg sokaklarını günlerce dolaştı. Eylemin başlamasına bir gün kala hala yer sorunu çözülmemişti. Ama pes etmedi. Mutlaka bir çıkış yolu bulma kararlılığıyla son gün bir kiliseye gittiğinde sarfettiği sözleri, o anları tanık olanlar şöyle anlatır: "Bugün son gün. Bugün yer bulunacak; çünkü felsefemizde olmaz diye bir sözcük yok. Bu nedenle diyorum ki bugün olacak. Bu eğer bir kilise ise o olacak. Karşımızda duran bu heybetli kutsal kilise, aradığımız mekan olacak."

Ciddiyet, kararlılık, disiplin

Kararlı ve inisiyatifli duruşuyla eylem alanı haline getirdiği St. Maurice Kilisesi'nde başta papazlar olmak üzere herkesi, ikna diliyle Kürt halkının acılarına ortak etmeyi bildi. Kürtlerin mazlum bir halk olarak en fazla da bu kesimler tarafından sahiplenilmesi gerektiğini kavrattı. Merkezi bir alanda olması nedeniyle kiliseyi bilerek tercih etmişti. Eylem alanına yakın olan ülke konsolosluk temsilcilikleri, Avrupa Konseyi, CPT ve diğer kurumlar nezdinde diplomasi çalışmalarını dur durak bilmeksizin sürdürdü. Geniş bir kamuoyu oluşturdu.

Dolayısıyla "Öcalan'a Özgürlük Kürdistan'a Statü" talebiyle başlayan ve 52 gün süren açlık grevine 15 arkadaş katılmış olsa da aslında Rojbîn eylemcilerden biri olarak mücadele tarihinde ve hafızalarda yer etti.

Böyle onlarca örnek verilebilir. O, sorumluluğunu üstlendiği tüm işlere aynı ciddiyet, disiplinle yaklaştı. Bir görev insanı olarak an'ın gereklerine yanıt olma arayışında oldu hep.

Türk devletinin işlediği suçlara göz yuman, kimi zaman ortaklık derecesinde katılım sağlayan Fransa devletinin Kürt halkının demokratik örgütlenme ve kurumlaşmalarına dönük operasyon, gözaltı ve baskılarına karşı da en fazla mücadele eden, bu işbirliğini teşhir ederek demokratik kamuoyu yaratmaya çalışanlardan biriydi aynı zamanda. Pratik işlerin yoğunluğuna bakmadan maddi manevi tutuklanan arkadaşlarının yanında oldu.

Ağız dolusu gülüşü içtenliği ile uyumlu, inancının büyüklüğüyle sarsılmaz bir bütünlük oluştururdu. Sabırsız değildi ama tez canlıydı. Bu, mücadele için yapılacak çok iş olduğunu düşünmesinden, kaynaklıydı. Sözün gereğine sadık kalırdı hep.

Rojbîn'i görme, tanıma şansına erişen kime sorsanız O'nu güler yüzü, duru güzelliği, naifliğiyle anlatır. Yüzünden eksik olmayan gülüşü, cümlelerini bile karşısındaki incitmeme adına özenle seçen biridir yoldaşları için. Kolektifliği, paylaşımı etrafında hep bir toplumsallık yarattı. Nerede olursa olsun çevresinde hep kadınlar, yurtseverler, arkadaşları oldu. Çoğaldı, çoğaltı.

Özgürlük ahdi

Bir yönü daha var ki, söylemeden geçmek mümkün değil. İçindeki çocuk masumiyetini kaybetmeyen biriydi. Hangi eve gitmişse çocuklarla arkadaş oldu. Bu nedenle Rojbîn şehit düştükten sonra yeni doğan birçok kız çocuğuna O'nun adı verildi.

Rojbîn iki yoldaşıyla birlikte namertçe vurulduğunda toplumsal bir kıvılcım dalgası büyük bir yangına dönüştü. Kürt halkı, Kürt kadınları, demokratik toplumsal güçlerle birlikte bu üç öncüyü, Sara, Rojbîn ve Ronahî'yi katleden karanlık ve kirli güçlerin yargılanması için yıllardır mücadele yürütüyor. Alanlarda 12 yıldır "Sara, Rojbîn, Ronahî, Jin-Jiyan-Azadî" sloganları yankılanıyor.

Artık, bu sloganın ötesinde bir özgürlük ahdidir. Bir intikam yeminidir. "Sara-Rojbîn-Ronahî", Kürt kadınlarının mücadelesinin sembolü, özetidir. "Sara-Rojbîn-Ronahî" Paris Komüncülerinin ve Louis Michel'lerin aydınlık yüzüdür. Fransa'nın karanlık yüzünü temsil eden egemen erkek komploculuğuna karşı kadının öz değerleriyle direnen Evînlerle devam eden bir destandır.

Artık "Sara, Rojbîn, Ronahî, Jin-Jiyan-Azadî" bir sloganın ötesinde bir özgürlük ahdidir. "Sara-Rojbîn-Ronahî" Paris Komüncülerinin ve Louis Michel'lerin aydınlık yüzüdür. Direnen Evînlerle devam eden bir destandır.

ABDULLAH ÖCALAN

Sistemin kaderi Ortadoğu'da belirleniyor

"Her ot kökleri üzerinde biter" özdeyişine uygun olarak, son merkezi uygarlık sistemi olan kapitalist modernitenin kaderinin, tüm çekincelere rağmen, Ortadoğu'daki çatışmalarla belirlenmesi yüksek bir olasılıktır.

Kapitalist modernitenin üç temel unsuru sermayenin süreklileşen azami kar eğilimi, iktidarın ulus devlet olarak düzenlenmesi ve manifaktürden sanayi devrimine geçişle başlayan endüstriyalizmdi. Son iki yüzyılda bu üç unsurla fethedilen dünya, gerçekten garip ve sapak bir dünyadır. Şüphesiz gökten düşmüş bir tanrısal sistem değildir bu, olamaz da. Merkezi uygarlık sisteminin beş bin yıllık çatlaklarında, gizli dehlizlerinde hep suçlu muamelesi görmüş, insanlık tarafından hep 'Kırk Haramiler' olarak yargılanmış bir gücün hegemonik dünyasıdır söz konusu olan.

Ortadoğu'da işi çok zor

Kapitalizmin kendisi uygarlık sisteminin süreklilik kazanan en ölümcül bunalımıdır. Son beş yüz yıllık hükümranlığı yol açtığı imha ve soykırım savaşlarıyla, korkunç sömürge talanlarıyla, emek sömürüsüyle, çevre yıkımıyla, sonuçta birey ve toplumu tüketişiyle ana özelliklerini fazlasıyla sergilemiştir. Sadece son yüz yıllık savaşların bilançosunun bütün insanlık tarihindeki savaş bilançolarından katbekat daha fazla olduğunu göz önüne getirdiğimizde, sistemin sadece bunalım karakterini değil, insan toplumu ve çevresi için kanserojen özellikler taşıdığını da rahatlıkla ileri sürebiliriz. Kendi ana merkezlerinde ve küresel odaklarında bu nitelikleri çoktan açığa çıkmış sistemin, insanlığın tarihsel kültür merkezi olan Ortadoğu'daki işinin çok zor olması anlaşılır bir husustur. En çok kullanılan ulus devlet araçları da dünya genelinde olduğu gibi hızlı bir aşınmayı yaşamaktadır. Varlıkları bunalımı gittikçe derinleştirmektedir.

Belki de tarihte en iğrenç komplo oyunları için icat edilen araçlarla karşı karşıyayız. Bu komplocu oyun araçlarıyla adeta çelik çomak oynar gibi oynanarak, halklar ve kültürler katledilmekte.

21. yüzyılın en kanlı sahneleri

Ulus devletin bölgedeki son durumunu ve olası gelişmeler karşısında varoluşunu değerlendirdiğimizde şunları belirtebiliriz:

a- Arap ulus devletçiliği, çoktan halklarınca da büyük öfke duyulan baş çelişki konumuna gelmiş durumdadır. En güçlüsü gibi görünen Irak ulus devleti, ulus devletçiliğin mezarlığı konumundadır. Yıkılan eskisi yerine yenisi kurulamadığı gibi, olasılık dahilinde olan üç yeni ulus devlete bölünme, problemleri daha da ağırlaştıracak ve çatışmaları soykırım boyutlarına taşıracaktır. Şii Arap-sünni Arap ve Kürt ulus devletçiliği, herhalde 21. yüzyılın en kanlı sahnelerine tanıklık edecektir. Mevcut duruma bakıldığında, ayrıca yakın geçmişte yaşanan Halepçe katliamı ve diğer tüm etnik ve mezhepsel katliamlarla kıyaslandığında, geleceğin ulus devletçi çatışmalarının korkunçluğu daha iyi anlaşılacaktır. Sümer tarihindeki kent devletlerinin birbirlerini yok etmelerine oldukça benzeyen bir şimdi ve gelecek söz konusudur. Fas'tan Yemen'e, Sudan'dan Suriye'ye ve Lübnan'a kadar tüm Arap ulus devletlerinin şimdiki halleri ve yakın geleceklerinin Irak'tan farklı olmadığını ve olmayacağını değerlendirmek yanlış olmayacaktır.

Siyasi İslam mahşeri hazırlıyor

Arap aleminde milliyetçilik olarak siyasi islamcılık, laik milliyetçilikten ve onun ulus devletçiliğinden çok daha fazla problemlidir. Kültürel islamı istismar etmeye dayalı bu milliyetçilikler geç faşist hareket olmaktan öteye rol oynayamazlar. Hatta El Kaide örneğinde olduğu gibi, ulus devletlerin hepten kullandıkları paravan bir provokasyon örgütü olmaktan öteye gidemedikleri de kanıtlanmış gerçekliklerdir. İster eskileri ister yeniden inşa edilmek istenilenleri olsun, Arap ulus devletçiliği toplumsal yaşam üzerinde ve islami gelenek karşısında mezar kazıcılığı rolünden öteye gidememiştir ve gidemeyecektir.

Mezar kazıcı rolünde

b- İster ABD-AB ister Rusya güdümünde olsunlar, Türk ulus devletçilikleri minimalist yapılanmalarıyla eski Türk kökenli iktidarlar ve devletlerin rolünü asla oynayamaz ve bağlı oldukları sistemin eyaletleri konumunu aşamazlar. Zaten kuruluşları itibariyle kapitalist ve reel sosyalist hegemonyaların bölgesel ihtiyaçlarına göre güdümlenmişlerdi. Geçmişin engel oluşturucu yükünü temizlemek ve halklarının başkaldırılarını önlemekle görevlendirilmişlerdi. Son doksan yıllık geçmişlerine bakıldığında, bu rollerini oynadıkları rahatlıkla belirtilebilir.

Türk-islam sentezi adıyla sahnelenen model, reform olmaktan çok, yine hegemonik sistemin ön karakol ihtiyacına göre şekillenmektedir. Özde herhangi bir dönüşümü yaşamadıkları gibi, efendilerle içine girdikleri çekişmeden herhangi bir pay kapmaları da zayıf bir olasılıktır. Nasıl ki varoluşları İsrail'in doğuş koşullarıyla bağlantılandırıldıysa, geç dönemlerinde de kaderleri İsrail'in varlığıyla belirlenecektir. Tabii mevcut zihniyetleri ve yaşam kalıplarını aşmadıkça...

Türk ulus devleti son Kürt soykırımıyla 'ülkesi ve milletiyle bütünleşmiş' bir ulus devlet olarak ebedileşeceğini sanmaktadır. Açık ki, yakın gelecek için Türk ulus devletçiliği ve modernitesi (paradigmasını değiştirmedikçe), başta Türk ve Kürt halkları olmak üzere, diğer bölge halkları ve toplumsal kültürleri için mezar kazıcı rolünü oynamaktan öteye gidemeyecektir.

Hizbullah, El Kaide ya da Taliban cambazlığı

c- İran ve diğer ulus devletlerin konumu daha da problemlidir. Zaten Afganistan ve Pakistan ulus devletçiliğin bunalımını bütün dehşetiyle yaşamaktadır. Son yüzyıllık ulus devlet savaşları bu halklar ve kültürlerin başına belki de atom bombasından daha ağır bir felaketi getirmiştir. Sözü edilen halklar tarihlerinin hiçbir çağında yaşamadıkları yıkımlar, suikastlar ve komplolara uğramaktadır. Çok yerel ve tarihsel bir olguymuş gibi dayatılan şiacılığın bile bir milliyetçilik olduğunu, kapitalist modernitenin bir türevini oluşturduğunu ve İran İslami Devrimi'nin bu maskeyle boşa çıkarıldığını İran halkları daha şimdiden kavramakta ve ayağa kalkmaktadır. Afganistan ve Pakistan'da da yaşananlar farklı değildir. Hizbullah, El Kaide ve Taliban cambazlıklarına rağmen, gerçeklik örtbas edilememektedir. Unutmamak gerekir ki, her üç maskeli kuruluşu, yani Hizbullah, El Kaide ve Taliban'ı da uşak ulus devletler kurmuş olup, şimdi de bunları ABD ve AB gibi hegemonik efendilerinden daha çok pay kapmak için şantaj aracı olarak kullanmaktadır. Yani birlikte inşa ettikleri bu komplo, suikast ve katliam araçlarını birbirlerini terbiye etmek ve daha çok pay elde etmek için birbirlerine karşı kullanmaktadırlar. Belki de tarihte en iğrenç komplo oyunları için icat edilen araçlarla karşı karşıyayız. Bu komplocu oyun araçlarıyla adeta çelik çomak oynar gibi oynanarak, halklar ve kültürleri katledilmektedir. Açık ki bu araçlarla ne sistem Ortadoğu'da daha çok yer bulabilir, ne de işbirlikçileri olan ulus devletler iflah olabilir.

***Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan'ın "Beşinci Kitap-Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü' adlı savunmalarından alıntıdır.**

Son nefese kadar gerçeğin peşinde

Sina Cezaevi'ne yönelik saldırılarını yine Nazım Daştan'la birlikte takip etti. Katledildiği son ana kadar gerçeği duyurmanın peşinde olan Cihan Bilgin'in son röportajı Qereqozaq cephesindeki YPJ direnişiyle ilgiliydi. 19 Aralık 2024 tarihinde gazeteci arkadaşı Nazım Daştan'la birlikte Qereqozaq'tan Tişrîn'e geçmek üzere yola koyulduğunda Türk devletinin SİHA saldırısıyla katledildi.

Kuzey ve Doğu Suriye'deki gelişmeleri takip eden gazeteciler Nazım Daştan ve Cihan Bilgin, 19 Aralık 2024 tarihinde Tişrin Barajı yakınlarında Türk devletinin SİHA saldırısı sonucu katledildi.

Mêrdîn'in Mîdyad (Midyat) ilçesinde 27 Ekim 1995 tarihinde dünyaya gelen Cihan Bilgin, 2014 yılında özgür basın ile tanıştı. Apê Musa'nın küçük generali olarak Amed sokaklarında çalışmalara başlayan Cihan Bilgin, Azadîya Welat ve Özgür Gündem gazetelerinin dağıtımını yaptı. DAİŞ'in 2014 yılında Kobanê'ye dönük işgal saldırılarına karşı Riha'nın sınırdaki Pirsûs (Suruç) ilçesinde başlatılan nöbet eylemine katılan Cihan Bilgin'in en büyük hayali ise Kobanê'nin özgürleştirilmesinin ardından gerçekleşen "kadın devrimini" görmek ve tanıklık etmekti. Bunun üzerine 2017 yılının Aralık ayında yönünü Kuzey ve Doğu Suriye'ye çeviren Cihan Bilgin, Hawar Haber Ajansı'nda (ANHA) özgür basın çalışmalarına kaldığı yerden devam etti. Özgür basının önde gelen kalemlerinden Seyit Evran öğretmeni oldu, ilk olarak Qamişlo kentinde başladığı saha gazeteciliğini, Hasekê, Şehba ve Minbic'te sürdürdü. DAİŞ'in 20 Ocak 2022'de Hasekê'nin DAİŞ Kobanê'ye saldırdığında Pirsûs'ta, 2015 yılında öz yönetim direnişinde Silopi'de oldu. 2016'da tutuklanarak cezaevine konuldu. 5 ay sonra tahliye edildiğinde cezaevi kapısında "Kalemimizi daha fazla halka adayacağız, kadrajlarımıza daha fazla halkın mücadelesini alacağız" diyerek kararlılığını özetledi. 2016'dan itibaren Kuzey ve Doğu Suriye bölgesinde mesleki faaliyetlerini sürdüren Daştan, Şengal özgürleştirildiğinde Şengal'de, Raqqa özgürleştiğinde Raqqa'da, Efrîn'e yönelik saldırılar başladığında Efrîn'de, Girê Spî'ye saldırıldığında ise Girê Spî'de soluğu aldı. Tabqa operasyonunu takip ettiği 5 Nisan 2017 tarihinde DAİŞ'lilerin hedefi oldu. DAİŞ saldırısında yaralandı ve bir süre tedavi gördükten sonra yeniden sahadaki gelişmeleri takip etmeye başladı. Son olarak Türkiye ve güdümündeki Suriye Milli Ordusu'nun (SMO) Til Rifat'a dönük saldırıları sonrası Minbic'e giden Daştan, Minbic Askeri Meclisi'nin sivil ölümleri engellemek amacıyla kenti boşaltma kararı alması üzerine Qereqozax bölgesine geçti. ANHA muhabiri Cihan Bilgin'le Tişrîn'e geçmek üzere yola koyulduğunda Türk devletinin SİHA saldırısıyla katledildi.

Cihan Bilgin'in kaleminden

"Görevimi özveriyle yerine getirme konusunda beni teşvik eden şey yalnız olmadığımı bilmemdir. Birçok umut ve amaç sahibi kişinin arkamızda olduğunu biliyorum. Bu halk zulüm ve baskıya maruz kalıyor. Bu nedenle bizim birinci görevimiz bu noktaya dikkat çekmektir. Kutsal bir davaya sahibiz. Herkes büyük bir onurla bu davaya sahip çıkmalıdır. Beni ayakta tutan ve görevimi sürdürmemi sağlayan tam olarak budur.

Kuzey ve Doğu Suriye'deki çalışmalarımda çok temiz insanlarla tanıştım. Rojava toprağı benim için çok paha biçilemez kadar değerlidir. Yakından tanıma fırsatı bulduğum yoldaşlarım Dilîşan, Rizgar ve Seed (Ehmed) bu topraklarda katledildiler ve bu topraklara defnedildi. Böylesi büyük insanların görevini omuzlamak onur duyulacak bir görevdir. Daha da önemlisi biz bu yoldaşlarımıza yollarını terk etmeyeceğimizin sözünü verdik. Biz Seyit arkadaşa ve Gulê arkadaşa bu sözleri verdik.

Değerli arkadaşlar; sahada yaşanan gerçekliği iyi anlamamız gerekiyor. Kürdistan'a karşı yürütülen siyasetin gerçekliğini bilmemiz ve Kürdistan'da yaşanan olayları dünyaya duyurmamız gerekiyor. Halkımıza karşı işlenen suçları duyurmalı ve işgalcilerin topraklarımızdaki kirli yüzünü teşhir etmeliyiz."

Yılmaz bir gazeteci Nazım

Nazım Daştan da Cihan Bilgin gibi gerçeğin izini sürmekten bir an olsun vazgeçmedi. Ne gözaltılar, ölüm tehditleri ne savaş cephesindeki bombardımanlar, kurşunlar onu yolundan alıkoyabildi. 27 Ağustos 1992 tarihinde Agirî'nin Giyadîn (Diyadin) ilçesine bağlı Dibegli köyünde dünyaya gelen Nazım Daştan 2012 yılında Dicle Haber Ajansı'nda (DİHA) muhabir olarak gazeteciliğe başladı. O tarihten itibaren nerede hakikat gizlenmeye çalışılıyorsa orada ona karşı durdu. 2014 yılında

Jin Jiyan Azadî

wê komkujiyên jinan ronî bike

● **Medya Botan**

Weke ku hêzên Modernîteya Kapîtalîst pênase dikin, Parîs ne navenda azadî, wekhevî û xwişk-biratiyê ye. Parîs bû navendeke komkujî û şerê taybet ku ronahiyê ber bi tariyê ve dikêşe. Firansa jî bû welateke Ewropayê yê tarî ku mîsyona tinekirina şoreşgeran û jinan dide ser xwe. Ji bo me Kurdan û jinên Kurd Parîs bû warek ku wê bi êrişa li ser dîroka me û pêşeroja me di bîran de bimîne. Gelê Kurd û jinên Kurd ev 12 sal e hewl didin komkujiya sê jinên şoreşger Sakîne Cansız, Rojbîn û Ronahî ku li Parîsê hatin qetilkirin ronî bikin. Di ser de 23'ê Kanûna 2022'an li heman Parîsê ji pêşenga Tevgera Jinê Evîn Goyî, Mîr Perwer û Abdurrahman Kizil hatin qetilkirin. Heta niha tevî hemû hewldan û têkoşîna jinan û gelê Kurd dariza Fransayê komkujî ronî nekirin. Lewma îsal jî em bi êşa ronînebûna van komkujiyan û bi têkoşîna edaletê salvegereke din pêşwazî dikin. Sakîne Cansiz, Rojbîn û Ronahî, Evîn Goyî, Mîr Perwer û Abdurrahman Kizil ên di du komkujiyên li Parîsê de hatîn qetilkirin bi rêzdarî û hezkirin bi bîr tînim. Bêguman her du komkujî jî trajediyên dîrokî ne ku mohra xwe li dîroka Fransayê dan e. 9'ê Çileya 2013'an de li Parîsê ji avakarên PKK û pêşenga Tecgera Azadiyê ya Jinên Kurd, hiş û bîra tevgera me û ji hevrêyên pêşî yên Rêbertiya me hevala Sara li gel Rojbîn û Ronahî hatin qetilkirin. Di salvegera 10. ya vê komkujiyê de komkujiyeke din li Parîsê pêk hat. Di demekê de gele Kurd, jin û dostên wan li Parîsê li dijî komkujiya 1. têkoşîna xwe xurt dikirin, li şûna Fransa komkujiya bi hevkariya Tirkiyê pêk hatî ronî bike û berpirsan darizîne, di 23'ê Kanûna 2022'an de li heman parîsê komkujiya 2'an pêk hat.

Armanc Rêber Apo û xeta azadiya jinê bû

Di her du komkujiyan de jî asta azadiyê ya paradigmaya Rêbertiya me ya demokratik, ekolojik û azadiya jinê afirandî kirin armanc. 2013'an li Parîsê qetilkirina hevala Sara, Rojbîn û Ronahî rastî demeke giring hatibû. Di vê demê de Rêber Apo ji bo meseleya Kurd çareser bibe gav diavêt û hewl dida zemînê diyalogê çêke. Di vê komkujiya de armanca esasî Rêber Apo bû. Hem xwestin pêvajoya 'diyalogê' xira bikin, hem jî di kesayeta hevala Sara de xeta me ya îdeolojîk, têkoşîna azadiya jinên Kurd û nirxên afirandî kirin armanc. Dîsa di kesayeta hevala Evîn Goyî de rastiya jina têkoşer û gelê welatparêz ê Botanê kirin armanc. Di komkujiya yekê de daxwaz astengkirina çareseriya meseleya Kurd bû. Komkujiya duyem jî dema slogana Jin Jiyan Azadî gerdûnî bûyî pêk hat. Bi vî rengî me careke din dît ka komploya navnetewî çiqas berfireh e, armanca van komkujiyan çiqas tarî ye.

Van komkujiyan nîşan da ku dijminahiya dewleta Tirk û hêzên komploger ya li dijî Tevgera me û pêşengiya jina azad çiqas mezin û kûr e. Her wiha armancên van êrişan ên îdeolojîk, siyasî, leşkerî, civakî û psîkolojîk hene. Ji bilî van aliyan, têkiliyeke yekser a van komujiyan bi rewşa li Kurdistanê, pêşketinên li herêmê û cîhanê re jî hebû. Jinên Kurd îro ne netê li Ewropayê, li çar beşên Kurdistanê dibin armanca êrişan û tên qetilkirin. Dewleta Tirk a faşîst bi êrişan jinên Kurd ên pêşeng dike armanc.

Bi vî awayî dixwzin rê li mezinbûna têkoşîna jinan a azadiyê bigirin. Ji ber ku têkoşîna jinan bihêz pêş dikeve, pergala mêr a serdest û berjewendiyên wê tengav dike û dide zorê, bi komkujiyan dixwazin jinên ji bo azadiyê têdikoşin bitirsînin, lawaz bikin, belav bikin û têkoşeriya azadiya jinê paş bixin

> Jinên Kurd îro ne netê li Ewropayê, li çar beşên Kurdistanê dibin armanca êrişan û tên qetilkirin. Dewleta Tirk a faşîst bi êrişan jinên Kurd ên pêşeng dike armanc. Bi vî awayî dixwazin rê li mezinbûna têkoşîna jinan a azadiyê bigirin.

Em bi Jin Jiyan Azadî ber bi Şoreşa Jinê ve dimeşin

Ya ku dijminên Kurdan û jinan hesab nekirî ew rastiye ku bi van êriş û gefan nikarin Tevgera Azadiyê ya Jinan têk bibin. 50 sal e em her êrişa mezin bi pêngavek mezin pûç dikin. Ev diyalektîka şoreşa Kurdistanê ye. Li dijî her êrişê bi mezinkirina têkoşînê şoreşê pêş dixe.

Hevala Sara li dijî her cure êşkenceyên dijmin bi hest, hizir û sekna bi rûmet a jiyanê di nava gel de efsane bû. Piştî şehadeta hevala Sara gelek jinên ji gelên cîhanê berê xwe dan têkoşîna azadiya jinê ya gerdûnî bûyî ê navê Sara li xwe kirin. Ev jî nîşan dide di kesayeta hevala Sara de taybetiyên têkoşer, azwerî û vîna bihêz ya jina Kurd ya berxwedêr di asta gerdûnî de bi bandor dibin.

Hevala Evîn Goyî di zaroktiya xwe de şahidiya her cure pêkanînên dermirovî û hovane yên dewleta Tirk ya faşîst a li ser gelê Botanê kir. Tevlî berxwedana gerîla bû û li Botana ku dilê gerîla bû fermandariya şerê gerîla kir. Di avabûn, rêxistinbûn û mezinbûna artêşa jinê de li gel hevala Sara rola pêşengiyê girt ser xwe. Li hemberî êriş û hovîtiya DAIŞ'ê ku gef li tevahiya dinyayê dixwar di têkoşîna Şoreşa Rojava de çalak cih girt, ji bo jiyaneke azad, civakeke azad û demokratîk pêşengî kir.

Hevala Rojbîn jinek şoreşger a lêger û dilsoza azadiyê bû. Têkoşîna mafdar û bi rûmet a gelê xwe vediguhêst qada navnetewî; di siyasetê û dîplomasiyê de berpirsyariyên giring girtibûn ser xwe û bi rola xwe radibû. Di kampanyayên ji bo azadiya Rêbertiyê de bi rola sereke rabû, pêşengî kir.

Hevala Ronahî li Ewropayê mezin bû. Lê ti carî neket nava pergala modernîteya kapîtalîst û serî li ber rakir. Bi taybetî ciwanên Kurdistanê yên li Ewropayê mezin dibin divê vê sekna hevala Ronahî ya li dijî pergalê esas bigirin. Di kesayeta hevala Ronahî de êrişî Tevgera Ciwanên Kurdistanê kirin. Dema mirov cihê her çar hevalan ya di nava têkoşînê de vedibêje, derdikeve holê ka çima bûne armanc. Pêşengiya Tevgera Azadiyê ya Jinê, deng û pêşeroja wê kirin armanc.

> Di serî de ji ber ku dewleta Fransayê berpirsyariya xwe ya ronîkirina komkujiyan pêk neanî, em ê di her warî de çalakiyên xwe yên protestoyî yên li dijî berpirsan mezin û xurt bikin. Em ê li dijî qirkirina jinan û ya li ser gelê Kurd li her qadê têbikoşin. Her wiha dê di warê huquqî de têkoşîna me berdewam be heta dawiyê. Ji bo gelekî ku bi Jin Jiyan Azadî dimeşe, ji bilî gihiştina azadiyê ti rê nîne. Erê, em ê tola xwe bi pêkanîna Şoreşa Jinê hilînin.

Têkoşîn û hesabpirsîn dê dewam bike

Di serî de ji ber ku dewleta Fransayê berpirsyariya xwe ya ronîkirina komkujiyan pêk neanî, em ê di her warî de çalakiyên xwe yên protestoyî yên li dijî berpirsan mezin û xurt bikin. Em ê li dijî qirkirina jinan û ya li ser gelê Kurd li her qadê têbikoşin. Her wiha dê di warê huquqî de têkoşîna me berdewam be heta dawiyê. Ji bo gelekî ku bi Jin Jiyan Azadî dimeşe, ji bilî gihiştina azadiyê ti rê nîne. Erê, em ê tola xwe bi pêkanîna Şoreşa Jinê hilînin. Di vê çarçoveyê de têkoşîna me dê bi berfirehî dewam bike. Teqez em ê ji kujeran hesap bipirsin. Dilsoziya bi şehîdan bi pêkanîna armancên wan pêkan e. Em jin li ser rêya Sarayan û Evînan xwediyê hêz û vîna pêkanîna armancên xwe ne.

Tu bi tene serê xwe jî bî, rûbirûbûna bi dijmin re tiştekî cuda ye. Ya ku li cem te temam dibe û dibe yek îradeya şoreşgerî ye. Bawerî, biryardariya te şervaniya xwerû ye. Ev rasthatin a herî bedew e, şerê herî şoreşgerî ye.

Hûn nikarin jiyanek ra berdayî tine bikin

• **Sakine Cansız**

Di dawiya Tîrmehê de bi çalakiya li dijî Bûcakan partî hatibû ragihandin. M. Celal Bûcak bi birîndarî rizgar bûbû, Salih Kendal şehîd bûbû. Di wê pêvajoyê de gelek hevalên din şehîd bûbûn. Ahmet, Cûma Tak, hemû nas bûn. Em hînî şehadetên evqasî zêde nebûbûn. Bi ser de em bi şehadeta hevalên evqasî hêja gelekî diêşiyan û me nedikarî rakin. Li cem her kesî xemginiya li hemberî şehadetan hebû. Me ji hev re qala nasan dikir, ji nû ve ew bi bîr dianîn. Lê belê dawiya bûyeran nedihat. Xwepêşandanên girseyî, pevçûn bi qasî ku çapemeniyê radigihand, zêde bûbûn. Li rex êşa windahiyên me, çalakî û pevçûnan moraleke zêde dida me. Ji faşîstan veqetînan destpê kiribû, hem jî veqetînên komî. Bandora çalakiyan zêde bû. Komên din li holê nema bûn. Balyozê 'rêveberiya awarte' rê li ber tirsê vekiribû. Lê di rastiyê de diyar bû ku wê rê li ber pêvajoyeke xebatê ya gelekî cuda veke. Şert û mercên ku berê me didan çalakiyên çekdarî li me ferz dikirin. Di demên dawî de dihat nîqaşkirin ku wê giraniyê bidin bejahiyê. Li girtîgehê di nava sohbetên me de germahî û coşa van axaftinan hebû. Rûyên me dikenîn, hêviyên me zêdetir dibûn.

PKK, yanî Partiya Karkerên Kurdistanê. Êdî me li şûna têgehên weke 'UKO' yan jî 'tevgera me' têgeha PKK'ê bi kar dianî. Dema Aytekîn (Tûglûk) weke 'Te ev nav dizanî, ne wisa?' pirsî, min bersiva 'erê' dabûyê.

...

Dîlneketina ji kerba dijmin!

Dema digotin zindan, ev wekî sekinîna deme dihat fêmkirin. Dem nediherikî, rojek wekî salekê hesab bû. Zîndan cihê êş û azarê bû. Dema ku di nava civakê de têgeha 'ban' dihate bikaranîn, ev dihatin bîra mirovan. Na! Ev rast nebû. Helbet veqetîna fîzîkî ya ji têkoşînê gelekî dijwar bû. Lê nedibû ku mirov kêliyeke jiyana xwe jî wisa bi êş û azaran derbas bike! Dijmin bi zanebûn em dîl girtibûn û bi rastî jî dixwest hemû kêliyên jiyana me veguherîne girtîgehê. Tevî dijmin jî zindîhiştina jiyanê, têkneçûn; em neçar bûn ku hest, fikir û cîhana xwe ya xeyalan fireh bihêlin û ev ji bo şoreşgerekê ya herî pêwist bû. Rûbirûmana bi dijminî re, naskirana dijmin ya ji nêz ve hêz û berxwedêriyeke mezin li gel mirovan peyda dike. Helbet rastpênasekirin û başnaskirina dijminî girêdayî îdeal, bawerî û îradeya mirovan e. Bûyer wisa eşkere û sosret bûn ku mirov her çend di destê dijmin de be jî rewşa mezinkirina hêrsa li hemberî dijmin ne di destê mirovan de bû.

...

Dijmin dijminatiya Kurdayetiya vedijiya, dikir. Gotina 'Ez Tirk im' ferz dikir. Her kesî bi awayekî eşkere dîtibû, pirsgirêk bes gotina 'Ez Tirk im' yan jî beriya xwarinê diakirin û gotina ''bîsmîllahîrrahmanîrrahîm' nebû. Ne gotina; 'Noşî can be. Hemd ji xwedê re, bijî gel û artêşa me' bû. Dijmin destpêkê bi rêya vê mirov zeft dikir û piştre jî gav bi gav serwerî li mirovan dikir. Mirov ji Kurdayetiya xwe derdiket, dibû leşker û Tirk. Ev hêmanên destpêkê yên dûrketina kesayetê ne. Dibe ku bes gotina 'Ez Tirk im' her tiştî xilas nake û nabe. Na, dema ev tê gotin jî mirov henekên xwe li 'Tirkbûneke' bi vî rengî dike. Lê her tişt li wir bi dawî nabe. Dijmin wê ji bo şikandina îradeya mirov û teslîmstandinê wekî amûrekê bi kar tîne.

Baweri, ked û hêvi

Li girtîgehan avaniyeke ku gihabû hezaran hebû. Ji kadroyên pêşeng heya welatparêzan, gelek kes hebûn. PKK ev bû, nûnertiya avaniyek e bi vî rengî bû, birêxistinbûna wê bû, baweriya wê bû, dilsozî û hêviya wê bû. Hemû aliyên mirovahî yên vê avaniyê bû, hesretên hevpar bû, nasnameya wan bû. Ha, dijmin berê xwe dabû vê. Ma pêkan e ku baweriyek, kedek û hêviyek ji nişka ve were tinekirin û berevajîkirin? Ev dihat wateya tinekirina jiyaneke ra berdayî ku ne hêza mirovan ne jî ya xwedayan têra vê dike!

Ne xwedayan bi qasî ku dakevin zîndanan dest ji asîmanan berda bûn, ne jî evdên wan ên hov bi qasî ku jiyanekê tine bikin xwedî hikmet bûn. Eger wisa ba di dîrokê de ew evdên hov niha ji zû de bûbûn xwedê! Jiber afirandin û tinekirin taybetmendiyên xwedayan e.

Ewlehî xwerêxistinkirin e

Afirandina berxwedaneke birêxistinkirî yan jî birêxistinkirina berxwedanê giring e. Bi awayekî xurt afirandina birêxistinkirinê di heman demê de ji bo kesan jî ewlehiyek e. Ewlehiya siyasî ev e: şiyana xwerêxistinkirinê! Bêyî tu hebî jî tu wê jîndar bikî û bidî domandin! Girêdana di navbera pêldayîna avê ya bi awayekî nixumî û coşdarkirina wê de çi ye? Di herduyan de jî xwefedakirin û xwebexşandin heye. Yek dibe nîşaneya hêza te, ya din jî hêza bingehê ye; halê dabeşkirî yê pêldanên te yên mezin e. Tu bi tena serê xwe jî bî, rûbirûbûna bi dijmin re tiştekî cuda ye. Ya ku li cem te temam dibe û dibe yek îradeya şoreşgerî ye. Bawerî, biryardariya te şervaniya xwerû ye. Ev rasthatin a herî bedew e, şerê herî şoreşgerî ye.

Û tu bi vê hêza tenêtiya xwe, dijmin parçe parçe dikî. Ew hem wê bi te re hem jî bi rengvedana te re mijûl bibe. Wê bi serhildêriya te bêçarebûna xwe bibîne û bi vî awayî têkçûna wî dê wî neçarî bêçarebûneke bêhempa bike.

Ez bi tena serê xwe jî bim, ez ê têbikoşim

Hizra min ev bû: 'Dijmin wê di nav vê avaniyê de tişta ku dixwaze bi dest nexe. Ew ê nekare dest bide jina herî xwedî pirsgirêk, herî nesekinî jî; wê nekare wan li dijî şoreşê bi kar bîne.' Û li gel rasthatineke wiha, baweriya min ew bû ku divê ez bi rêxistinkirina hemû hêzan, bi hêzeke hevpar û hêzdartir vê bikim. Lê ez her tim bi tena serê xwe bim jî ez ê li ber xwe bidim. Ez ê bi tena serê xwe jî li ber xwe bidim. Min digot ez amade me bi tena serê xwe helwesta xwe nîşan bidim. Dîsa her çi qas mirov jî serî heta binî bi tena serê xwe be jî, berxwedaneke zelal bêhemta ye. Mirov bêhtir xwe radigire, li ber xwe dide û wê ber bi înîsîyatîf, pirbûn û xwebariyeke newaze ve dibe. Metirsî ji holê radibe. Tu digihî tama serketin û serfiraziyê ya herî bilind. Gelo mirov dikarî Amedê çawa pênase bike? Hem dişibiya her derê hem jî yekane bû. Ji aliyekî ve ji mirovahiyê hatibû şûştin û bi êşkenceyê hatibû pêçan. Lê belê ji aliyê din ve ji dijmin re dibû tirs, ji girtiyan re dibû hêvî, ji jiyanê re dibû ava heyatê. Esat li Zîndana Diyarbekirê Împaratoriyeke biçûk a Naziyan ava kiribû. Lê em ne Cihû bûn. Ya rastî em ne wekî civaka Cihû ya di salên 1940'î bê rêxistin bûn. Me xwe birêxistin kiribû. Partiya me ya ku wê me bigihîne azadiyê û hemû gelê me bike yek hatibû avakirin. Her çiqas qismek ji me hatibûn girtin jî hîn bi sedan kadroyên me têkoşîna azadiyê didomandin. Ji ber vê xweînkarkirin, destjêberdana fikir û ramanên xwe, teslîmiyeteke topyekûn û dûrketina ji nasname û kesayeta xwe dihat ferzkirin. Wî dixwest li Zîndana Diyarbekirê Kurdên ku Kemalîzm têk birine û dixwazin azad bijîn dîsa binax bike. PKK'ê jî ji bo jinûve afirandina civakê têkoşîn dida. Kurdbûn, mirovahî, netewetî, civakîbûn... Hêza van hemûyan a îdelojîk gelek zû li hev kom bûbû û vejîn gelek zû li ba gel peyda bûbû ku êrişî kû kiriba ji wir jiyaneke din dinizilî. Ev pisporiya afirandinê, mîmariya wî yekta bû.

*** Ji berga 2'yemîn a pirtûka Sakîne Cansiz a bi navê 'Tim Şer Bû Jiyana Min'' hatiye amadekirin.**

Bila navê me bibe TOLHILDAN

● Mazda Marya

Her ciwanek ku li Ewropa mezin dibe divê vê pir baş bibîne: Em di encama talan, metingerî û şerê li ser Kurdistanê tê ferz kirin de hatin van deran. Hin malbat ji ber gundê wan hatin şewitandin mecbûrî koçberiyê bûn, hin malbatan ji ber metirsiya girtinê welatê xwe terikandin. Hin malbat ji ber êşkenceya rejîma faşîst, hin ji me ji ber metirsiya komkujiyê ji welatê xwe dûr ketin, hin malbat jî di salên 50'an û 60'an de hatin Ewropayê. ji ber ku di encama mêtingehkirina Kurdistanê de nekarîbûn debara malbata xwe bikin. Ciwanên Kurd yên vê demê li Ewropayê nifşa sisêyan in. Malbatên me di encama şer û şerê taybet, polîtîkayên qirêj yên dijmin de hatin Ewropayê. Lê li Ewropayê jî ev Şerê Taybet nesekinî. Siyaseta bişaftinê, bênasname hiştin, ji civakê dûrxistin, ezezî û kariyerîzm bi awayekî zirav di hişê me de tê çandin. Gelek malbatên welatparêz hene ku dixwazin li dûrî welat jî çanda xwe fêrî zarokên xwe bikin. Lê çiqasî fêrî bikin jî, dibistan û zanîngehên ku em lê dixwînin, têkîliyên me, heta medya û bandora wê hemû yên dewletê ne.

Li dijî jinên ciwan êrişên taybet

Êrişên li ser jinên ciwanên Kurd hîn kûrtir in. Ji ber ku jineke ciwan ji bo civakê xwedî roleke giring e: Jinên ciwan dibin pêşengên fikrên nû, pêşengên guhertina zêhniyeta civakê. Jinên ciwan hem ji bo parastinê hem jî ji bo pêşxistina çandê stûnên bingehîn in ji bo her civakê. Ev dibe sedema bingehîn ya êrişên pergala kapîtalîst û lîberal ya Ewropa ya li dijî jinên ciwan. Bi vî rengî hewl dide jinên ciwan di pergalê de bê rol bihêle. Pergal dixwaze dîrokê li me bide jibîrkirin. Keseke bê dîrok bê 'xwebûn' e. Ev kes dikare bê bikaranîn û bê tewandin. Niha em li pergalê dinêrin û dibînin ku hem bi teknolojiya xwe, hem bi medyaya xwe, bi reklamên xwe, bi dibistanên xwe, bi her tiştê di dest de dike armanc ku hest û fikrên jinên ciwan dagir bike. Dixwaze dagir bike ku jineke bê vîn, jineke serî tewandî ango jineke klasîk derxe pêş. Bi tundiyeke pir zirav bangî me dike: Gewhera xwe ji bîr bike, li keyfa xwe binêre, pere û xweşikbûnê bifikire û xizmeta pergala kapîtalîst bike! Lê ewqasî şer, aloziyên civakê, rûxandina çand û wîjdana mirovatî, komkujiyên jinan, tundî û destdirêjî heye. Em ê beramberî van çawa çavên xwe bigirin? Çawa tenê xwe bifikirin? Çawa jiyaneke winda û sernizim bijîn? Ma koletiya herî mezin ne ew e ku em vê rastiyê bizanin, lê perdeyekê deynin ber çavên xwe?

Rêya ber bi xwebûnê ve

Her ciwaneke Kurd li Ewropayê rû bi rûyê bi sedan nakokî ye. Gelo wê bibe kesayeteke civakî, exlaqî û polîtîk, an hemwelatiyeke baş ya dewletê ku tenê berjewendiyên xwe û jiyana xwe difikire? Hin ciwan ji vê nakokiyê direvin, direvin û jiyana lîberal hembêz dikin. Di eslê xwe de ev reva ji nasnameya xwe ye. Lê piranî ciwanên Kurd ên li Ewropayê mezin dibin, vê nakokiyê her tim di dilê xwe de weke birîneke vekirî hîs dikin û dixwazin bersivekê, dermanekê jê re bibînin. Dermanê vê jî tenê û tenê bûyîna 'xwe' ye. Ango serwextî û zanîna dîroka xwe, bi çanda xwe jiyîn û li gorî vê bûyîna kesayetek civakî, exleqî û polîtîk. Ger ku em dixwazin birastî vegerin kokên xwe ku em Xwebûna xwe fêr bibin, divê em bi xwe bikevin lêgerînê. Em bikevin lêgera welat, kok, çand û dîroka xwe. Lê kîjan welat? Kîjan dîrok û kîjan çand? Welatê ku em behsa wî dikin di bin êrişên herî hovane de ye. Hîn jî nasnameya me ya azad nayê pejirandin, hîn jî Kurdên ku ji bo azadî têdikoşin weke terorîst tên binavkirin û dibin armanca êrişan, hîn jî jinên li welatê me di temenê biçûk de bi zorê tên zewicandin, jin tên revandin û kuştin. Rast e, vegera welat dermanê jiyana azad e, lê ji bo em bikarin vegerin cih û warê xwe, divê em têkoşîna rizgarkirinê jî bimeşînin.

Leyla zû bi rastiya xwe hesiya

Yek ji wan jinên ciwan ku zû ket ferqa rastiyê jî heval Leyla Şaylemez bû. Heval Leyla li bajarê Mêrsîn a Tirkiyê ji dayîk bûye. Ji ber şopandin û gefa dijmin malbat neçar dimîne ku koçî Ewropa bike. Di kolanên sar û gewr yên Ewropayê de heval Leyla ti carî rehet nebû, ti carî bi pergala kapîtalîzmê re nebû yek. Ji ber wê hem jiyana xwe hem jî rewşa Kurdistanê lêpirsîn dikir. Wê dipirsî; 'Ez çima li Ewropayê me, Rêber APO çima dîl hate girtin, Kurdistan çima hîn di bin dagirkeriyê de ye? Ji bo bersivekê ji van pirsan re bibîne Leyla ketiye nava xebatên ciwanan. Di vir de dixebite, lê hîs dike ku ev xebat ne bes e. Her ku diçe hişmendiya heval Leyla pêşdiket û êdî ev tişt baş didît: Dûrî welat mezinbûyîn ne xwestek û biryara me bû, ji kokê xwe dûrketin jî bi heman şewazê. Lê dîsa vegera welatê xwe, serxistina nasname û çanda xwe di destên me de ye. Ew tercîh e, biryar e, îrade ye. Vegera welat di heman demê de azwerî û lêgerîn e. Welatê me ne azad e, heta ku welat azad nebe, em jî azad nabin. Ji ber vê heval Leyla ji bo xwe û gelê xwe biryarekî pir sotîner digire.

> “Her ciwaneke Kurd li Ewropayê rû bi rûyê bi sedan nakokî ye. Gelo wê bibe kesayeteke civakî, exlaqî û polîtîk, an hemwelatiyeke baş ya dewletê ku tenê berjewendiyên xwe û jiyana xwe difikire? Hin ciwan ji vê nakokiyê direvin, direvin û jiyana lîberal hembêz dikin. Di eslê xwe de ev reva ji nasnameya xwe ye.”

‘Ronahi’yek pê ket

2010 dibe sala ku Leyla dibe Ronahî, ji bo jinên ciwan ên Kurd ên li Ewropayê hatine dinê an jî li vir mezin bûne dibe ronî. Di sala 2010'an de biryar dide tevlî Tevgera Azadiyê bibe. Ev biryar a têkoşîna azadiyê ye. Ev kêlî dibe kêliyeke şoreşê. Ji ber ev kêlî li dijî polîtîkayên bijaftinê û pergala baviksalar derbek mezin e, bi biryara xwe wan pûç dike. Di vê kêliyê de hevala Ronahî sozek dide xwe, dide welatê xwe, dide hemû jinên cîhanê. Heval Ronahî jiyana pergalê ji bo xwe nepejirand, layiqî xwe nedît, ji ber ku têkoşîna jinên leheng ên mîna Şehîd Ronahî û Şehîd Bêrîtan li ber çavên xwe didît. Kêliya ku heval Leyla dibe RONAHÎ tam ev kêlî bû: Kêliya ku bandora pergalê di carekî de red kir, li rûyê dijmin keniya û ala tolhildanê rakir!

Dilê Hevala Ronahî ji bo şoreşê, ji bo guhertina vê cîhanê, ji bo welateke azad şewitî, ji ber vê karî zîncîrên koletiyê di carekê de bişkîne. Ji ber ku hest û fikrên heval Ronahî ne korbûn, ewqas zindî bûn ku nekarî çavên xwe bigirta. Her sala ku li Ewropayê derbas dibû, acizbûn û hêrsa heval Ronahî li dijî vê pergalê mezintir dibû. Bi vê hêrsê xwesteka tolrakirinê jî dibû kuleke mezin di dilê heval Ronahî de. Di vî alî de heval Ronahî ji bo me jinên ciwan ên Kurd li Ewropayê mînakek mezin e. Tevî êrişên lîberalîzmê, di her şaneya laşê xwe de ew bi pirsgirêkên jinan û welatê xwe difikirî. Her şaneya laşê wê ji ber vê şewitî...Şewitî heta ku bi xwe bibe agirek li dijî qirêjiya pergalê û bibe ronahiyek ji bo me jinên ciwan ên Kurd ên li Ewropayê mezin dibin.

Kêliya ku henaseya me sekinî

Xeyala herî mezin a Şehîd Leyla çûyîna welat bû. Ji bo tola xwe bike tofanek mezin, her dixwest biçe çiyayên azad. 2010'an berê xwe dide çiyayên azad. Lê piştî 2 salan ji ber pirsgirêkên xwe yên tendurustiyê neçar dimîne erkên xwe yên şoreşgerî li Ewropa bidomîne. Li Elmanyayê çalak tevlî xebatên ciwanan dibe, bi kesayeta xwe ya xwîngerm, zindî û jêhatî pêşengiyê dike. Di xebatan de pir caran ji hêla polîsên Elman ve tê şopandin. Ev ji bo heval Ronahî nabe asteng, ji ber li beramberî dewleta Elman sekna wê zelal bû, bêtirs bû.

Lê dema pirsgirêkên ewlehî zêdetir bûn çû Parîse ku li wê derê bikare hîn ewletir bixebite. Lê Parîs nebû cihek ewle. Dewletên Ewropayê careke din rûyê xwe ya rast, kîn û nefreta xwe li dijî jinên şoreşger bi hemû hovîtiya xwe nîşan dan. Di rojekê de henaseya jinên Kurd sekinî, pê re henaseya gelê Kurd: 9ê Çileya 2013'an Hevala Sakîne Cansiz (ku yek ji damezrînerên PKK ye), hevala Fîdan Dogan (Nûnertiya Kongreya Netewî ya Kurdistanê KNK li Parîsê) û Leyla Şaylemez bi destê sîxurekî û bi komployek navnetewî hatî plankirin şehîd bûn. Şehadeta her sê hevalan di navenda kapîtalîzmê de komkujiyek mezin bû.

Berpirsyariyên me

Ev komkujiya hovane û dijmirovahî hem li dijî xeta azadiya jinê, hem li dijî Rêber APO ye, hem siyasî ye, hem civakî ye. Heval Sara yek ji avakarên partiyê bû. Di heman demê de pêşenga herî mezin a pêşxistina Tevgera Jinê bû. Di civaka Kurd de heval Sakîne Casiz destanek e: Jina porsor ku bi sekna xwe ya wêrek çokên dijmin da lerizandin. Bi saya şehîd Sara gelek jin tevlî şoreşê bûn û li gel hemû jinan, di serî de jina Kurd nêzî azadiyê kir. Dema em dibêjin Şehîd Sara, em qala nûnertiya Tevgera Jinê dikin. Bi şehîdxistina heval Sara dixwestin destkeftiyên şoreşa jinê û projeya jiyana azad a Rêber APO pûç bikin. Ji ber vê jî ev komkujiya hov di heman demê de êrişa li ser tevahî jinên cîhanê ye. Heval Rojbîn dibû dengê gelê Kurd ê têkoşer. Heval Rojbîn di kar û xebatên karê derve de bê tirs, bi seknekî zelal a jina azad nûnertiya gelê xwe dikir. Jineke pêşeng bû li ser şopa Şehîd Sara ku stûyê xwe li hemberî siyaseta Ewropa neditewand û rêya xwe şaş nedikir. Ji ber vê êrişekî polîtîk e, êrişekî li dijî dengê azad ê gelê Kurd e. Dijmin pir sîstematîk dixwest ku gelê Kurd bitirsîne û hêviyên şoreşê bişkîne. Di heman demê de ev komkujî êrişek e li dijî nasnameya jinên ciwan. Bi şehîdxistina heval Leyla dewletên Ewropa dixwazin ku jinên ciwan dûrî siyasetê bin, di nav pergalê de bihelin û kesên li dijî pergalê radibin, divê kuştin jî bigirin ber çavan. Ango dixwazin me bitirsînin, me bêdeng bihêlin, kiryarên xwe bidin pejirandin û me bikin şirîkên vê pergalê. Ev jî yekser êrişekî li dijî nasnameya jinên ciwan e.

Em ê armancên wan pêk bînin

Her sê heval di oxira têkoşîna azadiya jinê û azadiya Kurdistanê de şehîd bûn; ji bo Kurdistanek azad, pêşarojek azad, ji bo jiyanekî bê xeteriyên tundî, destdirêjî û jinkujî. Her sê hevalan jî xwe derbas kiribûn, ji bo armancekî mezin, ji bo xeyal û fikrên mezin şehîd bûn. Ji ber vê domandina xeyalên hevalan berpirsyariya me ye, şopandina fikir û armancên mezin ên hevalan jî peywira me ye.

Em nikarin vê komkujiyê bipejirînin, em ê ti carî jî nepejirînin. Tolhildana şehadeta her sê hevalan hîn li ser me ye, weke barekî giran û erkekî pîroz li ser me ye. Erkekî pîroz e ku divê wan jinên ciwan ku heval Leyla nekaribû rêxistin bikira, em rêxistin bikin. Ev têkoşîna li dijî bişaftinê û lêgerîna welat, lêgerîna azadiyê ku heval Leyla xwest di jinên ciwan de zindî bike, divê em zindî bikin. Destpêk di xwe de, dûv re di hemû jinên ciwan ên Kurd ku li Ewropa mezin dibin de. Dibe ku bi komkujiya Parîsê xwestin me bitirsînin, lê li şûna ku em xwe paş ve bikêşin pêwiste hîn bêtir em xwe rêxistin bikin ku bikarin xwe biparêzin.

Welatên Ewropa her tim xwe weke pirr demokratîk in nîşan didin, lê em baş dizanin ku bê parastina cewherî (ango parastina çand, parastina fîzîkî, parastina zîhnî) em nikarin li vir hebûna xwe biparêzin. Pergala baviksalarî weke lîtavekî ye ku dixwaze me her tim bikşîne nava xwe, me bifetisîne, ango ev pergal ji bo me jinan mirin e. Birastî jî komkujiya Parîsê pir eşkere nîşan dide ku êrişên li ser nasnameya jinên ciwan pir pergalî, pir bi plan û heta dawî xwînsar in. Li dijî vê divê em rihê tolhildana ji baviksalariyê ku em ji Şehîd Leyla fêr bûn mezin bikin. Di her xebatê de divê em komkujiya Parîsê bînin bîra xwe. Em wisa bînin bîra xwe ku rûyê rast yê dijmin çi ye û bersiva me divê çawa be divê zelal be. Wisa ku rastiya dijmin û di heman demê de xeyalên şehîdan her li ber çavên me RONAHÎ bin.

Payîzokên Botanê: Fatma, Sevê, Pakîze

Bi pêşengiya "Jin, Jiyan, Azadî", di şopa afirînera wê Sakîne Cansiz, Sêvê, Fatma, Pakîze, Evîn Goyî û gelek pêşengên jin de, dem hatiye ku em bibin xwebûn û bi şoreşa jinê bersivê bidin.

● Deniz Nudem

Botan dilê welatparêziyê ye. Di heman demê de dilê herî berxwedêr ê Kurdistanê ye. Mazovaniya gelek şeran kiriye. Li vê xaka dergûşa dîrokê gelek destan hatin nivîsandin. Botan cihê ku serhildan, raperîn, Kurdbûn û azadîxwazî dibin mijara efsaneyan û dayik ji zarokên xwe re bi "payizokan" dilorînin. Bîra civakî bi vegotina dîroka devkî weke mîrateyekê derbasî nifşên nû tê kirin. Her nifşek bi van vegotinan teşe digire û kesayetiyê bi dest dixe. Her guhdarek dibe hilgirê dîrokê. Ev hişmendî rê nîşanî wan dide. Ev destan berdewamî û temamkirina hev in, di nava wan de dibe hebûn û ji xwe re cih digire.

◆ Kevneşopî ji nifşekê derbasî ya din dibe

Vê kevneşopiyê hişt ku jinên Botanê di salên 90'î de li dijî mêtingeran serî rakin. Hişmendiya vê kevneşopiyê hişt ku di bin gulebaranê de govendê bigerînin. Zarokên 5 salî yên ku hêrsa xwe di dilê xwe yê biçûk de dihewandin kevir avêtin panzêrê; dapîra 70 salî di bin guleyan de li dijî mirinê derdiketin; sekna bab û kalên 80 salî yên ku di bin êşkenceyê ne dinaliyan, tirs xistibû nava dagirkeran.

◆ Botan li ser koka xwe jinûve çêdibe

Salên 90'î ji bo Botanê, bi taybetî ji bo jinên Botanê serdemek bû ku li ser koka xwe şîn dibûn û hebûna xwe nîşan didan. Li ser şopa Binevş Agal û pêşengên jin ên weke wê, kevneşopiya berxwedanê serî netewand, xwe neda dest û ji nû ve zindî bû. Binevş Agal di temenê ciwaniyê de ketibû her malê û her sohbeta ku dikir bandorek mezin li ser gel çêdikir. Di hişê gelek ciwan û heta zarokan de cih girt û tovê azadiyê di dilê wan de çand.

Kevneşopî, daraz û rol hatin lêpirsîn û guherîn; veguherîn pêşengiya civakî. Ji bo Kurdîtî û nasnameya jinbûnê pêvajoyeke hebûn û 'xwebûnê' bû. Li vir tovên azadiyê yên di hiş û dilê wan zarokên bi kevneşopiya kevnar a Botanê mezin bûn de hatî çandin, şîn bûn. Di dilê Botanê de bûn pêşengên nû.

◆ Fatmayê ji axa lê mezin bû re xwe bexşand

Fatma Ûyar jî yek ji wan bû. Bi dengên payîzokan nivist, bi dengê êriş û serdegirtinan şiyar bû. Di temenê xwe yê biçûk de rastiya Kurdistanê û rastiya dijmin nas kiribû. Kolan belkî ji bo zarokên li welatên din ên di temenê wê de qada lîstikê bû. Lê ji bo wê û zarokên Kurd ên weke wê cihê berxwedanê bû. Fatma wisa mezin bû. Dema ku ew jinek ciwan bû, ji bo ku ew kolan ji zarok, jin û mirovan re bin, zend û bendên xwe bada. Li taxê di nava meclîsê de cih girt. Di her nîqaşê de got, "Botan cihê welatparêzî û berxwedanê ye." Serbilindbûna vî ruhî di çavên wê de bû çirûskek ji agir. Jin û ciwanên ku di pêşengtiya Binevş Agal û Berîvanan de li ber xwe dan, li hemberî dijmin serî netewandin, bi berxwedanê azad û bedew bûn, bûn çavkaniya kêfxweşiyê.

Berxwedana xwerêveberiyê weke hevdîtina dîrokê û îro bû. Berxwedana ku li her taxên dorpêçkirî û li her kolanên bend lêkirî, hêmana welatparêziya Botanê bû. Di nava vê berxwedanê de xwe jinûve diafirand û mezin dikir.

◆ Sêvê Demîr gav bi gav rêxistin dikir

Sêvê Demîr jî yek ji wan kesan bû ku bû Xwebûn. Wê, yekîtiya exlaqî û estetîkê weke pîvana "fikir, zikir, çalakî" bi awayê herî xwezayî di kesayeta xwe de ava kir. Wê digot "niha dema şoreşgeriya avakirinê ye, ne şoreşgeriya gotinê ye." Wê her kêliya dema xwe ji bo pratîkkirina vê rastiya ku bi dilgermî pê ve girêdayî bû veqetand. Zanîbû ku civaka ne rêxistinkirî, civakek ji hemû êrişên dijmin re vekirî ye. Sêvê ji Amedê heta Botanê pêşengiya avakirina meclîsên gel û jinan kir. Bi hişmendiya ku rêxistinbûn di esasê xwe de xweparastin e tevdigeriya.

Jin û meclîsên gel ên ku Sêvê li hemû bajar, tax û kolanên Botanê bi wan re xebitî, dihat wateya avakirina rastiya gel û jinan a rêxistinbûyî. Her meclîs dihat wateya bilindkirina asta rêxistinbûna civakî. Her tax û kolan bi dirûşma "Civaka rêxistinkirî, civaka berendamê azadiyê ye" di pêvajoya rêveberiya xweser de xwe bi rêxistin dikir. Kolanên Botanê bi cewhera xwe re digihişt hev.

◆ Pakîze Nayîr pêşenga wêrek bû

Û Pakîze Nayîr weke Hevberdevka Meclîsa Gel a Silopiyayê, nûnertiya pêşketina civaka rêxistinkirî ya li ser xeta azadiya jinê kir. Ev berpirsyariya dabû ser milê xwe ne tenê hevserokatiya meclîsê bû û erkeke rêveberiyê bû. Herî zêde jî nûnertiya modela ku di encama tekoşîna bi salan a ji bo guhertin û veguhertina civakê û bedelên mezin hatî afirandin bû. Ew şînbûna tovên ku ji bo modela nû ya civakî hatibûn çandin bû. Ji temsîliyetê wêdetir ew bû mînaka herî şênber a pêşengtiya gel û jinan. Di pêvajoya xwerêveberiyê de li hemberî hemû êriş û komkujiyan, li taxên dihatin bombebarankirin, di nava gel de, bi kurtî li her qadên ku dijmin êriş kir bi gel re li ber xwe da, di her kêliyê de bê hesab beşdarî vê berxwedanê bû.

Fatma, Sêvê, Pakîze; Her yek ji wan bi sekna xwe ji kevneşopiya berxwedanê ya ku bi bedelên giran li Bakurê Kurdistanê derketibû holê xwedî dibûn. Di heman demê de, ew bûne xelek û domdariya wê. Wan nîşanî me dan ku azadî bê rêxistinî nabe, têkoşîn bê berxwedanê, xwebûn bê bedel nabe. Ya herî giring, wan nîşan dan ku divê pêşengiya civakî çawa be.

◆ Ne tesadûf bû

Di ser qetilkirina wan re 9 sal derbas bûn. Em têra xwe hatin ceribandin ku dîroka qetilkirina wan ne tesaduf bû. Çawa ku 3 jinên pêşeng ên Tevgera Jinên Kurd Sakîne Cansiz, Fîdan Dogan û Leyla Şaylemez Çileyê, di zivistaneke tarî de li Parîsê hatin qetilkirin, li Bakur jî 3 pêşengên jin; Sêvê, Pakîze û Fatma di meha Çileyê de hedef hatin girtin. Ev peyam ji bo hemû jinên bi eşqa azadiyê têdikoşin bû. Xwestin peyama, "Li ber xwe nedin, weke koleyan jiyana xwe bidomînin" bidin. Hewl dan pêşengiya gel a ku Sêvê, Pakîze, Fatma, Asya, Mehmet Tûnç û Mehmet Yavûzer di jiyana xwe de pêk anîne, asteng bikin. Lê bêyhûde ye! Jin li ser şopa Fatma Ûyar a ku got, "Botan cihê welatparêzî û berxwedanê ye", dibêjin, "Em ê xwe û bajarê xwe bi rêve bibin." Di vê pêvajoyê de ku polîtîkayên qirkirinê bi her cure rêbazên şerê taybet êrişî jiyana azad û nirxên welatparêziyê dikin, em ê bi hezkirina Sêvê têbikoşin. Jinên ciwan wê weke Fatmayê li azadiyê bigerin. Weke Pakîzeyê bûyîna pêşenga gel hem deynê me ye û hem jî tekane rêya me ya rizgariyê ye. Bi pêşengiya "Jin, Jiyan, Azadî", di şopa afirînera wê Sakîne Cansiz, Sêvê, Fatma, Pakîze, Evîn Goyî û gelek pêşengên jin de, dem hatiye ku em bibin xwebûn û bi şoreşa jinê bersivê bidin.

Bi pêşengiya jinan pêşerojeke nû

Riya sêyemîn 12 salan, li dora Şoreşa Rojava teşe girt û di şexsê Rêveberiya Xweser a Bakur Rojhilatê Sûriyeyê de çareserî pêş xist. Pêşengên herî bi bandor jî jin in. Mifteya çareseriyên ku li Rojhilata Navîn çêbibin jin in. Çareseriya bêyî jinan, tê wateya kûrkirina krîzê li herêmê û li hemû cîhanê pêşîvekirina li şerên qirkirinê.

Wêne: Nazım Daştan

● Rojbîn Denîz

Pirsgirêkên avadanî yên dewlet-netewên ku nêzî sed sal e gelan ber bi krîzên mezin ve dibin, krîz û rewşa êdî nameşe, di her warî de xwe nîşan dide. Dewlet netewên ku li Rojhilata Navîn yek bi yek hildiweşin, xetimîn û krîza heyî ji ber ferzkirin, neçareserî û kaosa ku pergala kapîtalîst li ser Rojhilata Navîn ferz dike çêdibe. Krîza bîrdoziya kapîtalîzmê, îro Rojhilata Navîn xistiye nava buhran û nediyariyekê. Bêguman ev ji ber xwe ve çênebû. Bi polîtîkayên zayendperestî, netewperestî û olperestiya ku hebûna netew dewletan in, li cihê ku pirsgirêkên civakî çareser bibin kûr bûn, civak di bin zextan de hiştin, parçe kirin, bi polîtîkayên zayendperest, jin veder kirin. Neçareserî, kaos û krîz, bi navbeyînkariya van bîrdoziyan, gelên Rojhilata Navîn ber bi buhranek kûr û nediyariyê ve kişandin. Pergala kapîtalîst ji bo pirsgirêka xwe hewl dide bi şerê cîhanê yê 3'yemîn çareseriyê bibîne. Netew dewlet û dîktatoriyên ên ku sed sal berê hatibûn avakirin, yek bi yek hildiweşîne, li cihê wan hewl dide pergalên zorê yên ku sed salan bidomin ava bike. Krîza dîzayna ku tê xwestin bi şerê cîhanê yê 3'yemîn û piştî were pêşxistin, li Rojhilata Navîn li ser gelan, baweriyan û diyarkirina çarenûsa jinan tê pêşxistin. Di vî şer û krîza ku çêbûyî de, li gel xeta Modernîteya Kapîtalîst û Îslama siyasî, weke xeteke alternatîf, hebûn û pêşketina Modernîteya Demokratîk berbiçav bûye. Rojhilata Navîn di vê rewşê de di şerê cîhanê yê 3'yemîn de bi nexşeriya van sê xetan dimeş e. Berdewamkirina pergala Netew-dewletan ku sed salan hat ceribandin, wê Rojhilata Navîn ber bi xwekuştinê ve bibe. Li cihê ku riya 3'yemîn a Rojhilata Navîn bigihîne nasnameya wê ya gewherî, mayîna di nava neçareseriyê de û di riya kor de lêgerîna rê, dê hewldanek tewş û pûç be.

Di riya 3. de Şoreşa Rojava

Riya sêyemîn 12 salan, li dora Şoreşa Rojava teşe girt û di şexsê Rêveberiya Xweser a Bakur Rojhilatê Sûriyeyê de çareserî pêş xist. Nîşan da ku bê Netew-dewletan jî gel dikarin bi nasnameyên xwe yên çandî û baweriyan bi hev re bijîn. Pêşengên herî bi bandor û giring ên riya sêyemîn jî jin in. Mifteya çareseriyên ku li Rojhilata Navîn çêbibin jin in. Çareseriya bêyî jinan, tê wateya kûrkirina krîzê li herêmê û li hemû cîhanê pêşîvekirina li şerên qirkirinê.

Rojhilata Navîn, bi taybetî erdnîgariya Kurdistanê, di sedsala dawî de gunehên di dîrokê de dubare jiya û gihişt roja îro. Ji ber zihniyetên desthilatdar, zordariyên xwe weke pirsgirêka beka'yê zindî hiştin, di vê erdnîgariyê de gelek komkujî çêbûn. Hewl dan hemû demografiya Rojhilata Navîn biguherînin, gelên qedîm ên vê erdnîgariyê, bi statuya penaberan li devê deriyên kapîtalîzmê kirin parsek, hewl dan jiyan û baweriyên ku civakê pêk tînin, bi darê qirkirinê bikin xeleka herî qels li herêmê. Di bingeha tiştên anîn serê Rojhilata Navîn de, şerê zordariya mêr ê ku pênc hezar sal berê li dijî dijî jinan hat destpêkirin heye. Di sedsala borî de jî di hedefa şerên ku Modernîteya Kapîtalîst û Îslama siyasî derxistin de jî jin hebûn. Pir diyar e ku hewl dan bi şer îradeya jinan bişkînin, bikin rewşeke herî qels, di dîzayna nû ya Rojhilata Navîn de pêşerojeke bê jin ava bikin.

Di civaka Rojhilata Navîn de, pirsgirêkên jinan ên ku kokên wan digihin dîrokê, di roja me de bi zext û mêtinkariyê zêdetir hatine kûrkirin. Ev rewş gihiştiye asteke ku jinan dorpêç dike, di bin zextê de dihêle û ji jiyanê dûr dixe. Di xirecira şerê cîhanê yê 3'yemîn de, li Rojhilata Navîn, heta li cîhanê jin bûne hedefa zextên herî giran ên mêtinkariyê. Li ser bedena jinan, ked û ruhê wan, bênavber zextên civakî çêbûn. Dem û mekanên ku jin bikarin di nava ewlehiyê de bijîn, ji dest wan hatin girtin, ber bi trajediyên mezin ve hatin dehfdan.

Şoreşa Jinê bû tola pênc hezar salan

Li erdnîgariya Rojhilata Navîn û Kurdistanê ku di bin bandora olperestî, netewperestî û zayendperestiyê de hatin hiştin; jin bi têkoşîna xwe di gelek qonaxên zor re derbas bûn. Nêzî nîvsedsaleke bîrdoziya jinan a Rêber Apo bi şoreşa jinan teşe girt. Jinan di şerê cîhanê yê 3'yemîn de ku Rojhilata Navîn di nav de ye, şer kirin. Em dikarin ji vî şerî re bibêjin tola pênc hezar salan. Jinan ji bîrdoziyên pergala kapîtalîst ên paşverûtiyê li ser jinan ferz dikin tola xwe girtin. Ne tenê tola xwe girtin, pêşengiya xeta sêyemîn a ku vê serdemê ji nava krîz û buhranê rizgar bike kirin, bûn riya rizgariya mirovahiyê.

Têkoşîna jinan bi şoreşa Rojava re, bi pergala Rêveberiya Xweser şênber bû. Îsbat kirin ku li Rojhilata Navîn bi Rêveberiya Xweser, gel û jin dikarin bê dewlet xwe birêve bibin. Ji bo civakên Rojhilata Navîn di vî warî de bûn mînak. Bû qada ku Şoreşa Jinan lê pêk hat. Li dijî bîrdoziya zayendperest, olperest û netewperest, paradîgmaya Demokratîk, Ekolojîk a Azadiya Jinan, weke xeteke ku hemû jinan di nava xwe de bihewîne ava bû.

Rejîm hilweşiya

Krîza ku bi şerê cîhanê yê 3'yemîn ê ji bo dîzayna herêmê derketiye her diçe mezintir dibe. Hilweşîna netew-dewletan, dîktatorî û rejîman didome. Rejîma Baasê ya ku 61 sal domiya û desthilatdariya Esed a ku 53 berdewam kir, ji ber şerê navxweyî yê 13 salan û pergala zordar, bi destên komên çete yên HTŞ, SMO û DAIŞ'ê ku Tirkiye li piştwan e bi carekê hat hilweşandin. Bi vê hewl didin li cihê rejîma despot Baasê, komên zordar û hov weke rûpûşa Îslama siyasî bixin rûyê Rojhilata Navîn. Rewşa li Sûriyeyê diqewime, tabloya dîzyankirina Rojhilata Navîn e. Bi şerê cîhanê yê 3'yemîn ku 25 sal in didome encamek wiha derket. Pêvajoyeke nû ya ku gel, bawerî û nasname bi êriş û tunebûnê re rûbirû ne li pêş me ye. Gelek hukûmetên despot ên li Rojhilata Navîn hilweşiyan an jî guherîn, ji bo jinan tenê zagonên şerî'etê anîn. Hewl didin li herêmê Sûriye jî di nav de modeleke weke Efxanistanê ferz bikin. Armanc ew e ku jin di nava çarçavên reş û malan de werin hepskirin. Di van rêxistinan de jin rastî zext, newekhevî, mêtinkariya beden û kedê û pêkanînên vederkirinê tên. Plan dikin ku jinan bikşînin nava çerxa koletiyê.

Bîrdoziya ku di bin êrişên li dijî Şoreşa Rojava de veşartiye ev e. Li xeta Şehba-Til Rifetê, êrişên dewleta Tirk û çeteyên wê yên li dijî jinên Kurd, bi tecawiz, weke xenîmet revandin û serjêkirin, nîşan dan ku dewleta Tirk û çeteyên girêdayî wê vê bîrdoziyê dikin pratîkê. Êrişên qirkirinê yên dewleta Tirk, tenê bi dijminahiya Kurdan re bi sînor namînin, di heman demê de dijminahiya li dijî jinan heye. 40 sal in gerîlayên tevgera azadiyê, bi pêşengiya gerîlayên jin, li her derê Kurdistanê li dijî dewleta Tirk a faşîst berxwedaneke destanwarî meşandin. Jin bûn pêşeng û çavkaniya vê şoreşê. Şoreşa Jinan a ku îro ji bo Rojhilata Navîn û cîhanê bûye çavkaniya îlhamê; ji felsefeya Jin Jiyan Azadî ya Rêber Apo xwedî bû, bû xwedî teşe.

Tirkiyeyê bi polîtîkaya îmhaker a li dijî gelê Kurd, çanda hevpar a gelan û înkarkirina jinan, 12 salan li Bakur Rojhilatê Sûriyeyê êrişên xwe domand. Komên hov ên weke DAIŞ'ê ji bo derbe li destketiyên Kurdan û jinan bidin bi kar anî. Şengal, Kobanê, Minbic û Reqa bi berxwedan û têkoşîna azadiya jinan li cîhanê bûn sembolên berxwedanê. Van bajarên ku DAIŞ li wan têk çû, şaşewaz ma, bûn cihên jiyana hevpar a jinên Kurd, Ereb, Çerkez, Suryan û Ermenî.

Her dem hewl hatiye dayîn ku çerxa dîrokê li gorî qirkeran bigere. Li Sûriyeyê piştî hilweşîna rejîma despot a Beşar Esed, bi destê komên çete yên Tirkiye li pişt wan e, dagirkirina ji sedî şêstî Sûriyeyê dîrok berevajî kiriye. Tabloya nû ya Sûriyeyê ku hewl didin bi destê komên cîhadîst dîzyan bikin, ji bo jinan, gelan û baweriyan zor xuya dike. Bi rêveberiyên cîhadîst hewl tê dayîn çareseriyê bînin. Lê baş tê dîtin ku dê Sûriye li ser krîz û qeyranê neyê avakirin. Dijberî wê, dê pirsgirêk kûrtir bibe û divê were dîtin ku dibe Sûriye veguhere gola xwînê. Heta îro netew-dewletan û Îslama siyasî ji bo herêmê ji derveyî rûxandin, koçberî, mêtinkarî, xwîn û destpotiyê pêve tiştek bi xwe re naniye.

Jin wê destketiyên xwe biparêzin

Rêveberiya Xweser a Bakur Rojhilatê Sûriyeyê, riya sêyemîn e û weke çareseriya ku pêdiviya hemû herêmê pê heye li pêşiya me ye. Tecrubeyên 12 salan nîşan da ku çanda jiyana hevpar, li Rojhilata Navîn, bi şoreşa jinan a ku jinan bi şoreşê gihandiye hev, pêkan e. Ji ber vê sedemê, zehmetiyên dîrokî û têkoşînê, divê têkoşîna jinan a siyasî û rêxistinî berfireh bike û têkiliyên wan bi hêz bike. Yekitiya jinan, li dijî zilmê di têkoşînê de roleke diyarker dilîze.

Felsefeya "Jin, Jiyan, Azadî" veguheriye efsûna yekitî û hevgirtina jinan. Her ku jin şîfreyên bîrdoziya dijminahiya jinan a kapîtalîzmê analîz dikin, têkoşîna xwe mezintir dikin. Ev ji nû ve nehatiye afirandin, nîşan dide ku Rojhilata Navîn bi gewherê xwe re dibe yek. Kesên ku şerê bê jin û pergala nû ya cîhanê difikirin divê asta têkoşîna jinan bibînin, li gorî wê hesabên xwe bikin. Felsefeya "Jin Jiyan Azadî" ji bo jinan bûye qada têkoşînê û awayê jiyanê. Jin dê destkeftiyên xwe yên ku nîvê sedsalek e, bi ked û têkoşînê bi dest xistine, ti carî ji despotan re nehêlin.

Têkoşîna jinan bi şoreşa Rojava re, bi pergala Rêveberiya Xweser şênber bû. Îsbat kirin ku li Rojhilata Navîn bi Rêveberiya Xweser, gel û jin dikarin bê dewlet xwe birêve bibin.

Delal Amed: Fermandar û pêşenga têkoşîna jinên Kurd

• Berjîn Tekoşer

Her wekî navê wê jî diyar e, ew delal bû! Delala welatê xwe, delala dayîkên welatê xwe ku her henaseyek wê di dilê dayîkên vî welatî de bi hawaran ketiye. Delal bû bi delaliya lîlûzên çiyayên vî welatî ku bi rengê şahî û kenê xwe li bîbilkên çavên wê girtibûn û hey bi eşq dikenîn. Dikelijî bi hesreta Amed, Botan û Dêrsima birîndar... Ew evîn bû, vîn bû û dengê berxwedana efsûnî ya jinên vî welatî bû ku xwe li asoyên welatê min de xemilandî û bi dengê berz olanên Azadîyê dida...

Delal Amed, yek ji pêşenga têkoşîna jinên kurd, têkoşer û berxwedêra jin e ku di her qadeke xebata birêxistinkirina jinên Kurd de xwedî rolek sereke bû.

Ew di salên herî dijwar, salên ku şerê çekdarî yê Tevgera Azadiyê gihabû asta herî jor beşdarî nav refên gerîla bibû. Di qonaxên girîng ên dîrokî ku di mijara xebat, rêxistinkirin û artêşbûna jin de ew ê bihata avêtin, beşdarî nav refên azadiyê bibû û bibû yek ji wan jinên pêşeng ên têkoşîna jinên Kurd.

Jiyanek bi têkoşînê hatî hûnandin

Hûlya Eroglu bi nas nav Delal Amed di sala 1974'an de li navçeya Amed Çinarê hat dinê. Di salên 90 de dibe şahidê êrîşên hovane yên dewleta tirk û 1992'an de ji bo ku bersiv bide van êrîşan biryara beşdariya nav refên azadiyê dide.

Ji sala 1992'an û heta 97'an li gel herêman ma û gerîlatî kir. 19'ê Gulana 1996'an de xwest bi çalakiyek fedayî li Amedê derb li dagirkeriya tirk bixe, lê ji ber pirsgirêkeke teknîkî nekarî vê çalakiyê pêk bîne. 1997'an de ji bo ku biçe cem Rêber Apo berê xwe dide paytexta Surî Şam ê. Di sala 1999'an de carekedin vedigere çiyayên Kurdistan ê. Di heman salê de erka fermandariya hêzên taybet digire ser xwe û bi berpirsyariyek mezin vî karî birêve dibe. Heya sala 2003'an vê erka xwe didomîne û wê salê berê xwe dide qada Dersim ê. Ji sala 2004'an heya sala 2008'an fermandariya hêzên gerîla li vê herêmê dide meşandin.

Delal Amed êdî ne tenê pispora şer, di heman demê de yek ji fermandara bi hêz û pispor a hêzên gerîla bû. Li gel berpirsyariya xwe ya fermandariyê, di perwerdekirina bi hezarî gerîlayan de jî xwedî roleke girîng bû.

Di 2008'an de piştî ku vedigere Herêmên Parastina Medyayê, erka fermandariya biryargeha navendî ya YJA Starê digire ser milên xwe. Di fermandariya biryargeha navendî ya Parastina gel, Komîteya PKK û Koordînasyona PAJK'ê de cih digire.

Fermandara artêşa jin

Fermandara nemir Delal Amed ku ji herêmên parastina medya bigire, heta qadên Botan û Dersim ê, xwedî ked û fermandariyek mînak bû. Delal Amed di gelek qonaxên bi zehmet ên têkoşîna azadiyê ya PKK'ê bi mîlîtaniyek fedayî tevgeriya û rol lîst. Wê ne tenê astengî û zehmetî nas kirin, di heman demê de bi xebata xwe ya her alî mohra xwe li van 27 sal ên têkoşîna xwe xist. Tevgera Azadiya Gelê Kurd gelek fermandar û pêşengên têkoşîna azadiyê şehîd dan û bi şehadeta her yek ji wan karî ruh û henaseyek nû bide têkoşîna jina Kurd. Her wekî Tevgera Azadiya Kurdistanê û Tevgera Azadiya Jinê PAJK jî tîne ziman; bi şehadeta her yek ji hevalên xwe wan pêngavek hîn mezintir a xebat û têkoşînê li Kurdistanê karîne bidin destpêkirin.

Delal Amed jî, çawa ku di salên 1992'an de faşîzma dewleta tirk li Kurdistanê teror pêk tanî û wek bertekek li dijî vê faşîzmê berê xwe dide çiyayên azad, vê carê jî, li dijî zext, kuştin û faşîzma ku qet dawî lê nedihat û bi taybetî li herêma Botanê her cure teror pêk tanî, ji bo ku bibe bersiva herî rast a demê berê xwe dide Botan ê. Warê berxwedan ê! Ruh û giyana xwe bi ava warê berxwedanê re dike yek û dibe yek ji fermandara efsanewî...

Beriya ku biçe botanê ew ê di hevpeyvîneke xwe de wiha bigota; "Em ê tola gel û şervanên ku li dema xweseriyê de şehîd ketin bigirin û bi berxwedanek şoreşgerî bersiv bidin dagirkeriyê."

Navê têkoşînek demdirêj

Delal Amed bi meşa xwe ya ber bi Botanê ve û biryardariya ku di vê meşa

> *Jina Kurd di nav dîroka 47 salan a PKK'ê de, qonax bi qonax, gav bi gav pêşketinên dîrokî kirin. Bi vê rastiya Tevgera Azadiyê ya bi pêşengtiya Rêber Apo ku di her pêvajoyekê de bi proje û gavên nû nîqaşek di nav jinan de dida destpêkirin, jinên Kurd jî karîn xwe di nav PKK´ê de gelekî bi pêş bixin.*

xwe ya têkoşînê de raber dike, vînek ji pola raber dike û ji wir û şûnde jî dibe mînaka têkoşînek pir alî ya li dijî faşîzm û dagirkeriyê. Ew vîna ku di her pêvajoyekê de jina Kurd raber kirî û vediguherî deng û berxwedana têkoşîna serdem ê.

Bi fermandarî û rêveberên wek Delal Amed, îro bi hezaran jinên gerîla û fermandar di çeperên herî pêş ên têkoşînê de cih digirin û tu hêzek ew ê nikarıbe vê hêza ji pola ya jina kurd têk bibe. Ji ber wê, mirov dikare di şexsê Delal Amed de tehlîlek rastir a civaka kurd, şoreşa Kurdistanê bi awayê herî baş bike. Ew ne şexsek bû, civakek û gelek bû. Ew kesayetiyeke rast a pêşengtiya jinên têkoşer bû. Ev jî kesayeta berxwedêr a jina Kurd, sekna wê û vîna wê ku di tevahiya dîrokê de rol lîstiye, derdixîne pêş. Her wiha asta xebatên artêşbûna jina Kurd radixe ber çavan ku îro li cîhanê, ne di mijara çendanî û çawahiyê, ne jî di mijara asta fermandariya wê mînakên wiha bihêz hebûne.

Bajarê Amedê di têkoşîna azadiya gelê Kurd de hertim navenda şoreşa demokratîk bû. Bi navenda bajar û navçeyên xwe re xwedî danehevek demokratîk a şoreşê bû. Delal Amed jî di nav çandek wiha de mezin bibû. Xwedî kesayetek şoreşa demokratîk û civakî bû ku hatibû avakirin. Delal Amed taybetmendiyên şoreşa Amedê û Kurdistanê di kesayetiya xwe de dihewand. Derketina kesayeta jina kurd a bi vî rengî ya bi hêz jî karektera xwe ji rastiyek wiha ya şoreşê digirt.

Têkoşînek ji Botan heya Dersimê

Her ku em li ser jiyana Delal Amed lêkolîn dikin û guh didin dengê wê yê ji têkoşîna 27 salan, em hîn zêdetir hay li kesayeta bi hêz a jinê li Kurdistanê dibin. Her wiha asta zanebûn, kûrbûn û bîr û baweriya wê dibin. Delal Amed li Dersimê jî demeke dirêj dimîne û fermandariya hêzên HPG û YJA Starê dike. Dibe yek ji fermandarên pêşeng ên ku ruhê fedaîtiyê bi pêş xistiye û kariye di demên girîng ên têkoşînê de bi rola xwe rabe. Helbet fermandariya artêşekê hema wisa karekî hêsan nîne ku mirov bike, nexasim jî ger fermandariya artêşeke gerîla be. Jixwe, heger jinek artêşeke gerîla ya tê de mêr pirraniyê pêk tînin bi rê ve dibe, ev behremdariyeke mezin e, ji bo vê ferz e mirov xwedî îrade û înîsîyatîfeke wisa be ku bi awayî herî jêhatî û baş erkên xwe pêk bîne.

Ji artêşbûna jinê ber bi partîbûnek mezin ve

Bêguman jina Kurd di nav dîroka 47 salan a PKK'ê de, qonax bi qonax, gav bi gav pêşketinên dîrokî kirin. Bi vê rastiya Tevgera Azadiyê ya bi pêşengtiya Rêber Apo ku di her pêvajoyekê de bi proje û gavên nû nîqaşek di nav jinan de dida destpêkirin, jinên Kurd jî karîn xwe di nav PKK´ê de gelekî bi pêş bixin. Bi taybetî pêvajoya artêşbûna jinê, partîbûna jinê ku jinên wek Delal Amed derxistin hol ê. Pêşengtiya fermandarên wek Delal Amed hişt ku ev hêza jinê sal bi sal derdikve pêş û bandorê li tevahiya jinên cîhanê bike. Ger ked û fedakariya pêşeng û têkoşerên wek Delalan nebûna, ne pêkan bû îro evqasî bi hêz jinên cîhanê berê xwe bidana jinên Kurd.

Jina Kurd bû pêşanga têkoşîna azadiya jinê li dinyayê.

Delal Amed jineke Kurd bû ku tevahiya temenê xwe di ber xebat û têkoşîna gelê xwe û jinê de bext kir. Mirov dikarî di şexsê Delal Amed de ew heskirina welat, girêdana bi ax ê ku di jina Kurd de pir bi hêz e, civakîbûn, ked û heskirina ji jinê bibîne. Ew fermandarek evînê ya ku xwest li welatê xwe tê de jin bûn guneh hatibû hesibandin, reş bi ser de hatibû girêdan, ji nû de bi rengên serî rakirinê rabike û ji nû ve wateya rast a nêzbûna jinê avabike.

Ew her wekî navê xwe bû delala welatê xwe... Bû hestek ku di dilê her jinekê de lêdixst. Bû henaseyek li sînga her dayîkekê de bi sebir û kelecan mizginiya rojên xweş digihan...

Ew delala Amedê bû! Delala Botan û Dersimê..! Ew kenek bû ku di çavên welatê min de bi kelecanê ketibûn. Erê! Ew dengê serkeftinê bû ku hîna li asoyên welatê min olan dide; bi rengê jin, jiyan û azadî. Ew fermandar û fedaîyek nemir bû, dijîya û dida jiyankirin. Bi vê felsefeya xwe û nêrandina bi jiyanê ya şervanê Apoyî bû henaseyek heta hetayî. Ew li Bakur bû rengê têkoşîna Sêvê, Pakîze û Fatma, li Rojava bû dengê Arîn, Viyan û bi dehan jinên pêşeng, li Rojhelat bû olanên Jin Jiyan Azadî û xwe li keziyên bi dehan jinan aland. Ev jina dilêr a Amedê, Delal Amed piştî ku demek dirêj li Herêmên Parastina Medyayê dimîne, vê carê berê xwe dide çiyayên Botan ê. Li vir jî li dijî dagirkeriya tirk bi fermandariyeke bi hêz radibe û derbên cidî li hêzên dagirker didin. Di navbera 11 û 15'ê Mijdara 2017'an de dewleta tirk a dagirker bi balafirên şer bombebaranek dijwar li ser herêma Bestayê dike. Fermandara nemir Hûlya Eroglu bi nasnav Delal Amed û duanzdeh hevalên xwe di vê bombebaranê de jiyana xwe ji dest didin.

Saraların kavgası Rojava'da sürüyor

Rojava tüm dünya kadınları için bir anayurt gibidir. Nasıl ki Sakine Cansız, girdiği tüm kavgalardan bir direniş abidesi olarak dimdik çıkmayı başarmışsa, Rojava'daki ardılları da bu kavgadan zaferle çıkacaktır.

● **Hevî Amed**

Efsaneler, mitler toplulukların, toplumların yaşamına yön veren, daha iyiye, güzele, başarıya, zafere sevk eden bu yönüyle topluma rol modeli olan anlatılardır. Aynı zamanda insanın kendisini anlamaya dönük yolculuğunda bir rehberdir. Gerçek üstü, kişilere yüklenen tanrısal-tanrıçalık özellikler olsa da özü böyledir.

Mitolojinin kaynağının, insanlığın beşiği olan Ortadoğu olması bir tesadüf değildir. Bu coğrafyada iyi ve kötünün, güzelin ve çirkinin, doğru ile yanlışın mücadelesi insanlığın tarihine paralel, durmaksızın süregelmiştir. Bundandır ki Ortadoğu savaşlar kadar aynı zamanda efsanelerin, kahramanlık hikayelerinin coğrafyasıdır.

Zarifece tutum

Kürdistan'da ise yarım asırlık tarih dilimi, gerçek üstü değil tam da gerçeğin, yaşanmışlığın kendisinin ifadesi olan efsaneleri yaratıyor. Sakine Cansız bunlardan biridir.

Dersim direniş geleneği Sara yoldaşta özgürlük mücadelesiyle başka bir mecraya taşınır. Kürt ulusal kadın kimliğiyle ulaştığı sorgulama düzeyi O'nu Kürdistan'da yeni bir direniş çizgisinin öncüsü haline getirmiş; sömürgeciliğin, erkek egemenlikli sistemin kodlarını yerle bir etmiştir. 12 Eylül cuntacıları karşısında dimdik dururken, mahkeme kürsülerinde soykırımcı rejimi yargılarken tutumu Zarifece olmuştur.

Kendini halaskar uçurumlara atan Zarifelerden aldığı direniş mirasını, Mazlumların, Dörtlerin, Kemallerin, Hayrilerin direnişiyle birleştirmeyi başarmıştır. Sömürgeciliğe, erkek egemenliğine bu meydan okuyuşu, halk arasında dilden dile, nesilden nesile anlatılagelmiştir.

Kavga her yerde

Sakine Cansız'ı Sakine Cansız yapan 'kavga' ilkesi kadın özgürlük mücadelesinin de ideolojik, politik ve örgütsel hattının temelini ifade etmekte. Ve bu ilke artık salt Kürt kadınlarına değil tüm dünya kadınlarına mücadele yolunu gösteriyor.

Dünya kadınlarının ilham aldığı Rojava devrimi de esasta böyle bir kavganın eseridir. Çirkinle güzelin, karanlıkla aydınlığın, bu topraklara ait olanla yabancı olanın kavgasıdır. Dolayısıyla Kuzey ve Doğu Suriye'ye, Rojava'ya saldırı, Sakine Cansızların tohumlarını attığı kadın devrimine saldırıdır. Rojava devrimiyle beş bin yıl önce kadından çalınan neolitik yaratımlar yeniden canlanmakta, gerçek yaratıcılarıyla veya sahipleriyle buluşmakta. Kapitalist modernite güçlerinin Rojava devriminden duydukları korku; kendi sonlarını görmelerindendir. Bu nedenle Sümer tanrısı Enki'den daha kirli ittifak ve ilişkiler kurmaktan çekinmemekteler.

Dünya kadınlarının öz savunma akademisi

Rojava tüm dünya kadınları için bir anayurt gibidir. Kapitalist hegomonyanın da, halklar ve kadınların da kaderini belirleyecek olan günlerden geçerken 'İkinci bir Afganistan mı' soruları sorulurken tam da şimdi kavgayı büyütme zamanıdır. Nasıl ki Sakine Cansız, girdiği tüm kavgalardan bir direniş abidesi olarak dimdik çıkmayı başarmışsa, bu kavgadan doğru, haklı, güzel, aydınlık olan zaferle çıkacaktır. Tüm dünya kadınları için bir öz savunma akademisi, bir yaşam modeli olan Rojava kadın devrimi nasıl dişle tırnakla kazılır gibi inşa edilmiş ise, öyle de insanlığın yüreğine nakşedilecektir. Sara yoldaşın ardılları Rojava devrimiyle tüm kadınların farklılıklarıyla eşit, özgür ve ortak yaşama, katılıma dayalı konfederal birliğini oluşturarak demokratik, ekolojik toplumunu kurmayı başaracaklardır.

Kutup yıldızının rehberliğinde bir genç kadın

● **Bişeng Sara**

Dağlar maneviyatın mekanı, mananın yaratıldığı ülkedir, anlam gücünün zirvesidir. Tanrıçaların yurdu olan, göğe başlarını erdiren bu dağların etekleri insanlığın şafak vaktinden çıkışının adresidir. Toplumsal değerlerin yaratıldığı, eteğinde ilk üretimin başladığı Toros-Zağros silsilesi bereketi ve kutsallığı ile insanlığın kaynağıdır. Talancıya, istilacıya direnenleri, isyan edenleri heybetinde saklar dağlar.

Sürgün köklerinden koparamadı

Bunun için bedeni ne kadar uzaklara savrulursa savrulsun, ruhu o dağların rüzgarına asılı kalır Kürt kadınlarının, Kürt gençlerinin. Ronahî (Leyla Şaylemez) de böyle genç bir Kürt kadınıydı. Göç ettirilmiş, topraklarından fiziki olarak koparılmıştı. Önce Mersin daha da yetmezmiş gibi Avrupa'ya kadar sürgün edilen Leyla için her şey bir çelişkiler yumağı idi. Her zaman Amed'i düşlüyor, annesinden şehitler ve Amed Newrozu'nu anlatmasını istiyordu ısrarla.

Avrupa'nın soğuk ve gri sokaklarında dağ patikalarını düşlüyor. Kentin sahte ışıklarına kanmıyor gözleri de yüreği de. Kürdistan'a ve dağlara özlemi hiç bitmiyor. Çocukluğunun kahramanlarından biri olmak için atılıyor kavgaya, 2008'de gençlik çalışmaları, 2010'da özgürlük hareketine katılıyor. Çok geçmeden hayalini gerçekleştiriyor, soluk kent sokaklarını aşıp dağların zirvelerine ulaşıyor.

Grileşmiş yaşamlara renk kattı

Kaç genç kentin soluk ışıklarından kaçıp dağa sığınmak ister? Kaç genç Avrupa sokaklarında dağ patikalarını düşler? Şüphesiz bu, büyük bir bilinç, bağlılık ve amaç ile gerçekleşebilir. PKK'nin yarattığı dağ gerçekliği hep yol gösterecek bir kutup yıldızıdır artık. Leyla bu yıldızın rehberliğinde yürüyor, tıpkı hayatı gibi adı da aydınlıkla anılsın istiyor; Ronahî ismini alıyor.

Yüreğinin büyüklüğü ile geldiği özgürlük dağlarında sağlığı nedeniyle çok fazla kalamasa da aldığı ışığı sürgün diyarlara taşımaktan, grileşmiş yaşamlara renk katmaktan vazgeçmiyor. Avrupa kentlerinde genç kadınları mücadeleye çağırıyor. Kürt yurtsever genç kadınlarını kendi gerçeklikleri ile tanıştırıyor. Genç kadınlarla buluşarak, kadın düşmanı bu sisteme karşı günden güne daha fazla mücadele ediyor. Önderliğin yoldaşı olmak için azimle çalışıyor.

Işıklarından korktular

Yüzünün ve yüreğinin ışığı hiç sönmüyor. Bu ışık korkutuyor karanlık güçleri.

Berrak bir su gibi akmaya devam ediyor coşkusu Ronahî'nin. Bu dinamizm, bu enerjiyi düşman belliyor Kürt halkının üzerine ölü toprağı serpmek isteyenler. Bu nedenle katledilir Sara, Rojbîn, Ronahî. Ve son olarak Evin Goyî...

Her ayaklanma özgürlük kıvılcımlarının gürleşmesini sağlar. Onların yaktıkları özgürlük ateşinin kıvılcımları, yüzlerce genç kadının yönünü dağlara vermesini, dağlarda var olmasını sağlıyor. Ulaşılan anlam gücü ve hakikat arayışı ile dağların sırrına erenler mücadelemizi evrenselleştiriyor. Bu mücadelenin yarattığı umut ile genç kadınlar öncüleşiyor. Tarihi değiştiren, karanlığa karşı dağların aydınlığı ile bütünleşmiş bu kadınlar yarattıkları toplumsal değerler ile yaşamın kendisi oluyorlar. Ronahî gibi nice genç kadın kutup yıldızının rehberliğinde özgürlüğe yürüyor.

> Grileşmiş yaşamlara renk katmaktan vazgeçmiyor. Kürt yurtsever genç kadınlarını kendi gerçeklikleri ile tanıştırıyor. Genç kadınlarla buluşarak, kadın düşmanı bu sisteme karşı günden güne daha fazla mücadele ediyor.

‘Yeni Suriye’de kadın nerede?

Foto: D. Souleiman/AFP

● **Zeryan Bilge**

Ortadoğu ve Mezopotamya coğrafyası, doğal toplum değerleri ile kadın eksenli yaşam kültürünün olduğu kadar, devletçi eril iktidar zihniyetin de kurulduğu bir coğrafya. Eril iktidarlaşma, Ortadoğu’da kadın öncülüğünde kurulan sistemi alaşağı etmek için mitoloji, tek tanrılı dinler, felsefe ve bilim yoluyla kurumlaşmıştır. Bu yöntemlerle kaynağını cinsiyetçilikten alan hiyerarşik ve hegemonik düzenin ‘zaferini’ ilan etmiştir.

Ortadoğu’nun kök hücresi olan kadın değerleri tarih boyunca bir zincirin halkaları gibi gelişen direnişlere kaynaklık etmiş; bu coğrafyada demokratik modernite güçleri ve içerdiği tüm direniş biçimleri ile kaynağını erkek egemen sistemden alan hegemonya kurma çabası her zaman at başı ilerlemiştir.

Cilalanıp sahneye sürülen dincilik

Bunu yaparken, bölgenin tarihi, sosyal yapısı da dikkate alınarak en fazla da ‘din’ olgusu istismar edilmiş, sistem devamlılığını buna dayanarak sağlamıştır. Cinsiyetçilik, milliyetçilik ve dinciliğin harmanlandığı bir sömürü çarkı hep süregelmiştir.

İran’da 1979’da kurulan İslam Devrimi bunun somut örneklerinden biri oldu. Yeni yönetim zaferini ilan ettikten sonra Şah rejimine karşı toplumun örgütlenmesinde yer alan tüm hareketleri, özellikle de kadınları yok saymış ve yaşamlarını kuşatmıştır.

1980’lerden itibaren bölgede pazarlanan siyasi islam, 90’larda Afganistan’da ortaya çıkan Taliban ya da 2010’lardan sonra sahneye çıkan DAİŞ; ismi, flaması ne olursa olsun sonuç değişmedi. Her biri kapitalist sistemin maşası olarak kullanıldı. Geçmiş yüzyılın yönetim modeli olarak ulus devletlerin yarattığı krize, ‘demokrasiyi tesis etme’ adı altında yapılan hegemon güçlerin müdahalesi Ortadoğu’ya daha fazla savaş, çatışma, göç, yoksulluk, kırım olarak döndü.

Altın tepside sunulan ‘zafer’

Bu şiddet sarmalında kapitalist modernitenin “Ölümü gösterip sıtmaya razı etme” politikası şimdi de Suriye’de sahneleniyor. Son 13 yıldır devam eden savaşın karakteri ve çizgisi genel olarak vekil güçler ve ilişki-çelişki diyalektiği temelinde gelişti. 2011 süreci ile beraber geçen 13 yıl içinde bir biçimde kurulan denge, 27 Kasım 2024'te Türk devletine bağlı Suriye Milli Ordusu ve Heyet Tahrir El Şam (HTŞ) çetelerinin başlattığı saldırılarla birlikte kırıldı. O tarihten itibaren çok hızlı biçimde gelişen ilerleme ve saldırılar sonucu 8 Aralık’ta 61 yıllık Esad rejimi yıkıldı. Yeni gelişen denklemin neler getireceği hala belirsizliğini koruyor.

El Kaide’nin Suriye uzantısı El Nusra’nın dönüştürülerek yeni bir misyonla sahneye çıkarıldığı HTŞ’ye ‘zafer’ altın tepside sunuldu. İdlib’ten yola koyulup engelsiz, tek bir çarpışma olmadan Şam’a ulaşan HTŞ’ye ‘muzaffer ordu’ unvanı veriliyor; Colani’ye de zafer tacı takılıyor. Türk devletinin DAİŞ’in deşifre olması ardından sahada tutmaya devam ettiği Suriye Milli Ordusu da, uluslararası güçlerin bilgisi dahilinde geliştirildi.

ABD, İsrail, İngiltere ve diğer tarafta ise Türkiye, Suriye planlarını sonuca götürmek için çalışıyor. Her ne kadar HTŞ hızla hükümeti kurma aşamasına geçmişse de hala taşlar yerine oturmuş değil. Suriye’yi İsrail’in ve kapitalist hegemonyanın çıkarlarına uygun şekilde dizayn edecekleri anlaşılıyor.

2025 daha şiddetli geçecek

Öyle görünüyor ki 2025 yılı oldukça şiddetli geçeceğe benziyor. Esas hedef İran olmakla birlikte, genel olarak Ortadoğu'nun yeniden şekillenmesi sürecinin hızlanacağı anlaşılıyor. İran ise çok daha ciddi bir kırılmanın eşiğinde.

Suriye’de kadın mücadelesi

Şimdi herkes “Yeni Suriye”den söz ediyor. Suriye’nin geleceği konuşuluyor. Ancak kadınlara dönük tek bir cümle kurulmuyor. Cihadist bir örgütlenme olan ve iktidarı ele geçiren HTŞ, ülkenin şeriat yasaları ile yönetileceğini çoktan beyan etti. Oysa ilk kadın devriminin gerçekleştiği Ortadoğu genelinin de Suriye’nin de gerçeği bu değil. BAAS rejimi döneminde yok sayılsalar da, DAİŞ karanlığıyla örtülmek istense de, Zenubya’nın savaşçı karakteri bu topraklarda iz bıraktı. Suriyeli kadınlar varlık mücadelesini hep sürdürdü. 1900’lerin başında ilk kadın gazetesini kuran Suriyeli kadınlar yıllar içinde örgütlenmelerini geliştirdiler. 1949 yılında ilk kez oy kullandılar. Seçilme hakkını ancak 1953 yılında elde edebildiler. 6 Kasım 1970’te Hafız Esad'ın iktidara gelmesiyle siyaset ve kamusal alanda görüntüde kimi değişimler yaşandı. 1970'lerde kadınlar silahlı kuvvetlere alınmaya başlandı. Suriye anayasasında kadın lehine kimi maddeler yer alsa da toplumsal düzlemde uygulama gücü bulamadı. Aralık 2000'de iktidara gelen Beşar Esad’ın uluslararası topluma mesaj vermek için yaptığı reformlar da kağıt üzerinde kaldı. İşleyen eril devlet düzeni oldu. Baskı altında yaşayan Kürt, Arap, Ermeni, Asuri, Çerkez, Süryani ve Türkmen kadınlar, mücadele zemini bulamadı.

Kadınlar henüz son sözünü söylemedi

2011'de başlayan Suriye savaşında da en çok etkilenenler kadınlar oldu. DAİŞ saldırılarında, Ortadoğu'da kelimenin tam anlamıyla kadın kırımı yaşandı. 2021’de Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri Michelle Bachelet’in verdiği istatistiğe göre, Suriye iç savaşında 26 bin 727 kadın, 27 bin 126 çocuk katledildi. 2021’den sonra, özellikle son saldırılarla birlikte bu rakamın daha da katlandığı aşikar.

Kadınlardan intikam alınıyor

Şimdi Suriye genelinde de Kuzey ve Doğu Suriye’de de kadınlar yeni bir DAİŞ zihniyetiyle karşı karşıya. Bu karanlık kuyuda kadınların nefes alabildiği ve tarihe borcunu ödercesine ikinci kadın devriminin inşa edildiği tek yer olan Rojava Türk devletinin saldırıları altında. Kadınlardan, Kürtlerden, halkların ortak demokratik öz yönetiminden adeta intikam alınıyor.

Çünkü DAİŞ gibi karanlık bir gücün üzerine zılgıtlarla giden yiğit kadın savaşçıların direnişi üzerinde inşa edilen; Rojava’dan başlayarak sonrasında tüm Kuzey ve Doğu Suriye’yi etkisi altına alan bu sistem halkların, kadınların yaşamını kökten değiştirdi. Kadınları siyasette, toplumsal yaşamda kendi sözünün sahibi kıldı. Sadece Kürt kadınları için değil hatta onlardan daha fazla Arap, Süryani, Ermeni kadınları için bir dönüm noktası oldu Rojava Devrimi. DAİŞ’in yenilgiye uğratılmasından sonra toplumsal alanda da devrimsel gelişmeler yaşandı.

Şimdi herkes “Yeni Suriye”den söz ediyor. Suriye’nin geleceği konuşuluyor. Son 13 yılda, daha yakın tarihe gidersek son bir ayda Suriye’de yaşananlar, akla “kadınlar için yeni bir Afganistan mı?” sorusunu getiriyor.

2017’de Minbic kentinde kurulan Suriye Kadın Meclisi aslında şimdilerde herkesin diline pelesenk ettiği Yeni Suriye’nin çehresini çiziyordu. Şimdi bu nedenle bu merkezlere saldırıyorlar. Minbic’te SMO çeteleri tarafından yapılan saldırılarda Zenubya Kadın Topluluğu Üyesi 3 kadının, Kamar El Soud, Ayşe Abdülkadir ve İman’ın hedef alınmasında olduğu gibi…

İkinci bir Afganistan mı?

Son 13 yılda, daha yakın tarihe gidersek son bir ayda Suriye’de yaşananlar, akla “Kadınlar için yeni bir Afganistan mı?” sorusunu getiriyor. 20 yıllık savaştan sonra Taliban’a meşruluk kazandırarak iktidara getiren güçler, bu kez cihatçı çeteleri meşrulaştırma yarışına giriyor.

Ülke nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar ikinci bir Taliban rejimiyle karşı karşıya bırakılmak isteniyor. Kulluk ve devletçilik ideolojisi altında ezilen Ortadoğu erkekleri, yaşamın her alanında kadının bedeni, cinselliği ve yaşamı üzerinde kendini irade yapmak dışında varlık gösteremiyor.

Erkeğin iradesizlik içerisindeki sahte güç gösterisi, kadınlara şiddet, tecavüz ve katliam olarak dönüyor.

Ortadoğulu kadınlar, ancak kolektif bir mücadele ile bu zihniyeti değiştirebileceklerini biliyor.

Bu nedenle kazanılmış haklarını korumak hatta genişletmek için ve kapitalizm, ataerki ve şiddet üçlü ittifakını deşifre etmeye ve karşısında direnmeye devam ediyor.

Üçüncü Dünya savaşıyla kendi iktidarını, kadını her açıdan sömürerek sürdürmek isteyen sisteme karşı kadınların varlık mücadelesi kaçınılmaz ve zorunludur. Özcesi Ortadoğu'ya kadın şahsında dayatılmak istenen karanlığa karşı ortak kadın mücadelesinin yükseltilmesi, kadınlar ve halklar açısından varlık yokluk sorunudur.

ALICIA MOREAU

Arjantin'de feminist ve sosyalist bayrağın taşıyıcısı:

Alicia Moreau de Justo, oy hakkı dahil, kadın hakları için mücadele eden Arjantinli ünlü bir feminist, tıp doktoru, editör, yazar ve Sosyalist Parti liderliği yapmış siyasi bir aktivistti. Arjantin'de feminizm ve sosyalizmin önde gelen isimlerindendi. 20. yüzyılın başından itibaren kadınların haklarına kavuşması için kamuoyunun taleplerine ortak oldu. 1902 yılında Arjantin Feminist Sosyalist Merkezi'nin ve Arjantin Kadın İşçi Sendikası'nın kuruluşuna ön ayak olanların başında geldi. 11 Ekim 1885'te İngiltere'nin Londra şehrinde doğdu. Babası Armando Moreau 1871'de Paris Komünü için savaşmış ve sonrasında Londra'ya taşınmıştı. Orada kendisi gibi Fransa sürgünü olan Maria Denanpont ile tanışıp evlendi. Sonraki yıllarda Arjantin'e taşındılar.

Fidan Yıldırım

15 yaşında mücadeleye atıldı

Armando Moreau, 1894'te kurulan Arjantin Sosyalist Partisi'nin etkili üyelerinden bir gazeteciydi. Babasının Paris Komünü hakkında anlattıkları Alicia'yı derinden etkiledi ve özgürlük idealinin peşinden gitmesinde etkili oldu. Fransız tarihi ve Fransız Devrimi'ni inceledi. Genç kızken babasına Sosyalist Parti toplantılarında ve Buenos Aires'teki çeşitli halk gösterilerinde eşlik ediyordu. Daha 15 yaşındayken arkadaşlarının kadınlar için koruyucu yasalar mücadelesini verecek olan Sosyalist Feminist Merkez'i kurmalarında destek oldu.

Alicia Moreau eğitimine 1898'de başladı. İlkokul ve koleji Buenos Aires'te okuduktan sonra 1904'te öğretmenlik sertifikasını aldı. Tıp Fakültesi'ne başvurusunun kabul edilmesini beklerken sosyalist doktor Angel Gimenez'in kurmuş olduğu ve işçi sınıfının eğitimine adanmış Işık Derneği'ne katıldı.

Kadınların beden sağlığı için çalıştı

1907'de girdiği Buenos Aires Üniversitesi'nde tıp eğitimi aldı ve 1914 yılında başarıyla mezun oldu. Tıp fakültesindeki ilk yılında işçilere alkolizm, tüberküloz ve frengi hakkında dersler verdi. Bu dönemde Gimenez onu tıp fakültesinde henüz okuyan veya mezun olmuş olan Arjantin sosyalizminin liderleriyle tanıştırdı.Moreau, doktorluğun yanında öğretmenlik ve gazetecilik de yaptı. Kadın hakları aktivisti olarak kadınların üreme başta olmak üzere bedensel sağlığı için çalışmalar yürüttü. Mesleğini inançları doğrultusunda yaptı ve yalnızca işçi sınıfı kliniklerinde çalıştı. Kadın bölümünde çalıştığı ve jinekoloji konusunda uzmanlaştığı hastanede staj yaparken Arjantin toplumunda kadınların rolü üzerine yoğunlaştı. Hastalarının çoğu bedenlerini satmak zorunda olan kadınlardı ve onların konumuyla kölelik arasında büyük benzerlikler buluyordu. Çalıştığı bu klinik onun sosyal ve politik eğitimi için bir laboratuvar rolü oynadı.

Babasının O'na küçükken 'Türlerin Kökeni' kitabından pasajlar okuduğu Charles Darwin'den etkilenmişti. Salt tıp okumasında değil, 1918'de Ulusal Feminist Birlik ve 1930'da Sosyalist Kadınların Oy Hakkı Komitesi'ni kurmasında Darwin'in düşünceleri temel oluşturdu. Toplumun giderek daha eşitlikçi hale gelebileceği şeklindeki ilerici evrime inanıyordu. Anarşist kadınlardan etkilenmiş olsa da şiddete ve illegaliteye karşıydı. 1907'de diğer mücadeleci kadınlarla beraber, kadınların ve çocukların emeğini düzenleyecek bir yasa hazırlama çabasına giriştiler. Sosyalist bir senatörün desteğiyle yasa tasarıları Arjantinli yasa koyuculara sunuldu ve kabul edilerek yürürlüğe girdi. Yasa büyük ölçüde hayata geçmemiş olsa da siyasi iklimin değişmesine katkı sundu.

Toplumsal evrimde feminizm

Alicia Moreau tıp fakültesine gitmeden önce yazı yazmaya başladığı, Sosyalist Parti'nin gazetesi La Vanguardia'nın (Öncü) 1956'dan 1962'ye kadar editörlüğünü yaptı. Yine, babasının çıkarmış olduğu La Nueva Humanidad (Yeni İnsanlık) dergisine makaleler yazdı. 1911'de henüz öğrenciyken, sosyalizmi ve feminizmi Darwinci bir temelde ele alan "Toplumsal Evrimde Feminizm" adlı kısa bir kitap kaleme aldı.

Kitapta, geleneksel olarak kadınları toplumdan izole etmek için kullanılan annelik rolünün, kadınları kamusal alandan dışlamak için kullanılmaması, kadınlara toplumdaki daha geniş ekonomik rolleriyle birlikte medeni ve siyasi haklarının verilmesi gerektiğini savundu. Daha sonra da birçok kitap çıkarttı: Kadının Sivil Kurtuluşu (1919), Sosyal Evrimde Feminizm (1911), Demokrasideki Kadın (1945), Juan B. Justo'nun Sosyalizmi (1946), Sosyalizm ve Kadın (1946) bunlardan başlıcalarıdır.

Moreau I. Dünya Savaşı sürecinde, Arjantin hükümetinin eğitim kurumlarında askeri eğitim yapılmasını öngören yasa tasarısına karşı gelişen barış hareketi içinde yer aldı. Okulların militarizasyonuna karşı seferberlik toplantılarına delege olarak katıldı. Bu pasifist eylemliliği şu sözlerle savunuyordu: "Barışçıl devrimci dönüşümlerin mümkün olduğuna kesinlikle inanıyorum. Büyük devrimlerin entelektüel düzeyde gerçekleşenler olduğunu düşünüyorum." Ancak, 1917 yılında Rus Devrimi başladığında fikrini değiştirdi; dönüşümün ve barışın savaş olmadan gerçekleşemeyeceğini ilan etti.

Feminist Birlik kuruculuğu

Alicia Moreau, 1920'de, işçi sınıfından kadınları Sosyalist Parti saflarına çekmek ve farklı feminist örgütleri bir araya getirmek için kurulan Ulusal Feminist Birliği'nin kurucuları arasında yer aldı. Sosyalist Parti, kadınların oy hakkını ve ataerkil Medeni Kanun'da reformu destekliyordu. Moreau, 1919'da Kadının Medeni Özgürleşmesi adını verdiği ve Arjantin kültürünün desteklediği "çocuk-bebek kişiliğini" eleştirdiği bir kitap yayınladı.

Kadınları eğitme ve onların oy hakkı için mücadeleye ikna etme çalışmaları yaptı. Uluslararası Kadın İşçiler Kongresi'nde yaptığı konuşmada, hükümet destekli kreşler, kapsamlı doğum koruması, eşit işe eşit ücret ve 40 saatlik çalışma haftası ihtiyacı üzerine düşünce belirtti. Değişimin ancak kadınların oy hakkına kavuşması ile olabileceğine inanıyordu.

İş yaşamı haklarının zaferi

Alicia Moreau, 1922 yılında Sosyalist Parti Lideri Juan B. Justo ile evlendi. Eşi 1928'de öldüğünde üç çocukları vardı. Anne olması onun mücadelesini sürdürmesini engellemedi.

1924'te feministler, feminist karşıtları, liberaller ve muhafazakarların oluşturduğu bir koalisyon, işyerinde kadınları ve çocukları koruyacak bir yasanın çıkması için birlikte mücadele verdi. Moreau ortak önerinin Arjantin Temsilciler Meclisi'ne sunulması görevini üstlendi. Kabul edilen yasa sonucu, kadınların tarım dışı çalışmaları günde 8 saat ve haftada 48 saatle sınırlandırıldı. 18 yaş altı kadınların gece çalışması; kadın ve çocukların tehlikeli ve sağlıksız işlerde istihdam edilmesi yasaklandı. Sınırlı anne koruması sağlandı.

Eksiklikleri olsa da feministler bu yasanın kabulünü bir zafer olarak nitelendirdiler. 1926'da Medeni Kanun'da bir reform yapılarak kadınlara daha fazla hak verilmesi de yeni bir zaferdi ama Moreau'nun kilit konu olarak gördüğü kadınların oy hakkı ele alınmadı. 1930'da Sosyalist Kadınların Oy Hakkı Komitesi'ni kuran Moreau bir yıl sonra Sosyalizm ve Kadın kitabını yayınladı. "Kadınlara oy hakkı gerçek demokrasidir. Nüfusun yaklaşık yarısı kadındır; bu insanların yarısı oy kullanamaz veya fikirlerini ifade edemezken hükümetler ve yasama organları kendilerine nasıl halkın temsilcisi diyebilirler?" diye soruyordu.

Juana Pueblo karakteri

Moreau, 1930'larda Aydınlatma ve Kadınların Hayatı adlı iki dergide yazdığı yazılarda Juana Pueblo adlı bir karakter yarattı. "Modern, sosyalist kadının ortaya çıkan bilincini temsil eden" bu karakter, kendisinden daha bilge olduğu varsayılan kişilerle tartışmalar yürütüyordu: Sokratesçi diyalog, kooperatif çiftçiliği, kongre yasaları, Katolik Kilisesi ritüelinin sembolizmi gibi...

Alicia Moreau de Justo, 1930-1940 yılları arasında, İspanya İç Savaşı sırasında İkinci İspanya Cumhuriyeti'ni desteklemek amacıyla Arjantin'de geliştirilen dayanışma kampanyalarında aktifçe yerini aldı. 1947'de "adalet ve insani dayanışma ruhuyla savaşa karşı savaşmak isteyen tüm dünya kadınlarını" bir araya getiren Küresel Barış Anlaşması'nın Arjantin şubesini kurdu. Aynı yıl Paris'te düzenlenen Dünya Kadınlar Kongresi'nde Arjantin'i temsil etti.

2. Dünya Savaşı sırasında Alicia Moreau de Justo ve Arjantin Kadınlar Birliği Başkanı Victoria Ocampo, Müttefik davasını destekleyen Accion Argentina (Arjantin Eylemi) adlı örgütün yönetim kurulunda birlikte yer aldı. Moreau, savaşın son yılında 'Demokraside Kadın' adlı kitabını yazdı. Kitapta, kadınların güçlendirilmesi ve devletin gücünün merkezsizleştirilmesi fikrini savundu. Buna karşılık tam da bu dönemde Juan Domingo Peron iktidara yükseliyor ve diktatörlük yönetimini planlıyordu.

Askeri diktatörlük dönemi

Alicia Moreau ve sosyalistlerin çoğu Peron'a karşı çıktı. Peron 1947 yılında kadınlara oy hakkı tanıdığında Moreau bunu Peron'un kendi tabanını güçlendirme hamlesi olarak değerlendirdi. 1951 yılında Arjantinli kadınlar ilk kez oy verme ve ulusal mevkilere seçilme olanağına kavuştular. Moreau da alt meclisin sosyalist adayları listesinde yer almak üzere seçildi. Ancak Peron'un önderlik ettiği siyasi yasak gereğince tutuklandı. Yıllarca mücadelesini verdiği oy hakkından yoksun kaldı. Daha sonra serbest bırakılsa da baskıcı bir sürecin engellerini yaşadı. Sosyalist Parti'nin diğer liderleri de tutuklanmış ve Peronistler muhalefete ait binaları ateşe vermişlerdi. Peron'un iktidarda olduğu on yıllık süreçte Arjantin Sosyalist Partisi gerileme yaşadı ancak Moreau bu hareket içinde aktif olmaya devam etti. 1956-1962 yılları arasında partinin gazetesi La Vanguardia'nın editörlüğünü yaptı. 1958'de de partinin yönetim kuruluna seçildi. Daha sonraki yıllarda bölünmüş olan Sosyalist Parti'yi yeniden birleştirmek amacıyla, 1975'te Confederacion Socialista Argentina'yı (Arjantin Sosyalist Konfederasyonu) kurdu ve başkanlığını yaptı. Sosyalistleri birleştirme çabası başarılı oldu ve 1983'te Partido Socialista Popular (Halk Sosyalist Partisi) kuruldu. Moreau, 1976-1983 yılları arasında hüküm süren askeri diktatörlük döneminde devlet terörüne karşı direnişte önemli bir rol oynadı. Plaza de Mayo Anneleri'nin Hükümet Konağı önündeki turlarına eşlik etti, askeri cuntaya ve hakimlere özgürlük dilekçeleri sundu. Sosyal hizmetlerinden dolayı 1984 yılında Arjantin Milletvekilleri Meclisi tarafından "Yılın Kadını" seçildi. Buenos Aires Üniversitesi ona "Yüzyılın Doktoru" ünvanını verdi. 1985 yılında Sosyalist Kadınlar Günleri'nin onursal başkanı ilan edildi ve yasama organı tarafından Buenos Aires Şehri'nin Şanlı Vatandaşı ilan edildi. Sonuna kadar aktif olduğu, Arjantin'deki sosyalizm ve feminizm tarihini kapsayan uzun bir yaşamın ardından Alicia Moreau de Justo 1986'da Buenos Aires'te 101 yaşında vefat etti.

AYLIK ☐ 3 €

ABONE FORMU

12 AYLIK ☐ 30 €

İsim: .....
Adres: .....
.....
Tel no: .....
Banka adı: .....
Hesap No: .....
Blz:.....

TARİH: .....
ABONE: .....
İMZA: .....
YAPAN: .....

NEWAYA JIN

Konto Sahibi: Stg Onderzoeks Centrum v.
Hollanda İçi Banka İsmi: ING
Hollanda İçi Konto No: 8525445
Hollanda IBAN: NL54 INGB0008525445

Hollanda Dışı Konto No:
IBAN: NL54 INGB0008525445 BIC: INGBNL2A

TEL NO: 0031 647 74 09 17
e-mail: newayajin.abo1@gmail.com

Senin yerin 'nere'?

Ne diyordu yazar: "O iyi insanlar, o güzel atlara binip gittiler. Demirin tuncuna, insanın piçine kaldık!" Buradaki "piç" sözcüğünü, cinsiyetçi anlamda kullanmıyorum. Köksüzlüğü, hiçbir şeyle bağı olmayan, kültürsüz, görgüsüz, toplumun tortu, kirli, çirkef, katil, tecavüzcü, hiçbir değere sahip olmayan "insanımsı" yaratıklardan söz ediyorum. Elbette onuru, güzeli, insan yaşamına yarışır olanı hakim kılma savaşında olanları tenzih ederek söylüyorum.

Küflü erkek zihniyeti

Erkek zihniyeti çok rutubet almış. Aşırı rutubetten kafa yün kazak gibi çekmiş. Üstüne bir de küf kapmış, mantar bitmiş. Eee gel de bin yıllardır bu kültür zehirlenmesi yaşayan kafaya, zihniyete bir şeyler anlat, zor yani. Şimdi daralma var. Söz öbekleri girmiyor kafaya. Daralmadan dolayı kelimeler kulaklardan dökülüyor. Böyle olmasa cinsiyetçi anlamda kastettiklerine de okkalı bir yanıt verir; asıl olanın, "ana-kadın ve kutsal soy" olduğunu, ana soylu çocuğa hakaret etmenin hiç kimsenin hakkı olmadığı gibi söyleyene de sözünü çiğnetir çiğnetir yuttururdum.

Hakaret gerçeği ters yüz etmektir

Bu hayatta kullandığımız pek çok sözcük gibi "piç" sözcüğünün de anlamı temelde farklı. Yani bildiğimiz ve kullanıldığımız manada bir anlam taşımıyor. Türkçeye sonradan yuvarlatılarak girmiş bu kavramın kökeni Farsça. Orta Farsça'da pêçîdan; "bükmek, kıvırmak" sözünden türetilmiş. Daha sonra da içinden çıkılamayacak şeyler için kullanılmış. Günümüzde de bir insana küfür, hakaret olarak kullanılıyor. Velhasıl söylemek istediğim her şey bildiğimiz ve gördüğümüz gibi değil. Hakikati alaşağı etmek, gerçeğinden koparmaktır asıl hakaret. Ve maalesef ki geçmişte sayıları toplumda bir-ikiyi geçmezken şimdi sayamayacağımız derecede artmış. En kötüsü de dışına atılması gereken toplumun içinde yuvalanabiliyor olmaları. Peki nasıl? Toplum mu bozuk, yoksa onlar toplumda yuvalanacak kadar kabiliyetli mi? Doğru olan ne?

Yaşamak toplumsallaşmaktır

Çok derinlere dalmadan, kavram tanımları yapmadan, kabaca; toplum olmak temelde yaşamak, varlığını sürdürmekten öte bir gerçekliğe sahiptir. İnsan salt yaşamak, üremek ve varlığını sürdürmek için toplum olmamıştır, aynı zamanda toplumsallaşarak kendi varlığının bilincine de ermiştir. Yani bir başkasında görünür olmuş, biçim kazanmış, bir forma kavuşmuştur. Kendi toplumsallığının alt yapısını, kültürünü oluşturmuş, ahlaki ve politik değerlerini yaratmıştır. Bununla anlam bulmuş ve mana kazanmıştır. Coğrafi koşullar, yaşam araç-gereçleri kural ve kaideler oluşturmuştur. Hayati değerdeki varlıklara (insan, hayvan, nesne vs.) kutsallıklar atfedilmiştir. Toplum tüm bunların dışına çıkan insanı yadırgamış, yargılamış, dönüşümün yaşanmadığı son noktada dışına atmıştır. Ama asla olduğu gibi kendinde barındırmamıştır.

Gerçek ne zaman bozuldu?

Yani kendi değerlerine sahip çıkan bir toplumda özüne ters bir yapı kolay kolay barınamaz. Bir katil, bir tecavüzcü, emek hırsızı bir şahıs kendine yer bulamaz. Hele de insanlık düşmanları asla yer edinemez. Peki, bu gerçeklik ne zaman bozulur? Toplum değerlerinden vazgeçtiğinde, çürüme başladığında, kültürel ve ahlaki değerler yozlaştığında. Bir de toplumun kendi savunmasını (ne gerekçeyle olursa olsun) başkasına bıraktığında bozulma başlar ve her türlü kötülük topluma sızar. Buraya kadar anlaşıldı mı? Anlaşıldı bence. Peki, bunu kabul ediyor muyuz? Toplum olarak "evet", birey olarak "hayır." O nasıl oluyor derseniz... Toplum bireylerden oluşmuyor mu? Sen niye bunun dışındasın? Örgütlü bir yapıda yer alıp, bu kötülüklere karşı mücadele mi ediyorsun? Gerilla olup dağlarda mısın? Şervan olup, Rojava'da mı dövüşüyorsun? Sanatın, düşüncen, kalemin, dilin, edebiyatınla mı mücadele ediyorsun? Sen hangi kadın hareketinin üyesisin? İnsanlık namına, eşitlik ve özgürlükler adına ne yapıyorsun? Yoksam, "eşitlik kadının ve erkeğin fıtratında yok" diyenlerden misin? Evet misin, hayır mısın? Yoksam hayırsızlardan mısın? Tabii nötr olmak da var. Ama nötrün bile bu hayatta bir yeri var. Ya sen, senin yerin nere?

Elektrikli sigara dumanı gibi

Belki bana kızıyorsunuz ama sormadan edemiyorum; aslından kopmuş, manasızlaşmış, onun bunun sürümüne dönüşmüş, kullan at elektrikli sigaranın dumanı gibi ucuza giden ne idüğü belirsiz, köksüz, insanımsı yaratıklar sokaklarda cirit atıyor. Katili, tecavüzcüsü, emek hırsızına selam veriliyor, hoş görülüyor. Peki bunun karşısında sen neredesin; insanlık değerleri adına hareket eden, savunan, koruyanlar olarak, kötülükte ısrarcılar kadar örgütlü müsünüz? Tabii ki hayır. Öyle olsaydı hiçleşme olur muydu? O nadide topraklarımızdan DAİŞ'çi, hüdaparcı, kadın katili, tecavüzcü, emek hırsızı, sömürgeci devletin işbirlikçileri, yardakçılar çıkar mıydı?

Sevgili Okuyucu, gözümün içine öyle bakıp, "ne yapalım" demeyin. Hani siz de birey olarak bu toplumun bir parçasısınız ya, hepimiz tüm 'o iyi insanlar'la birlikte 'o güzel' mücadele anlarına yüklensek, zamanın altın çağına, kadının ana-soylusuna, erkeğin camerine kalsak olmaz mı? Elbette olur, yeter ki istemekten öte yapalım. Yoksa şairin dediği gibi zamanları yaşamaktan kurtulamayız. Öyle olmaması dileğiyle 2025'te mücadeleci, direnişçi bir ruh dilerim. STAR daima sizinle olsun.

	2	8		3		6	7	
9			6		2			1
6				1				3
4	9	5		2		3	6	8
	8		3		4		9	
2	3	6		9		4	1	7
3				8				5
8			7		6			9
	7	9		4		1	8	

8				5				6
	7		1	9	8		3	
		1	6	3	7	8		
		8		2		9		
	4	7		1		2	6	
		5		4		7		
		4	5	7	9	3		
	9		3	6	4		8	
7				8				9

bulmaca

Hazırlayan: SOZDAR DERSİM

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1					■	■		■					■		
2													■		
3						■				■					■
4		■									■	■			
5					■					■					
6		■					■		■						■
7			■							■			■		
8							■		■				■		
9					■					■		■			
10	■			■				■			■				■
11	■								■	■					
12						■									■
13		■					■						■		
14								■		■			■		■
15			■							■		■			

Soldan sağa:

1- At üretilen çiftlik / sabah yeli / bizmut'un simgesi, **2-** Küçük Şeylerin Kitabı'nın yazarı / bir uzvumuz, **3-** Fas'ın başkenti / Kürdistan'da gerillalaşmanın başladığı ilk adım / Kürtçe'de cebe, zırh, **4-** Zeyilname / giysilerin buruşukluklarını gidermek için kullanılan demir araç, **5-** Bir tür kağıt süslemeciliği / yaprakları salata gibi yenen bir bitki / bir meyve, **6-** Feza / mektup ve emanetleri götüren taşıt, **7-** Bir nota / usanç / boru sesi / Rusça'da evet, **8-** Aslında / çam sakızı, reçine / türkü, **9-** Bir kadın ismi / Şengal'de Êzidî Kadın örgütlenmesinin kısaltması / dolaylı anlatım, **10-** Müzikte duraklama işareti / Kürtçe'de vergi / bir bağlaç / tanrı, **11-** Laik yaşama ait, dinden bağımsız olan / oba, otağ, **12-** Kavmi / bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, yurt, **13-** Yazım / bir kadın ismi / genişlik, **14-** Atmosferin gözle görünen bölümü / köpek, **15-** Dış karşıtı / Güney Anadolu'da bir dağ / tanrıtanımaz.

Yukarıdan aşağıya:

1- 'Bülbülü Öldürmek' kitabının yazarı / nağme, **2-** Mesafe / kaya lifi, taş pamuğu / intikam, **3-** Kürtçe'de yüz yüze / sıçanotu veya zırnıkda denilen metal görünümünde bir element, **4-** Sıkıntıya, güç işlere alışkın olmayanlar için kullanılan bir deyim / maddelerin temel yapılarını inceleyen bilim, **5-** Kürt legal siyasi hayatında kapatılan partilerden biri/ Kürtçe'de sarp / kıvrım, **6-** Vücut ve göbek hareketlerine dayalı bir dans / üye, **7-** Frida soyadlı ressamın ön adı / İranlı / nam, şan, **8-** Örme işleri / bir geyik türü, **9-** sıklıkla / konut / bir gezegen, **10-** Utanma duygusu / lityum'un simgesi, **11**- Kül rengi / bir içki türü / su verilerek çok sert ve esnek bir duruma getirilebilen demir ve karbon alaşımı, **12-** Bir hayvan / ad / bir tenis aracı, **13-** Erginlik / geri verme, **14-** Türkçe'de 'Bahtı tahta değişmem' anlamındaki Kürtçe söz, **15-** Şehir, kent / 'küme'nin ünlüleri / antrakt.

237. Sayının Bulmaca Çözümü

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	K	A	R	D	E	Ş	T	Ü	R	K	Ü	L	E	R	■
2	E	N	B	İ	Y	A	■	■	A	L	■	■	S	■	E
3	Z	N	■	V	■	H	■	E	N	A	Y	İ	■	E	T
4	Z	E	H	R	A	D	O	Ğ	A	N	■	Ş	İ	R	K
5	A	F	■	İ	H	A	L	E	■	■	■	K	■	M	İ
6	P	R	■	Ğ	■	M	A	■	A	R	T	E	M	İ	S
7	■	A	M	İ	Y	A	N	E	■	G	Ü	M	Ü	Ş	İ
8	A	N	A	■	O	R	A	N	■	■	Y	B	Ş	■	Z
9	■	K	A	L	K	I	K	■	G	A	L	E	T	A	■
10	A	■	Ş	A	L	■	■	B	Ü	Y	Ü	■	E	L	A
11	D	O	■	B	A	K	L	A	V	A	■	U	R	A	Y
12	A	N	L	A	M	■	İ	L	E	R	İ	C	İ	■	I
13	M	A	A	D	A	■	K	A	R	S	■	U	■	İ	R
14	A	R	P	A	■	M	A	N	T	I	■	B	A	L	A
15	K	■	A	■	L	A	■	S	E	Z	M	E	K	■	Ç

Hünnap veya Çin hurması

Hünnap, geleneksel Çin tıbbında kullanılan ve sağlık açısından birçok faydası olan Güney Asya bitkisidir. Ziziphus jujuba ağacında büyüyen, Çin hurması veya kırmızı hurma olarak da adlandırılan Güney Asya'ya özgü bir bitkidir.

Uykusuzluk sorunundan öksürüğe, bağışıklık sistemini güçlendirmekten kabızlığa kadar birçok hastalığın ve problemin tedavisinde kullanılan hünnap meyvesi, lif, potasyum ve C vitamini içeriğiyle öne çıkar. Kurutularak tatlılarda kullanılabilmesinin yanısıra sağlıklı bir atıştırmalık şeklinde taze ve tek başına da tüketilebilir.

Hünnapın faydaları

Hünnap antioksidanlar ve bağışıklık güçlendirici etkisi olan C vitamini açısından zengindir. Kas kontrolü ve elektrolit dengesinde rolü büyük olan potasyum kaynağıdır. Vücuda enerji sağlayan doğal karbonhidrat içermektedir. Düşük kalorilidir ve lif oranı yüksektir.

Serbest radikallerin neden olabileceği zararlar, tip 2 diyabet, kalp hastalığı ve bazı kanser türleri de dahil olmak üzere kronik hastalıkları önlemeye yardım edebilir.

Hünnap meyvesi uyku kalitesini ve beyin fonksiyonlarını iyileştirir. Kaygıyı azaltır. Beyin ve sinir sistemi sağlığını korur. Sindirimi iyileştirmeye yardımcı olarak kabızlığı önler. Bağışıklığı güçlendirir, tok tutmayı sağlar.

Hünnap meyvesinin faydaları şunlardır:

- Hünnap bağışıklığı güçlendirir
- Kan basıncını düzenler, kalp sağlığını destekler
- Kolesterolü düşürür
- Hünnap kabızlığı önler
- Tok tutarak kilo vermeyi kolaylaştırır
- Lif içeriğiyle kolon kanseri riskini azaltır
- Uyku kalitesi ve süresini artırır
- Cilt tahrişlerini giderir
- Uyku kalitesi artırır
- Mukus oluşumunu azaltarak solunum yollarını temizler
- Kemik gücünü artırır
- Dolaşım sistemini düzenler
- Stres azaltır, zihni sakinleştirir
- Kanın temizlenmesini sağlar

Hünnap Nasıl Tüketilir?

Hünnap bitkisi kuru, çiğ veya meyve olarak tüketilebileceği gibi kuru hünnaptan çay yapılıp içilmesi de mümkündür. Çok fazla hünnap tüketmek düşük tansiyona neden olabileceği gibi mide bulantısı ve şişkinlik, kan şekerinde değişim, ciltte kaşıntı veya alerjik reaksiyon gibi durumlar ortaya çıkarabilir.

YEMEK TARİFİ

Elbasan tava

Malzemeler

Yarım kg iri doğranmış kuşbaşı et
2 adet orta boy soğan
2 adet yeşil biber
3-4 diş sarımsak
1/2 (yarım) çay kaşığı kekik
1 yemek kaşığı tereyağı
Tuz
Karabiber
Sıcak su

Sosu için:
1 su bardağı un
2 yumurta sarısı
1 su bardağı süzme yoğurt
1 su bardağı et suyu

Üzeri için: Kırmızı toz biber

Hazırlanışı

Tencerede eritilen tereyağına kuşbaşı etler koyularak 4-5 dk. çevirin. Ardından biraz iri doğranmış soğan ve biberleri koyun. Hafif kavrulduktan sonra kekik ve küçük doğranmış sarımsakları ekleyin 5 dakika sonra üzerini geçecek kadar sıcak su ilave edin. Pişmesine yakın tuz ve karabiberi ekleyerek karıştırın. Etler piştikten sonra suyundan 1 su bardağı ayırarak soğumaya bırakın. Geniş bir kasede çırptığınız un, yumurta, tuz ve yoğurt karışımına et suyunu ekleyerek iyice çırpın. Fırın kabına aldığınız etlerin üzerine karışımı dökün. 180 derece fırında kızarana kadar pişirin.

Afiyet olsun...

Günlük protein ihtiyacı

Proteinler, elde edildikleri kaynaklara göre ikiye ayrılıyor:

● **Hayvansal kaynaklı proteinler:** Et, tavuk, balık, süt ve süt ürünleri, yumurta.

● **Bitkisel kaynaklı proteinler:** Nohut, fasulye ve mercimek gibi kuru baklagiller; badem, fındık ve kabak çekirdeği gibi yağlı tohumlar; bulgur ve kinoa gibi tam tahıllar.

Vücudumuz tüm proteinleri aynı şekilde kullanamaz. Özellikle bitkilerden alınan proteinlerin vücudumuzdaki biyo yararlılığı daha düşükken, hayvansal kaynaklı proteinlerinki daha yüksektir. Bu nedenle sağlıklı bir yaşam için hem bitkisel hem hayvansal kaynaklı proteinleri birlikte tüketmemiz önem taşıyor.

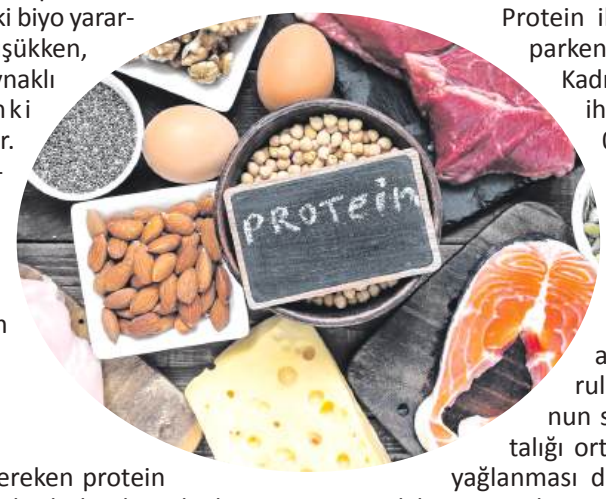

Günlük miktar

Günlük tüketilmesi gereken protein miktarı yaş, cinsiyet, fiziksel olarak ne kadar aktif olduğumuz, sağlık durumumuz gibi farklı faktöre bağlı olarak değişiyor. Çoğunlukla yetişkinler için önerilen günlük tüketilmesi gereken protein miktarı vücut kütlesine göre hesaplanabiliyor.

Fiziksel aktivite düzeyi düşük olan yetişkinler için vücut kütlesinin kilogramı başına günde en az 0,8 gram protein tüketilmesi öneriliyor. Örneğin en fazla proteinin bulunduğu gıdalardan Yumurtada 13 gr protein bulunur. Yumurtanın günlük protein ihtiyacının 4'te birini karşıladığı belirtiliyor.

Sağlıklı yetişkinlerin çoğunun vücut kütlesinin kilogramı başına günlük 2 grama kadar protein tüketebileceği düşünülüyor. Profesyonel sporcular için ise günlük tüketilebilecek protein miktarı daha yüksek.

Kadınların protein ihtiyacı

Protein ihtiyacı hesaplama yaparken cinsiyetler önem taşır. Kadınlar için günlük protein ihtiyacı; kilogram başına 0.8 gr'dır.

Fazlası zararlı

Proteinin olması gereken günlük miktarlardan fazla vücuda alınması böbreklerin yorulmasına neden olur. Bunun sonucunda da gut hastalığı ortaya çıkabilir. Karaciğer yağlanması da proteinin fazla alınmasının etkileri arasında yer alır.

Hayvansal proteinin sindirilmesi bitkisel olanlara göre daha zor olur. Dolayısıyla gereğinden fazla hayvansal protein alındığında sindirim sistemi de etkilenir. Sıvı yetersizliğinin de etkisiyle gereğinden fazla protein alan kişilerde kabızlık görülebilir.

Kaliteli uyku için serin oda

❒ Serin bir ortamda uyunacak kaliteli bir uyku sayesinde melatonin seviyeleri düşer. Melatonin vücut için yaşlanma karşıtı olan antioksidan görevi görür.

❒ Bununla birlikte büyüme hormonun büyümesi sayesinde depresyon, kalp hastalıkları gibi hastalıklara yakalanma riskini düşürür. Diyabet gibi metabolik hastalık ihtimalini de azaltır.

❒ Uyku esnasında insan vücut ısısı artar. Sıcak bir oda bunu daha fazla hissettirdiği için kişi sürekli uyanır ya da uykuya geç dalar.

❒ Yüksek sıcaklıklar, vücudun kortizol olarak adlandırdığı stres hormonunu harekete geçirir.

❒ Vajinal enfeksiyon kadınlarda sıklıkla görülen bir hastalıktır. Bunu, daha düşük sıcaklıktaki bir odada uyuyarak önleyebilirsiniz.

❒ Soğuk bir odada uyumak, vücudunuzun kalori yakan kahverengi yağ dokusunu harekete geçirerek, metabolizmanızın iyileşmesine yardımcı olur.

Bipolar bozukluk nedir?

Bipolar bozukluk, manik-depresif bozukluk olarak da bilinen, kişinin ruh hali, enerji seviyesi, dikkat süresi ve günlük aktivitelerini yerine getirme yeteneği üzerinde derin etkiler yaratan bir psikiyatrik durumdur. Bu bozukluk, bireyin yoğun enerjik manik dönemler ile derin depresyon dönemleri arasında gidip gelen duygusal dalgalanmalar yaşamasına neden olur ve bu durum, kişinin yaşam kalitesini ve günlük işlevselliğini önemli ölçüde zorlaştırabilir.

Duygu durum bozukluğu

Bipo kelime anlamı olarak taban tabana zıt, iki uç anlamına geliyor. Tıbbi terim olarak da "mani" ve "depresif" duygudurumuna sahip kişilerde iki uçlu bozukluğu tanımlıyor. Kişi bir anda kendini çok iyi hissederken, bir süre sonra içine kapanık bir hale gelebilir. Depresyon şikayetiyle doktora giden kişilerin birçoğu gerçekte bipolar bozukluk yaşar. Bu nedenle bipolar hastalığı tanısının konulması aşamasında, psikologlar tarafından yapılacak olan genel bir psikoloji değerlendirmesi büyük önem arz etmektedir. Bipolar bozukluk en yüksek seviyedeyken kişi hiperaktif bir ruh haline bürünür ve kendini çok mutlu hisseder. Enerjik, konuşkandır. Depresyon haline büründüğünde ise dış dünyaya kendini kapatır. Hayattan keyf almamaya başlar. Sürekli olarak yakınır. Mani ve depresif semptomların birarada bulunduğu karma dönemler de yaşanabilir.

Çoğu insan duygu durum bozukluklarını fark edebilirken, ileri seviye bipolar bozukluğu yaşayanların bu durumu kendi kendine fark etmesi zordur. Depresif dönemde umutsuzluk, endişeli ruh hali, unutkanlık, mutsuzluk, konstrasyon güçlüğü, değersizlik hissi, fazla uyuma ya da uykusuzluk, çaresizlik ve değersizlik hissi, ölüm düşüncesi gibi belirtilerden en az 5'inin iki hafta ya da daha fazla sürmesi beklenir.

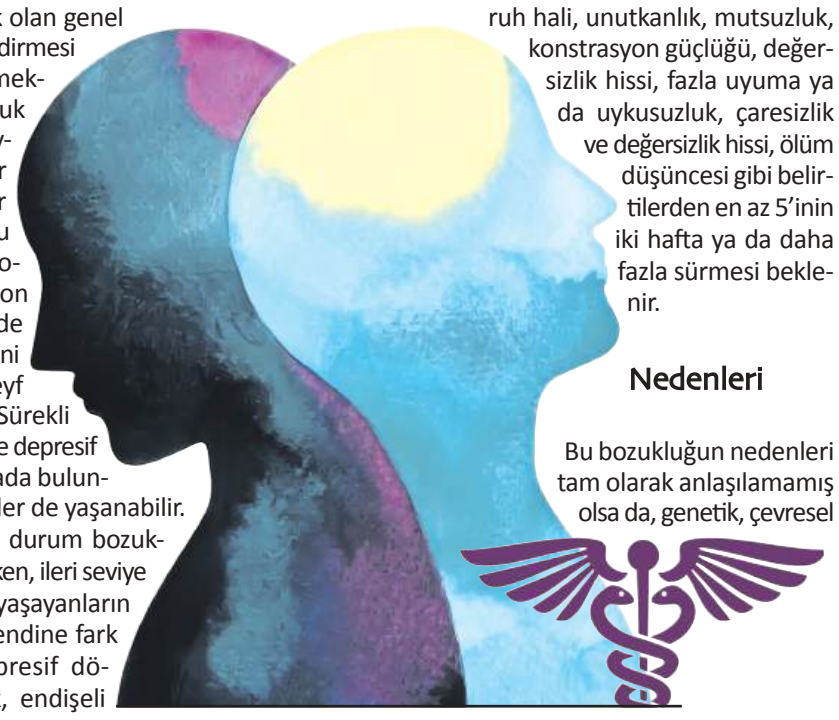

Nedenleri

Bu bozukluğun nedenleri tam olarak anlaşılamamış olsa da, genetik, çevresel ve biyolojik faktörlerin bir kombinasyonu sonucu geliştiği düşünülmektedir.

Çevresel faktörler

Çevresel faktörler, önemli bir etkiye sahip olabilir. Stresli yaşam, travmalar ve önemli değişiklikler bipolar bozukluğun tetikleyicisi olabilir. Stresli durumlar sırasında vücutta kortizol salgılanır ve bu hormonun yüksek seviyeleri, duygu durum dalgalanmalarının şiddetini artırabilir. Örneğin, sevilen birinin kaybı, iş kaybı, ilişkilerde yaşanan problemler veya fiziksel bir yaralanma gibi travmatik olaylar, kişinin duygusal dengesini bozabilir ve manik ya da depresif dönemlerin başlamasına yol açabilir. Ayrıca, düzensiz uyku düzeni ve aşırı stresli yaşam koşulları da bu durumu tetikleyebilir. Bipolar tedavisinde hekim tarafından planlanan duygu durumu dengeleyen ilaçlar (bipolar bozukluk ilaçları) ile birlikte destekleyici psikoterapi ve psikososyal terapilerin uygulanması bipolar hastalığının kontrolü açısından önemlidir.

www.newayajin.net - facebook: Newaya Jin - X: @Newayajin05

newaya jin

OCAK 2025

Kadın Araştırma ve İletişim Vakfı-NEWA (Stichting Vrouwen Onderzoeks-en Communicatiecentrum NEWA)
Tel: 0031 647 74 09 17 / e-mail: newayajin2005@gmail.com
Web sitesi: www.newayajin.net

Yaşamı kavgayla kucaklamak

● Sakine Cansız

Zap'ın batı kıyısı boyunca uzayıp giden patikada bir süre yürüdüm. Fırın ve mutfakta çalışan arkadaşların gürültüleri ve balta sesleri dışında ortalık sessizdi. Arkadaşların tümü okulda ders görüyordu. Zap'ın tam kıyısındaki kocaman bir mağarada dört yüzün üzerinde arkadaş bir aradaydı. Derin, dar bir vadiydi; bu yüzden okul daha da soğuk oluyordu. Özellikle sabahın ilk saatleri ve akşam üzerleri buz gibi bir esinti vardı. Buna rağmen Zap'ın güzelliğine doyum olmuyordu. Her iki yakada karşılıklı Zap'a akan çok güzel şelaleler vardı. Yaz kış, çevresi her zaman yeşillikti. Bu yoldan her geçtiğimde, kendimi bu manzaraya kaptırmaktan alamıyordum. O kadar derin bir vadide, bu kadar güzel tonda akan Zap suyunun yeşiline salıyordum düşlerimi. Gürültülü akışı bendeki yoğunluğu etkilemiyordu. Soğuğu kesmiyordu gözlerimdeki sıcağı. Sessizce seyre dalıyordum bu yüzden. Bazen böyle doluca düşüncelere dalmak ne güzeldi, çok ihtiyaç duyuyordum buna arada bir.

Yazmaya ikna olmak

Noktadan fazla uzaklaşmadan geri döndüm. Yol boyu yazma konusunda kendimi ikna etmeye çalışıyordum. Hatta bir isim arıyordum. 'Kavga' sözcüğünü çok seviyordum. İlk aklıma gelen, 'Hep kavgaydı yaşamım' oldu. "Fakat tuhaf, hep başkası anlattı" diyorum ardından. Adımlarım hızlanıyordu, daha çok yürümek istiyordum. Sanki bir şeyleri yakalamak için acele ediyor, zamanı uzatmak istemiyordum. Uzun süre inatla ve büyük bir zevkle günlük yazıyordum. Genellikle yazdıklarım monolog biçimindeydi, kendimle konuşmalardı. Sessiz, karmaşık bir çatışmayı, bir iç hesaplaşmayı içeriyordu. Her şeyin ilk etkileri, ilk tepkiler, sınır tanımaz duygular, iz bırakan yanıyla her olgu, günlüklerde dışa vuruyordu. Bu nedenle yazarken ruhsal bir rahatlığı yaşıyordum. Bir görev gibiydi adeta, yazmayınca rahatsızlık veriyordu. Bu nedenle, arada kimi kopukluklar olsa da, sürekli yazdım. Günlük adeta ayrı bir dünyaydı benim için. Köklü alışkanlıklar edinmeme de yol açmıştı. Ben savaşımı hep bu zemine çekmiştim; içte hep kavgaydı; okların tüm uçlarını kendime yöneltmiştim.

En güzel yaşamayı bilerek gitmek…

Yazmada yaşamın üretkenliği önemlidir. Emek varsa, bir şeyler yapılabiliyorsa ve onun huzuru içindeysen yazılır. Yaşama hükmetmeyi sağlamak, yazmak, anılara zevkle, heyecanla ve bilinçli uzanmak olacak ki kesinlikle böyle, büyük bir haz duyarak, en güzel yaşamayı bilerek gitmek istiyordum.

***

Henüz neler yazacağıma, nasıl yazacağıma dair bir taslak oluşturmuş değildim. Önceden tasarlayarak girmek gibi bir düşüncem de yoktu. Yılların, olayların bir yerinden işe başlamak lazımdı. Fakat bugünün etkileri de hala üzerimde yoğundu. Gelişmelere, olaylara kendimi kaptırmam, kendimi onların akışına teslim etmem doğru olmazdı. Bundan sakınmaya çabalıyordum. Tam tersine hepsine hükmetmek gerektiğine inanıyordum.

Yaşama hükmetmeyi sağlamak, yazmaya, anılara büyük bir zevkle, heyecanla ve bilinçle uzanmak olacak ki, kesinlikle böyle derin haz duyarak, en güzel yaşamayı bilerek girmek istiyordum. Başka türlü olmazdı, ne başkaları zorlamalıydı ne de ben kendi gerçekliğimden o kadar uzaklaşmalıydım. Ve ben hala kendimi iknaya çalışıyordum.

Pablo Neruda'nın 'Yaşadığımı itiraf ediyorum' kitabını Zap vadisinde bulmak, okumak güzel bir şans! Aslında çok güzel, çok değerli eserler var. '95 baharında depolardan çıkarılan tonlarca kitap var. Dünya Devrimler Ansiklopedisi diziler halinde. Birçok klasik, yine roman çıkmıştı depolardan. Okulda kütüphane olması lazım fakat kitaplar eksik. Operasyon ve son Güney Savaşı sürecinde herhalde yeniden toprağa gömüldü onlar.

Zap'tan Dersim'e uzanmak

F. arkadaşta bir hikaye kitabı vardı. Borges'in 'Yolları Çatallanan Bahçe'si. Arada onu da karıştırıyorum. Kurguları, düş dünyası çok zengin ama fazla çekici gelmedi. Mizgin okurken dayanamayıp sesli pasajlar sunuyor bize, zorla dinletiyor. Böylece hep beraber okumuş oluyoruz. Sessizliğimizi en çok Mizgin bozuyor, çok canlı, dolu dolu, sabırsız, mutlaka bir şeyler konuşur. Kendisi Pazarcıklı ama en çok Dersim'i konuşur, anlatır. Sorularıyla, anlatımlarıyla beni Dersim'e götürüyor genellikle. "Tarihimizi, yaşayanlardan öğrenmek daha güzel" diyor ve beni konuşturmaya çalışıyor. Yıldız Durmuş (Jiyan)'la kalmış. Onu da sıkça katıyor sohbetlerimize, birçok şeyi onun şahsında izaha kalkışıyor, adı eksik olmaz Yıldız'ın. Etkilenmiş, onun bazı özelliklerinde yakalamaya çalışmış yaşamı. Evet, tarihimizde bir parçaydı Yıldız. "Eski arkadaşlardaki bazı temel özellikler hep ilgimi çekti, farklıdır. Yaşanınca bu görülmüyor ama biz sonradan daha iyi anlıyoruz. Yıldız'a sonradan çok daha saygı duydum" diyordu Mizgin. Beni zorluyor. Anlatmak, oraya girmek istemiyorum. Fakat o beceriyor, Dersim'deki bazı olaylar söz konusu olunca, oraya akınca sohbet, çocukluğuma kadar gidiyorum. Köyümüzü, civar köyleri, dağ isimleri, gerillanın kodladığı adlarla anılıyor şimdi. Çok azı eski adla anılıyor. "Sibirya, Çiyaye Sor, Ş. Rojvan, Ş. Dilovan" böyle gidiyor isimler, şehitlerin adıyla. Kendisinin tarifleriyle eski adlarını anımsıyorum. 'Düzgün Baba'yı hiç unutmamışım ama. Orada Nazimiye kuş bakışıyla izleniyordu. Hele Ovacık. Kırk Gözeler, o buz gibi harika sular, Munzur'un kıvrımları, Laç deresi.

"Oralarda olup da yazmak daha mı sürükleyici olurdu!" diye düşünüyorum sessizce. Dersim coşturuyor insanı. Zap ve Dersim! Hem birbirine çok uzak hem de yaşandıkça birbirine yakınlaşan güzel iki alan. Zap'ta Dersim'i yaşıyorum. Aynı heyecanı veriyor hem de.

Ama bir türlü yazmaya başlayamıyorum. Duygulardaki deli doluluk bazen yoğunlaşmayı engelliyor.

Yazmak beni değiştirmeli

Yazacaksam savaşmasını bilerek, onu yaşayarak yazmalıyım. Yoksa yazılanların hiçbir değeri yok, olamaz. Yazmak aynı zamanda kendimi yeni baştan donatmamı gerçekleştirmelidir, o rolü oynatmalıdır. Günlük küçük şeylerden başlayarak ve giderek yaşamın her anında devrimci radikal ruh halini hakim kılmak, onun reflekslerini yeniden kazanmak yaman yazdırır.

***

Gezgör gibi anlatabilmek, yazabilmek

Günlerdir diretiyorum. Yazma istemimi kilitleyen inatçı bir ruh hali içindeyim. Aynı zamanda kendimle yoğun bir çatışma halindeyim. Duygu dünyam deli-dolu! Olmazı arıyorum, olmazı özlüyorum. Gezgör'ün (Mustafa Gezgör) hasretine ulaşılamıyor biliyorum ama yine de arıyorum. En kabıma sığmaz anlarda onlarla tartışırdım. Gezgör böylesi anlarımda, küçük not defterine çirkin yazısıyla yazdığı notları okur, beni o öfke cenderesinden çıkarırdı. Sert ama yerinde eleştiriler yapardı. Benim kendimde patlamamı önlerdi. Söyledikleri, nükteleri, betimlemeleri çok netti. Senin düşündüğün ama ifade edemediğini zengin tasvirlerle çok güzel dile getirirdi. Seni sana anlatırdı hem de çekincesiz, bir çırpıda, mertçe ve hiçbir kaygıya kapılmadan ortaya koyardı. Konuşmaları, yazmaları böyleydi. Kavgaysa, en yaman biçimde tutuşurdu. Küfürse, en büyük küfürü ederdi. Hem de alnının ortasından vururdu sözleri. Yoldaşlıkta aranan tüm sadelikler, en isyankar biçimde onda yaşam buluyordu. "Kavgaysa Gezgör'le kavga gibi olmalı" diyordum her zaman.

***

Kuşkusuz yazmak, duygularda coşmaktır. Yaşamı kavgada kucaklamaktır. Yazamadığım zaman demek ki, coşku yaralanmış, kavga tadında akmıyor yüreğime. Günlerdir dağınık da olsa, yazma istemi ağır basan çok yoğun bir duygu, düşünce atmosferi içindeyim. Ancak nereden ve nasıl başlayacağımı kestirmiş değilim. İşte bu oldukça zorluyor. Alışılagelmiş tarzda yazmak kolaylık sağlar, bunu biliyorum. Bu kendine özgü bakış acısı, onun duygu düşünce örgüsü içinde bir anlatım olacak ki, en çok bu noktada 'ayrıksılığı, başkalığı' yaşadım. O halde işi tersinden ele almak ya da 'çubuğu tersinden bükmek' nasıldır, nasıl olacak, onu bulmak zorundayım. Düşünüyorum ve sonuçta hiçbir kalıba sığdırılamayacak kadar zengin ve dolu bir yaşamı iliklerime kadar yeniden yaşayarak, duyumsayarak her zerresine büyük bir içtenlikle uzanmaya karar veriyorum.

'Yazmaya karar verdim bir kez' diyorum. Ne olursa olsun, yazacağım. Kavganın içinde ve kavgayla yazmaya başlıyorum.

***Sakine Cansız'ın 'Hep Kavgaydı Yaşamım' kitabının 3. cildinden derlenmiştir. Alıntılanan bölümlerde Cansız'ın kitabı yazmaya başlama sürecindeki iç monologları yer alıyor.**

Kuşkusuz yazmak duygularda coşmak,yaşamı kavgada kucaklamaktır.
Yazamadığım zaman demek ki, coşku yaralanmış, kavga tadında akmıyor yüreğime.